

Rapport 2021:20

Länsstyrelsen
Stockholm

Replipunkter – porten ut i skärgården

Underlag för fortsatt dialog och utvecklingsarbete för att
höja servicenivån i Stockholms skärgård

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

För mer information kontakta

Länsstyrelsens enhet för regional utveckling
Tfn: 010-223 10 00

Foto omslag: Johan Bjurer/Mostphoto

Foto inlaga: Länsstyrelsen om inte annat anges.

Utgivningsår: 2021

ISBN: 978-91-7937-103-6

Du hittar rapporten på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Förord

Länets elva replipunkter, det vill säga de platser på fastlandet som erbjuder båttransporter av människor och gods ut till skärgården, är mycket viktiga för såväl boende, företagare som besökare. Trots replipunkternas uppenbara betydelse har det under många år och i olika sammanhang, framförts kritiska synpunkter vad gäller tillgänglighet, service och samverkan mellan olika intressenter.

Länsstyrelsen initierade 2018 projektet Replipunktslyftet i Stockholms skärgård. I projektet har vi inventerat replipunkternas standard, kartlagt ansvarsförhållanden och belyst utmaningarna kring utvecklingen av de olika platserna.

I denna rapport konstaterar vi bland annat att ansvaret för de olika replipunkternas skötsel och drift delas av många olika intressenter. Därmed är det ofta mycket komplex och svårt att genomföra förändringar eller upprustningar. Rapporten visar tydligt att det finns anledning för regionens aktörer att tillsammans överväga nya sätt att hantera dessa frågor. Vår förhoppning är att denna rapport ska vara underlag för fortsatt dialog och utvecklingsarbete för att öka tillgängligheten i Stockholm skärgård.

Stockholm, juli 2021

Anders Nordborg, enhetschef
Avdelningen för hållbar tillväxt
Länsstyrelsen i Stockholms län

Innehåll

Innehåll	4
Sammanfattning.....	6
Inledning.....	8
Bakgrund till projektet.....	8
Uppfyllnad av syfte och mål	8
Projekttaktörer.....	9
Genomförande av projektet	9
Budgetresultat.....	10
Projektleveranser	10
Utgångsläge vid projektstart	11
Definition av replipunkt och kärnö.....	11
Länets replipunkter.....	11
Replipunkternas betydelse	12
Inventering av replipunkterna.....	13
Bakgrund	13
Metod för inventering	13
Trygghetsvandring	14
Genomgång av respektive replipunkt.....	16
Norrtälje kommun	16
SIMPNÄS (kärnö Arholma).....	16
RÄFSNÄS (kärnö Tjockö).....	21
FURUSUND (kärnö Gräskö).....	25
Österåker kommun	28
ÅSÄTTRA (kärnö Ingmarsö)	28
Vaxholm stad.....	33
VAXHOLM (kärnö Ramsö)	33
Värmdö kommun.....	37
BODA (kärnöar Svartsö och Gällnö).....	37
SOLLENKROKA (kärnö Möja)	39
STAVSNÄS (kärnö Nämdö)	43
Haninge kommun.....	47
DALARÖ (kärnö Ornö)	47
ÅRSTA (kärnö Utö).....	50
Nynäshamn kommun.....	53
ANKARUDDEN (kärnö Öja)	53
Slutsatser efter inventeringen	56
Förslag på utvecklingsarbete	58

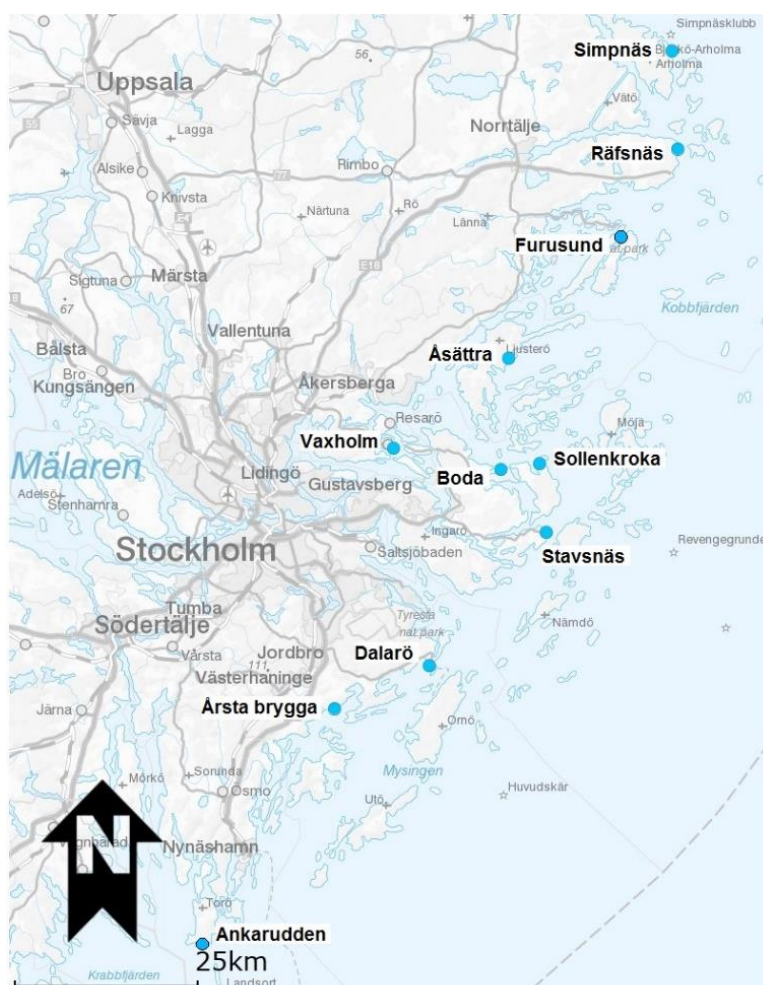
Initiativ kopplade till projektet	59
Projektet Arc Gate.....	59
Källförteckning.....	61
Muntliga och otryckta källor	61
Tryckta källor.....	61
Bilagor	63
Bilaga 1 – Besökare vid skärgårdens replipunkter	63
Bilaga 2 – Avfallsstudie Stockholms skärgård 2020.....	63

Sammanfattning

Stockholms skärgård med sina cirka 30 000 öar är ett unikt och attraktivt besöksmål. Det finns cirka 10 000 bofasta, över 50 000 fritidshus och fler än 1 500 företag i över 250 olika branscher registrerade i området. Det är en levande skärgård året om som är en viktig del i Stockholmsregionens utveckling och attraktionskraft.

Det innebär att replipunkterna, det vill säga de platser på fastlandet som erbjuder båttransporter av människor och gods ut till skärgårdsöarna, är oerhört viktiga för både boende, företagare och besökare.

Stockholms län har elva replipunkter fördelat över sex skärgårdskommuner. Enligt statistik baserad på mobila positioneringsdata från Telia rör sig runt 1,6 miljoner unika besökare (fastboende har inte räknats in) vid replipunkterna under sommarsäsongen.

Trots replipunkternas uppenbara betydelse finns stora brister i tillgänglighet, service och samverkan som försvårar en hållbar utveckling.

Genom inventering av replipunkterna och dialog med aktörer och boenden kan vi konstatera att utmaningarna kring replipunkterna är många och komplexa. Det är ett stort antal inblandade aktörer, olika regelverk och pågående rättsprocesser, samt oklarheter kring ansvarsfördelning och mandat. Det skiljer sig även markant åt mellan replipunkterna sett till vilken service och information som finns på respektive plats. Till och med definitionen av benämningen replipunkt är otydlig.

På grund av att utmaningar kring replipunkterna var mer omfattande än vi förväntat oss, samt att pandemiutbrottet av covid-19 försvårade genomförandet av planerade projektaktiviteter har det varit svårt att uppnå målet med projektet. Vi har skapat bättre förutsättningar för en gemensam utveckling kring länets elva utpekade replipunkter, men handlings- och genomförandeplaner har inte producerats.

Vi föreslår att det framtida arbetet delas upp i två tydliga delar, ett förslag som vi genom flera samtal förankrat hos Region Stockholm och Skärgårdsstiftelsen, samt de sex berörda skärgårdskommunerna.

1. **Replipunkt** – aktörerna enas om en definition av vad en replipunkt är, den geografiska avgränsningen och ansvarsförhållanden mellan aktörerna på respektive plats klargörs.
2. **Skärgårdsport** – aktörerna samlas för ett gemensamt utvecklingsarbete för att definiera och peka ut fler platser längs kustlinjen som skärgårdsportar. Dessa utgår ifrån befintliga servicefunktioner eller attraktioner, oavsett om platsen är belägen i anslutning till en av länets elva replipunkter.

Inledning

Bakgrund till projektet

Stockholms skärgård är länets mest utsatta landsbygd. Det krävs oftast en lång resa med byten mellan buss eller bil och båt för att ta sig ut i skärgården. I varje skärgårdskommun finns en eller flera så kallade replipunkter som från fastlandet används för nästan all transport av varor och människor till öar. Boende och företagare i skärgården är beroende av replipunkternas funktion och att det finns en grundläggande infrastruktur och servicenivå som möjliggör fungerande transporter.

Replipunkterna är utpekade i den regionala utvecklingsplanen RUFS 2050 som strategiskt viktiga knutpunkter för kollektiv- och godstrafik mellan kärnöar, kommuncentrum och den centrala regionkärnan. Det saknas dock närmare beskrivning av vilken service de tillhandahåller eller bör tillhandahålla, samt planering för hur och av vem servicen ska tillgodoses.

Länsstyrelsen har i sitt arbete med skärgårdsutveckling konstaterat att replipunkternas skick och funktion är bristfälliga. Exempel på vad som saknas är informationstavlor, väderskydd, bänkar och tillgänglighetsanpassningar, samt service i form av drivmedel, dagligvaror, brevlådor och deponiboxar. Det försvårar arbetet med att samordna skärgårdens transporter och leder i sin tur till negativa konsekvenser för de som använder sig av replipunkterna, oavsett om det är öbor, yrkesverksamma eller besökare. För att komma vidare i arbetet med utveckling av de platser som i dagsläget benämns som replipunkt krävs ett klargörande av vad benämningen står för, geografisk avgränsning och vem eller vilka som har rådighet alternativt mandat gällande den specifika platsen. Detta är ett måste i det fortsatta arbetet kopplat till både service för bofasta och besökare och näringsidkare i vår skärgård.

Uppfyllnad av syfte och mål

Syftet med projektet var att skapa förutsättningar för en rimlig servicenivå samt möjligheter till utveckling vid länets elva utpekade replipunkter. Målet var att ta fram handlings- och genomförandeplaner med ansvarsfördelning för respektive replipunkt. Syfte och mål skulle uppnås genom att förtydliga roll och ansvarsfördelning, samt att skapa ett samarbete mellan aktörerna vid varje enskild replipunkt.

Delar av projektets syfte och mål har uppnåtts. Det finns en sammanställning av replipunkternas skick. Däremot har inget samarbete mellan aktörerna vid respektive replipunkt inletts på grund av pandemin covid-19. Restriktioner och fokus på att hantera konsekvenserna av pandemin har gjort det omöjligt att fullfölja de aktiviteter som planerats att utföras under 2020.

Istället har projektets fokus lagts på att inhämta annan relevant information som kan ligga till grund för framtida utveckling av replipunkterna. Förutom den inventering som är genomförd på samtliga elva replipunkter har vi genom att använda oss av mobil positioneringsdata tagit fram underlag gällande antal personer som rör sig i direkt anslutning till respektive replipunkt, samt i det närmsta omlandet. Denna information skapar möjlighet att se vilka förutsättningar som finns kopplat till utveckling i form av näringsverksamhet, men även vilka behov och nivå av service som kan anses vara relevant. Vi har även genom kontinuerliga samtal med Region Stockholm, Skärgårdsstiftelsen och de sex skärgårdskommunerna förankrat hur vi tänker oss det framtida utvecklingsarbetet.

Projektaktörer

Projektledningen har bestått av två deltidsanställda på Länsstyrelsen.

Projektgruppen har haft representanter för Haninge kommun, Norrtälje kommun, Nynäshamns kommun, Värmdö kommun, Österåkers kommun, Trafikverket, Region Stockholm, SIKO, Skärgårdsstiftelsen och Skärgårdens trafikantförening. Aktörerna har haft möten i mindre sammanslutningar.

Vi har även haft deltagande av lokala aktörer vid respektive replipunkt, samt fört samtal med ett mindre antal besökare och boende i skärgården.

Genomförande av projektet

Planen var att först genomföra en inventering för att få en samlad nulägesbild av replipunkterna. Det har gjorts under hösten 2019, samt kompletterats under våren 2021. Resultatet redovisas i denna rapport.

Därefter skulle dialogmöten och workshopar genomföras med relevanta aktörer för att forma lokala lösningar, samt skapa en samsyn kring replipunkternas funktion och servicenivå. Innan covid-19 pandemin bröt ut hann det genomföras ett mindre antal möten med berörda nyckelaktörer. Vi genomförde även kommunbesök i berörda kommuner, samt trygghetsvandring vid några av replipunkterna.

Det strategiska arbetet under projektets gång har till största delen hanterats digitalt. Löpande kontakt med nyckelaktörer med anknytning till respektive replipunkt, samt mer övergripande aktörer som Region Stockholm har hanterats digitalt och via telefon.

Under projektets gång har vi även tittat på de olika lösningar som finns gällande driften av replipunkterna. Vi ser Värmdö kommun som ett gott exempel på hur frågan kan lösas. De sköter detta genom ett kommunalt hamnbolag.

Vi har undersökt utmaningarna kring avfallshanteringen i skärgården. Resultatet redovisas i en separat rapport, som inkluderas som bilaga två.

Under projektets inledande fas byggde vi en modell i skala 1:300 över en av replipunkterna, Årsta brygga. Tanken var att producera fysiska modeller över samtliga elva replipunkter och använda dessa som underlag vid diskussion gällande de specifika platserna. Den uppkomna situationen med covid-19 gjorde det omöjlig att genomföra modellbygge för resterande replipunkter.

Budgetresultat

Projektet beviljades en budget på totalt 2 448 644 kronor. Den ekonomiska redovisningen har skett separat till Tillväxtverket enligt gällande regler.

Projektleveranser

Följande resultat har genererats av vårt projektarbete:

- Fysisk inventering av samtliga elva replipunkter.
- Kartläggning av antalet besökare vid replipunkterna genom mobila positioneringsdata.
- Bidragit till uppstart av ett nytt projekt, Arc gate som drivs av Region Stockholm och finansieras av Interreg Central Baltic.
- Förslag på definition och ansvarsfördelning av en replipunkt.
- Förslag på ett nytt utvecklingsarbete med benämningen Skärgårdsport.

Utgångsläge vid projektstart

Definition av replipunkt och kärnö

Replipunkterna beskrivs i den regionala utvecklingsplanen, RUFS 2050, som strategiskt viktiga knutpunkter för person- och godstransporter mellan skärgårdens kärnöar och fastlandet.

Kärnöarna definieras som större öar utan en fast förbindelse till fastlandet och som bedömts ha goda förutsättningar för samhällsservice och infrastruktur. Dessa öar fungera som servicepunkter för omgivande öar, turism och friluftsliv. Det bör finnas minst 200 boende i övärlden utanför en replipunkt. Det bör även bo cirka 500 personer på gångavstånd till busshållplats vid replipunkten för att upprätthålla en hög busstäthet även utan skärgårdsbornas resande. Replipunkterna ska ha goda vägförbindelser för att minska restiden till kommuncentrum och den centrala regionkärnan. Väl framme vid replipunkten ska det även finnas goda parkeringsmöjligheter för öbor och besökare.

I RUFS 2050 beskrivs ett antal servicefunktioner som bör finnas vid replipunkterna och som bör beaktas i kommunernas strategiska planering, samt i översiktsplaner och detaljplaner. Till exempel att hamnbassängen har tillräckligt vattendjup för trafikerande båtar och ett lämpligt läge, samt att platsen ligger nära farleder för att många öar ska kunna nås inom ett begränsat geografiskt område.

Länets replipunkter

Tabell 1. Regional utpekade replipunkter och kärnöar i RUFS 2050

Kommun	Replipunkt	Kärnö
Norrtälje	Simpnäs	Arholma
	Räfsnäs	Tjockö
	Furusund	Gräskö
Österåker	Åsättra	Ingmarsö
Vaxholm	Vaxholm	Ramsö
Värmdö	Boda	Svartö
		Gällnö
	Sollenkroka	Stora Möja
	Stavsnäs	Runmarö
		Sandön (Sandhamn)
		Nämdö
Haninge	Dalarö	Ornö
	Årsta	Uttö
Nynäshamn	Ankarudden	Öja (Landsort)

Utöver de replipunkter som pekas ut i den regionala utvecklingsplanen finns det fortfarande vissa kommuner som använder begreppet för andra kommunala bryggor som de anser viktiga för trafiken utan att uppfylla de krav som ställs på en replipunkt i RUFS 2050.

Det finns många förväntningar från olika aktörer, både privata och kommersiella, gällande vad som bör finnas i form av grundläggande service vid en replipunkt. Därför blir det förvillande när benämningen används i olika sammanhang och det skapas utrymme för missförstånd, som i sin tur hämmar utvecklingen.

Replipunkternas betydelse

Att det som idag benämns som replipunkter i vår region är viktiga punkter för både fastboende i vår skärgård, och för besökare råder det inget tvivel om. Replipunkterna är dörren ut till skärgården och således ett extremt viktigt nav för en levande skärgård. Om länet ska ha en ambition att öka besöksnäringen i Stockholms skärgård är replipunkterna, eller andra platser som erbjuder motsvarande service och funktioner, av helt avgörande betydelse.

I Länsstyrelsens tidigare projekt ”Ö för Ö” har det vid i stort sett alla möten som hållits framkommit att servicenivån är undermålig. Det är mycket svårt för personer som inte tidigare besökt skärgården att hitta vart de ska. Dessutom finns det sällan tillgänglighetsanpassningar för personer med särskilda behov vid replipunkterna.

Samtidigt råder det en otydlighet kring vilken aktör som har ansvar för funktionerna på respektive plats. Antalet aktörer är många och det finns en stor brist på samordning och ansvarsfördelning. Det resulterar i att många lämpar över ansvaret på varandra och ingen tar ett helhetsgrepp för att skapa och upprätthålla en god servicenivå. Därför behövdes en genomgående inventering av respektive replipunkt som en plattform för dialog och samverkan mellan de olika aktörerna. berörda intressenter behöver skapa en gemensam vision kring vilken service en replipunkt bör kunna erbjuda och därefter genomdriva nödvändiga insatser.

Inventering av replipunkterna

Bakgrund

För att skapa en heltäckande sammanställning av länets replipunkter har vi under hösten 2019 genomfört en inventering av samtliga elva replipunkter som omfattas av länets regionala utvecklingsplan RUFS 5050. Vid tre av replipunkter har även en trygghetsvandring skett i samverkan med polis- och kommunrepresentanter. Under våren 2021 kompletterades inventeringen med ytterligare ett kontrollbesök vid respektive plats.

Kommun	Replipunkt	Datum
Norrtälje	Simpnäs	2019-09-09 2021-04-12
	Räfsnäs	2019-09-09 2021-04-17
	Furusund	2019-09-09 2021-04-17
Österåker	Åsättra	2019-09-24 2021-04-30
Vaxholm	Vaxholm	2019-10-04 2021-05-06
Värmdö	Boda	2019-09-04 2021-03-15
	Sollenkroka	2019-09-04 2021-03-15
	Stavsnäs	2019-09-04 2021-03-15
Haninge	Dalarö	2019-09-05 2021-03-26
	Årsta	2019-09-05 2021-03-26
Nynäshamn	Ankarudden	2019-09-20 2021-03-23

Metod för inventering

Vi skapade först en inventeringsmall som baserades på de önskvärda tillgångar som beskrivits i RUFS 2050 och i Landsbygds- och skärgårdsstrategin, samt från information som utbyttts vid kontakter med representanter från olika kommuner och skärgårdsaktörer. Funktioner som togs med i inventeringsmallen är bland annat kollektiva färdmedel, parkeringsmöjligheter, båtplatser, bryggfunktioner, toaletter, information, kommersiellt utbud och säkerhetsaspekter.

Därefter har personal från Länsstyrelsen besökt varje replipunkt och gått igenom vad som finns på plats utifrån önskemålen i inventeringsmallen.

Uppgifter om kollektiv båt- och busstrafik har hämtats ur turlistor från de aktörer som tillhandahåller trafiken. Uppgifter om tillgänglighetsanpassning har hämtats från Waxholmsbolaget, samt iakttagits vid inventeringen. Likväl statistik gällande av- och påstigande på Waxholmsbolagets båtar.

Från Telia har statistik baserad på mobila positioneringsdata inhämtats för att se hur många unika besökare respektive replipunkt har under högsäsongen.

Samtlig information har sedan sammanställts i denna slutrapport.

Trygghetsvandring

Som en försöksverksamhet vid replipunkterna Stavnäs och Boda brygga i Värmdö kommun och Årsta brygga i Haninge kommun har så kallade trygghetsvandringar genomförts. Trygghet är viktigt eftersom det påverkar hur människor rör sig i området. För att kunna ha en levande skärgård behövs trygga och stabila replipunkter.

Trygghetsvandring är en metod för att arbeta brottsförebyggande och mobilisera problemägare i ett utsatt område. Genom att samlas, inventera ett område utifrån trygghetsaspekter och samtala kring lösningar kan man gemensamt göra området tryggare och mer trivsamt.

Vid projektets trygghetsvandringen deltog personal från Länsstyrelsen trygghetssamordnare och en belysningsingenjör från berörda kommuner och en kommunpolis, en funktion inom Polismyndigheten som samverkar nära med kommunen.

Inför trygghetsvandringen togs brottsstatistik fram över platsen samt information kring aktiv grannsamverkan i området. Under trygghetsvandringen, som pågick i cirka två timmar vid respektive plats, beaktades tryggheten vid på- och avstigningsplatser för bussen och vid parkeringsplatser. Gruppen granskade även belysningen vid replipunkten.

Utifrån den information som uppkom vid vandringarna står det klart att detta är en insats som absolut kan vara relevant för samtliga replipunkter. På flera av platserna ser vi att det förekommer tillgreppsbrott, exempelvis inbrott i parkerade fordon. Även skadegörelse i form av klotter, eller annan åverkan förekommer. En viktig aspekt är även att dessa tillfällen ger en naturlig ingång till samverkan mellan viktiga aktörer, samt för in ett ytterligare perspektiv som hjälper till att skapa en helhetsbild av den specifika platsen.

Trygghetsvandring med bland andra Länsstyrelsen och kommunens trygghetssamordnare och belysningsingenjör Årsta brygga 2019-11-14.

Genomgång av respektive replipunkt

Samtliga replipunkter trafikeras av båttrafik året runt. Många skärgårdsbor uttrycker ett behov av fler turer under lågsäsongen. Högsäsongen infaller under sommarmånaderna, därför fokuserar vi på besöksstatistik från den perioden. Vid varje replipunkt finns specifika behov och förutsättningar som påverkar hur det fungerar på just den platsen. Nedan följer en genomgång av länets elva utpekade replipunkter utifrån den inventering som projekt genomförde under hösten 2019 och sen uppdaterade våren 2021.

Norrtälje kommun

Kommunen är den till ytan största i länet med hundratals mils kuststräckor, cirka 13 000 definierade öar och drygt 62 000 invånare. Det finns tre replipunkter i kommunen; Simpnäs, Räfsnäs och Furusund.

SIMPNÄS (kärnö Arholma)

Resenärer/besökare under högsäsong

Källa	Påstigande	Avstigande	Totalt
Vaxholmsbolaget 2019	13 549	13 870	27 419
Vaxholmsbolaget 2020	10 445	10 596	21 041
Telia 2019			106 000
Telia 2020			112 000

Aktörer och ansvar

Aktör	Ansvarar för
Norrtälje kommun	äger hamnen och drift av hamnen.
Trafikverket	bryggan för båttrafiken, samt vägen
Region Stockholm, SL Region Stockholm, Waxholmsbolaget	busstrafik med hållplats passbåt
Föreningen Simpnäs by	äger lokalen i vilken Simpnäs hamnkafé bedrivs av fristående aktör
Simpnäs hamnförening	äger parkering och ansvarar för skyltning
Arholmavägarnas samfällighetsförening	äger Simpnäs f.d. Lotshamn, hyr parkeringsplatser av Simpnäs hamnförening

Trafik till/från replipunkten

Kollektivtrafik: från Norrtälje busstation går SL:s busslinje 636 mot Östersjö. Busshållplatsen ligger cirka 50 meter ifrån bryggan.

Parkering: det finns parkeringsplats med plats i nära anknytning till bryggan. Den övervakas av parkeringsföretaget Parkia. Avgift 00–24 alla dagar och taxan är 2,50 per timme. Vid hög belastning nyttjas ibland även piren för parkering.

Vägskick: det är undermåligt på vissa ställen, speciellt vid vändplatsen där det finns ojämnheter och sänkor i asfalten där vatten lätt samlas efter regn.

Bryggfunktioner

Allmänna bryggor: det finns en stor brygga för trafiken som ägs av Trafikverket, bredvid den finns reserverade platser för taxibåtar.

Lastning av tungt gods: möjligheten finns och vid bryggan finns även ett kylrum där det går att förvara livsmedelsvaror vid omlastning mellan lastbilstransport och båttransport. Det är dock oklart vem som driver och finansierar detta.

Ramp för i och urlastning och iläggning av båtar: det finns en ramp för ilägg av båtar som ägs av Simpnäs hamnförening. Vid nyttjande tas en avgift ut på 50 kronor per tillfälle. Kontaktuppgifter till ansvariga finns tydligt skyltade.

Semaför: ja det finns, men instruktioner för hur den ska användas saknas.

Tillgänglighet och säkerhet

Kontrastmarkering: nej.

Taktil markering: nej.

Räcke på bryggan: nej.

Rullstolsramp: nej.

Sittplats: nej, men det finns en busskur med sittplats 50 meter från bryggan.

Vindskydd: nej, men det finns ett en busskur 50 meter från bryggan.

Vänthall: nej.

Första hjälpen-utrustning: nej.

Hjärtstartare: nej

Livräddningsutrustning: två stycken vid bryggan.

Belysning: ja

Service

Toaletter: det finns ingen offentlig toalett som är tillgänglig året runt, men det finns en toalett i sopmajan, det är en anläggning med toalett och avfallsinsamling för hushållssopor, metall- och glasförpackningar och batterier. Sopmajan är avsedd för rörligt friluftsliv och har drivits av kommunen under perioden första april till 30 oktober. Kommunens renhållningsavdelning anser dock att det uppstått många problem kring anläggningen. De misstänker att den används av boende i området och på öarna utanför. Enligt information uppsatt på byggnaden vid kompletterande inventeringsbesök 2021 har kommunen avyttrat byggnaden till Simpnäs Hamnförening. Sophanteringen kommer att upphöra, men tillgänglighetsanpassning av toaletterna är planerad, dock oklart när.

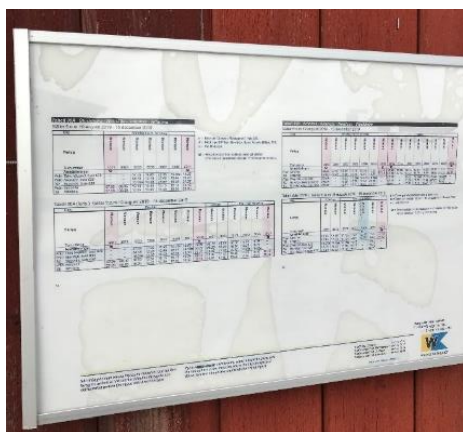
Butik/kiosk/café: tidigare verksamheten verkar ha upphört. Ingen information finns på platsen.

Wi-fi och laddningsmöjlighet teknik: nej.

Laddningsmöjlighet för fordon: nej.

Brevlåda: ja.

Övrigt: allmän anslagstavla finns.

Information

Tidtabeller och biljettköp: det finns en analog turlista som sitter på byggnaden med kylrumsförvaring vid bryggan. Vid det senaste inventeringstillfället 2021 fanns dock bara en bit av tidtabellen kvar och den var dessutom dold bakom gallervagnar avsedda för gods som placerats där. Det finns även information om hur man köper biljett på båten och om möjligheterna att beställa godstransport. Busstidtabell finns vid busshållplatsen cirka 50 meter från kajen.

Parkering: information finns skyltat vid parkeringsplatsen.

Toaletter och sopor: information finns vid faciliteten.

Information om replipunkten och kärnön: det finns besöksinformation om Arholma nere vid bryggan, bredvid semaforen. På andra sidan om huset sitter Trafikverkets skyltning om Simpnäs brygga, som trafikanter även möts av från vattnet när de kommer in med båt.

Övrig information: nej.

Samordning: alla informationskällor är spridda på olika ställen och samordning saknas.

RÄFSNÄS (kärnö Tjockö)

Räfnäs

Resenärer/besökare under högsäsong

Källa	Påstigande	Avstigande	Totalt
Vaxholmsbolaget 2019	13 748	13 147	26 895
Vaxholmsbolaget 2020	8 688	8 345	17 033
Telia 2019			38 000
Telia 2020			45 000

Aktörer och ansvar

Aktör	Ansvarar för
Norrtälje kommun	äger och ansvarar för drift och skötsel av hamnen och sopmaja
Fortifikationsverket	äger betongbryggan till höger om passbåtskajen
Region Stockholm, SL Region Stockholm, Waxholmsbolaget	busstrafik med hållplats passbåt
Svenska sjöräddningssällskapet (SSRS)	Nyttjar en relativt stor del av den yttre kajen för sin verksamhet.
Räfnäs hamnförening	har verksamhet på platsen men inget formellt ansvar gällande drift

Trafik till/från replipunkten

Kollektivtrafik: från Norrtälje busstation går SL:s busslinje 631 mot Rådmansö. Busshållplatsen ligger cirka 30 meter ifrån bryggan.

Parkering: det finns avgiftsbelagd parkeringsplats cirka 400 meter från hamnen. Kommunen äger mark längs vägen som disponeras för bilplatser. Det är tydligt skyltat att parkering i hamnområdet inte är tillåten. Det finns handikapplatser för endagsparkering i närhet till hamnen. Enligt skyltning övervakas parkeringsöverträdelser av Securitas.

Väglag på plats: i gott skick.

Bryggfunktioner

Allmänna bryggor: hamnen är tillgänglig för nyttjanden av småbåtar. Det finns privata båtplatser som hyrs, korttidsangöring i högst 72 timmar, samt en brygga endast avsedd för på- och avstigning.

Lastning av tungt gods: det finns vid yttre brygga som även nyttjas av sjöräddningen.

Ramp för i och urlastning och iläggning av båtar: finns vid yttre bryggan.

Semafor: ja det finns, men instruktioner för hur den ska användas saknas.

Tillgänglighet och säkerhet

Kontrastmarkering: nej.

Taktil markering: nej.

Räcke på bryggan: nej.

Rullstolsramp: nej.

Sittplats: det finns bänkar och bord i anslutning till en kiosk som dock verkar vara permanent stängd. Därför bör dessa sittplatser ses över.

Vindskydd: nej, endast vid busshållplatsen cirka 30 meter bort, men därifrån har man inte uppsikt över hamnen och kan inte se när båtar anländer.

Vänthall: nej.

Första hjälpen-utrustning: nej.

Hjärtstartare: nej

Livräddningsutrustning: det finns flera stycken vid bryggan, samt stegar.

Belysning: ja.

Service

Toaletter: en gemensam byggnad inhyser toalett och avfallshantering avsedd för det rörliga friluftslivet. Avfallshantering är endast öppen under högsäsong.

Butik/kiosk/café: det har funnits en kiosk, men den verkar nedlagd.

Wi-fi och laddningsmöjlighet teknik: nej.

Laddningsmöjlighet för fordon: Nej.

Brevlåda: ja.

Information

Tidtabeller och biljettköp: Waxholmsbolagets turlista finns analogt skyltat nere på kajen, och busstidtabell finns vid busshållplatsen.

Parkering: information finns i anslutning till betalautomat på parkeringsplatsen.

Toaletter och sopor: information på anläggningen.

Information om replipunkten och kärnön: nej.

Övrig information: en allmän anslagstavla finns på platsen.

Samordning: alla informationskällor är spridda på olika ställen och samordning saknas.

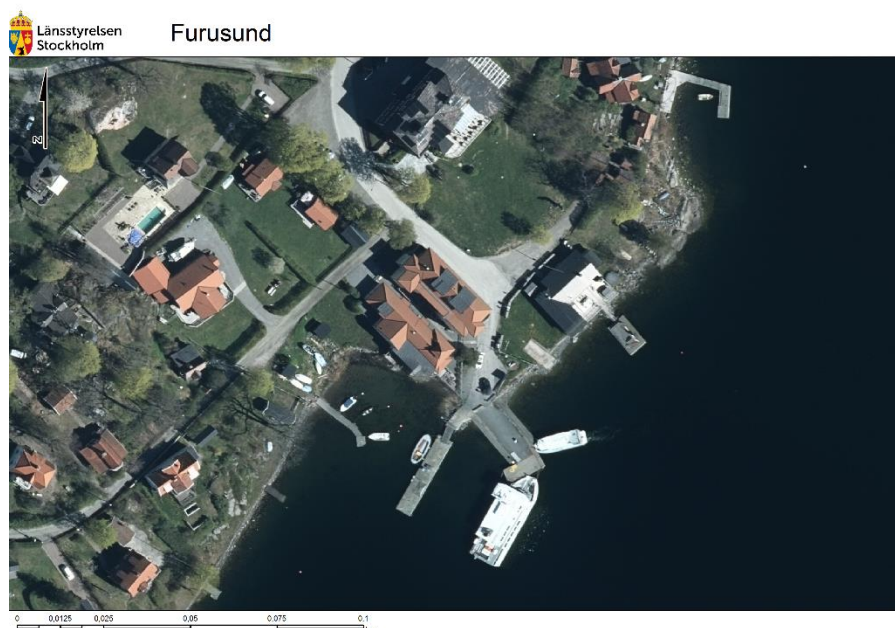
Övrigt

Vid inventeringen uppmärksammades att den grundläggande karaktären vid Räfsnäs har hög trivselsfaktor i jämförelse med andra replipunkter. Det beror till stor del på att man bevarat träbyggnaderna och att den inre delen av hamnen endast är för privata småbåtar, vilket förhöjer känslan av skärgårdssamhälle.

Hamnen ägs av Norrtälje kommun, men drevs mellan åren 1994 och 2016 av Räfsnäs hamnförening. År 2016 sa förening upp avtalet med kommun då säkerhetsrisker som påtalats av föreningen inte åtgärdats av kommunen. Därefter har kommunen ansvaret för drift och underhåll. Hamnföreningen har tagit fram ett visionsarbete med förhoppningen att kunna separera yrkesmässig godstrafik, yrkesmässig passagerartrafik och privattrafik för att skapa en säkrare hamnmiljö. Visionen har mottagits positivt av kommunen och 8,5 miljoner kronor har avsatts för hamnens utveckling. Utvecklingsprojektet har dock fördröjts då problematik kring avfallshanteringen har provocerat boende i området att överklaga beslutet. Information 2021 gör gällande att kommunen fattat beslut om att avfallshanteringen ska flyttas till Kapellskär.

Svenska sjöräddningssällskapet (SSRS) har idag en betydande närvaro i hamnen vilket inverkar på hamnens identitet. En process med övertagandet av kronbaracken, som är belägen i direkt anslutning till passbåtsbryggan, är påbörjad. Projektet ska ordna tillgänglighetsanpassad väntsal och toalett och en kiosk med möjlighet till servering planeras i den framtida byggnaden.

FURUSUND (kärnö Gräskö)

Resenärer/besökare under högsäsong

Källa	Påstigande	Avstigande	Totalt
Vaxholmsbolaget 2019	6 806	7 383	14 189
Vaxholmsbolaget 2020	2 427	2 577	5 004
Telia 2019			35 000
Telia 2020			45 000

Aktörer och ansvar

Aktör	Ansvarar för
Trafikverket	äger och sköter bryggan
Region Stockholm, SL Region Stockholm, Waxholmsbolaget	busstrafik och hållplats passbåt

Trafik till/från replipunkten

Kollektivtrafik: från Norrtälje busstation går SL:s busslinje 631 mot Rådmansö. Busshållplatsen ligger cirka 500 meter ifrån bryggan, vilket är långt för resenärerna att promenera.

Parkering: den finns cirka 150 meter från bryggan med plats för ungefär 50 fordon. Det finns en biljettautomat men vid inventeringstillfället kunde ingen information kring priser eller annat hittas.

Väglag på plats: i gott skick.

Bryggfunktioner

Allmänna bryggor: vid kompletterade inventeringsbesök utförd 2021 är bryggan nyrenoverad och åter i bruk efter en längre tids renovering.

Lastning av tungt gods: ja.

Ramp för i och urlastning och iläggning av båtar: nej.

Semaför: ja det finns, men instruktioner för hur den ska användas saknas.

Tillgänglighet och säkerhet

Kontrastmarkering: nej.

Taktil markering: ja.

Räcke på bryggan: delvis.

Rullstolsramp: nej.

Sittplats: nej.

Vindskydd: nej.

Vänthall: nej.

Första hjälpen-utrustning: nej.

Hjärtstartare: nej.

Livräddningsutrustning: ja.

Belysning: ja.

Service

Toaletter: nej.

Butik/kiosk/café: nej.

Wi-fi och laddningsmöjligheter: nej.

Laddningsmöjlighet för fordon: Nej.

Brevlåda: nej.

Övrigt: Furusunds värdshus med god service ligger i närområdet.

Information

Tidtabeller och biljettköp: en analog tidtabell är placerad cirka 20 meter från bryggan och är mycket svår att se. Det finns ingen möjlighet till biljettköp.

Parkering: det är skyltat på väg mot bryggan.

Toaletter och sopor: nej.

Information om replipunkten och kärnön: nej.

Övrig information: nej.

Samordning: alla informationskällor är spridda på olika ställen och samordning saknas.

Österåker kommun

Kommunen omfattar cirka 1 100 öar och har drygt 46 000 invånare. Det finns en replipunkt i kommunen; Åsättra.

ÅSÄTTRA (kärnö Ingmarsö)

Resenärer/besökare under högsäsong

Källa	Påstigande	Avstigande	Totalt
Vaxholmsbolaget 2019	15 476	15 726	31 202
Vaxholmsbolaget 2020	10 206	10 397	20 603
Telia 2019			92 000
Telia 2020			122 000

Aktörer och ansvar

Aktör	Ansvarar för
Kommunen	äger och sköter bryggan
Region Stockholm, SL Region Stockholm, Waxholmsbolaget	busstrafik och hållplats passbåt
Trafikverket	statlig väg 1042 ner mot Åsättra hamn
Enskild markägare	hyr ut parkeringsplatser och båtplatser
Åsättra båtsamverkan	organiserar frivillig båtsamverkan och samordnar tillsammans med kommun och polis brottsförebyggande åtgärder

Trafik till/från replipunkten

Kollektivtrafik: från Danderyds sjukhus och Åkersberga centrum går SL:s busslinje 626.

Parkering: den sköts i privat regi av markägare och är belägen precis vid nedfarten till hamnen, samt brevid hamnen till höger.

Väglag på plats: i gott skick.

Bryggfunktioner

Allmänna bryggor: det finns en brygga ägs och drivs av kommunen och även en allmän kaj för lastning och lossning.

Lastning av tungt gods: ja.

Ramp för i och urlastning och iläggning av båtar: det finns en cirka 10 meter bred ramp ner i vattnet direkt till höger om bryggan som är till för sjösättning.

Semaför: ja det finns, men instruktioner för hur den ska användas saknas.

Tillgänglighet och säkerhet

Kontrastmarkering: nej.

Taktil markering: nej.

Räcke på bryggan: nej.

Rullstolsramp: Nej.

Sittplats: ja i vänthallen och en bänk utanför vänthallen.

Vindskydd: ja i vänthallen.

Vänthall: ja, utrustad med toalett, sittplatser, information om öar och sevärdheter i skärgården, samt böcker för den som ska vänta ett tag. Öppet dygnet runt.

Första hjälpen-utrustning: nej.

Hjärtstartare: nej.

Livräddningsutrustning: finns väl synligt och lättillgängligt uppsatt på bryggan.

Belysning: det finns god belysning på bryggan i form av belysningsstolpar.

Service

Toaletter och sopor: det finns toaletter inne i vänthallen. Intill vänthallen ligger ett hus för sopsortering av hushållsavfall och glasinsamling. I samtal med boende på öar utanför replipunkten har framhållits att sophanteringen på platsen upplevs fungera väldigt bra och att det är mycket rent och snyggt kring insamlingen **Butik/kiosk/café:** ett litet café med några sittplatser finns belägen bredvid bryggan, men det är endast öppet under högsäsongen.

Wi-fi och laddningsmöjligheter: Wi-fi saknas men laddningsmöjligheter finns i vänthall.

Laddningsmöjlighet för fordon: nej.

Brevlåda: nej.

Information

Tidtabeller och biljettköp: Waxholmsbolagets turlista finns uppsatt ute på bryggan. Det finns ingen möjlighet till biljettköp.

Parkering: tydlig skyltning vid infart till hamnområdet.

Toaletter och sopor: skyltat vid vänthallen.

Information om replipunkten och kärnön: Österåkers kommun har en välkomstskylt på bryggan med information om de öar båtarna avgår till. Det finns turistinformation och en karta om Ljusterö placerad utomhus, samt information om andra öar, karta och broschyrer inne i vänthallen. Ger ett mycket välkomnande intryck.

Övrig information: en anslagstavla med nyheter och aktuella evenemang inne i vänthallen.

Samordning: alla informationskällor är spridda på olika ställen och samordning saknas.

Övrigt

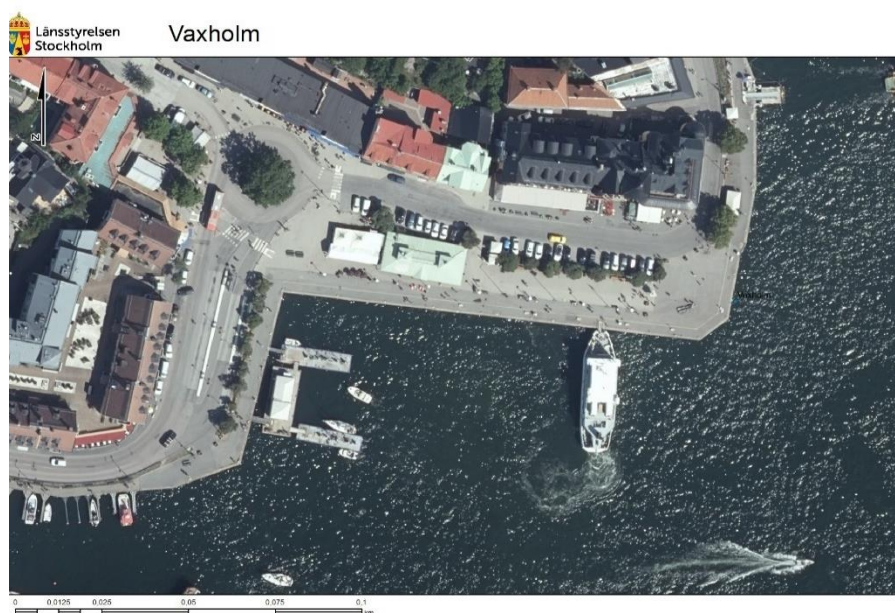
Vid inventeringen gav hamnen ett välskött och trivsamt intryck.

Vaxholm stad

Kommunen ligger endast tre mil från Stockholm och omfattar cirka 70 öar, varav 57 bebodda. Totalt har kommunen cirka 12 000 invånare, men under året kommer cirka en miljon besökare dit, varav många med båt. Det finns en replipunkt i kommunen; Vaxholm.

Replipunkt skiljer sig från de andra eftersom den ligger mycket centralt i Vaxholms stad och utgör en viktig del av stadskärnan. Därav finns lite plats för godshantering och ett stort flöde utgörs av resande människor. Här anlöper de flesta båtar på väg ut mot norra skärgården.

VAXHOLM (kärnö Ramsö)

Resenärer/besökare under högsäsongen

Källa	Påstigande	Avstigande	Totalt
Vaxholmsbolaget 2019	210 015	222 874	432 889
Vaxholmsbolaget 2020	81 694	84 112	165 806
Telia 2019			1 339 000
Telia 2020			1 241 000

Aktörer och ansvar

Aktör	Ansvarar för
Vaxholms stad	markägare och har driftansvar
Region Stockholm, SL Region Stockholm, Waxholmsbolaget	busstrafik och hållplats passbåt

Trafik till/från replipunkten

Kollektivtrafik: från Östra station går SL:s stombuss 670 till Vaxholm. I högtrafik går det en buss var femte till sjunde minut.

Parkering: det finns 32 besöksparkeringar i hamnen men ingen större infartsparkering.

Vägskick: det behöver underhållas, projektering pågår.

Bryggfunktioner

Allmänna bryggor: hela replipunkten är allmän platsmark. Waxholmsbolaget har sju hamnplatser, varav fyra är landanslutningsplatser.

Lastning av tungt gods: viss godshantering förekommer.

Ramp för i och urlastning och iläggning av båtar: nej.

Semaför: nej det finns inte behov av det.

Tillgänglighet och säkerhet

Kontrastmarkering: endast inom vägområdet och vid busshållplatser.

Taktil markering: endast inom vägområdet och vid busshållplatser.

Räcke på bryggan: nej.

Rullstolsramp: båtarna har tillgänglighetsanpassade landgångar med det finns ingen ramp inom hamnområdet.

Sittplats: det finns flertalet bänkar i hamnen, samt sittplatser i vänthallen.

Vindskydd: busshållplatserna har väderskydd.

Vänthall: Öppettider

15 maj - 13 juni:

Öppet lördagar och söndagar mellan klockan 10 och 17.
Extraöppet fredagen den 14 maj mellan klockan 10 och 17.

14 juni - 22 augusti:

Öppet alla dagar i veckan mellan klockan 10 och 17.

28 augusti - 12 september:

Öppet lördagar och söndagar mellan klockan 10 och 17.

Service i terminalen

- Vänthallen är öppen måndag - fredag mellan klockan 06.15 och 17.00, lördag och söndag mellan klockan 08.30 och 17.00. Dessa tider gäller till den 22 augusti.
- Personalen rör sig ute bland resenärerna och bemannar bara luckan vid behov.
- Biljetter säljs endast i biljettautomaten. Ingen kontanthantering.

Första hjälpen-utrustning: finns tillgängliga i anslutning till passbåtskajen.

Hjärtstartare: finns tillgänglig i anslutning till passbåtskajen.

Livräddningsutrustning: ja, flera livbojar och stegar placerade väl synliga och lättillgängligt uppsatt på flera ställen i hamnen.

Belysning: inom hamnområdet finns 33 belysningsstolpar.

Service

Toaletter och sopor: tre toaletter och en pissoar, en av toaletterna är tillgänglighetsanpassad. Återvinningsstation finns sedan maj 2020 belägen på Hamngatan.

Butik/kiosk/café: det finns mataffär, restauranger, Systembolag, apotek, vårdcentral, hotell, butiker, kiosk och caféer intill, i eller i nära anslutning.

Wi-fi och laddningsmöjligheter: Ingen uppgift.

Laddningsmöjlighet för fordon: Nej.

Brevlåda: ja.

Övrigt: en sjömack och gästhamn finns vid replipunkten.

Information

Tidtabeller och biljettköp: en realtidstidtabell för Waxholmsbolaget och SL:s pendelbåt visas på en digital skärm i anslutning till passbåts kajen. Vid busshållplatserna har SL egna digitala skärmar med busstabellerna. Waxholmsbolaget har en bemannad terminal vid kajen framför Waxholms Hotell där det går att köpa biljetter och få annan hjälp.

Parkering: Skyltning finns i anslutning till parkeringsplatsen. Avgift beroende på säsong.

Toaletter och sopor: papperskorgar är synliga och toaletter är tydligt skyltade.

Information om replipunkten och kärnön: nej.

Övrig information: anslagstavlor och turistinformation är uppsatta på flera ställen i hamnområdet.

Samordning: Samlad information gällande Waxholmsbolagets turer finns tillgänglig i form av digital skylt vid vänthallen.

Övrigt

Vaxholm är den mest trafikerade replipunkten för den regionala sjötrafiken.

Likt replipunkten Furusund är gränsdragningen för vad som bör inkluderas som replipunkt en utmaning i Vaxholm. Markytan är dessutom redan fullt utnyttjad. Det pågår dock planering och projektering inför en ombyggnation som ska säkerställa replipunktens funktion som kollektivtrafiknod och resecentrum. För att möjliggöra ombyggnaden behöver vägen och angränsande kajkonstruktion åtgärdas för att hantera belastningen av byggtrafik och säkerställa bussens framkomlighet. Arbetet leds av Vaxholms kommun i samarbete med region Stockholm.

Värmdö kommun

Kommunen är länets näst största sett till ytan. Här finns mer än 10 000 öar och cirka 45 000 invånare. I kommunen finns tre replipunkter; Boda, Sollenkroka och Stavsås.

BODA (kärnöar Svartsö och Gällnö)

Resenärer/besökare under högsäsong

Källa	Påstigande	Avstigande	Totalt
Vaxholmsbolaget 2019	34 084	36 856	70 940
Vaxholmsbolaget 2020	19 330	20 263	39 593
Telia 2019			47 000
Telia 2020			61 000

Aktörer och ansvar

Aktör	Ansvarar för
Värmdö Hamnar	äger marken
Trafikverket	äger och sköter bryggan
Region Stockholm, SL Region Stockholm, Waxholmsbolaget	busstrafik och hållplats passbåt

Trafik till/från replipunkten

Kollektivtrafik: från Slussen i Stockholm går SL:s busslinje 438 till Boda.

Parkering: vid bryggan finns 300 parkeringsplatser.

Väglag på plats: i gott skick.

Bryggfunktioner

Allmänna bryggor: två stycken, en för gods och en för passagerare

Lastning av tungt gods: Ja

Ramp för i och urlastning och iläggning av båtar: nej.

Semaför: ja det finns, men instruktioner för hur den ska användas saknas.

Tillgänglighet och säkerhet

Kontrastmarkering: nej.

Taktil markering: nej.

Räcke på bryggan: ja.

Rullstolsramp: ja.

Sittplats: ja.

Vindskydd: ja.

Vänthall: ja.

Första hjälpen-utrustning: nej.

Hjärtstartare: Ja, i vänthallen.

Livräddningsutrustning: ja.

Belysning: ja.

Service

Toaletter och sopor: Sopmaja samt tillfällig toalett finns i anslutning till vänthallen.

Butik/kiosk/café: nej.

Wi-fi och laddningsmöjligheter: nej.

Laddningsmöjlighet för fordon: planeras att finnas på plats från vintern 2021/2022.

Brevlåda: nej.

Information

Tidtabeller och biljettköp: busstidtabell finns vid busshållplatsen. Finns inga tillgängliga tidtabeller för Waxholmsbolagets avgångar.

Parkering: är tydligt skyltat. Taxa 100 kr per påbörjat dygn, betalas i p-automat eller via app.

Toaletter och sopor: är tydligt skyltat vid vänthallen.

Information om replipunkten och kärnön: finns ingen.

Övrig information:

Samordning: God, då en ensam aktör har ett övergripande ansvar för replipunkten.

Övrigt

Trafikverket planerar att tillgänglighetsanpassa samt flytta busshållplatsen under 2022. Ny servicebyggnad med vänthall, samt tillgänglighetsanpassad toalett och fler p-platser samt kiosk. ska uppföras av Värmdö Hamnar.

SOLLENKROKA (kärnö Möja)

Resenärer/besökare under högsäsong

Källa	Påstigande	Avstigande	Totalt
Vaxholmsbolaget 2019	33 868	35 604	69 472
Vaxholmsbolaget 2020	18 576	17 766	36 342
Telia 2019			344 000
Telia 2020			377 000

Aktörer och ansvar

Aktör	Ansvarar för
Värmdö Hamnar	är markägare och hamnvårdar
Trafikverket	äger och sköter bryggan
Sollenkroka macken	Sjömacken och cafét
Region Stockholm, SL Region Stockholm, Waxholmsbolaget	busstrafik och hållplats passbåt

Trafik till/från replipunkten

Kollektivtrafik: från Slussen i Stockholm går SL:s busslinje 434.

Parkering: det finns cirka 500 parkeringsplatser.

Väglag på plats: det finns ett visst behov av underhåll.

Bryggfunktioner

Allmänna bryggor: ja.

Lastning av tungt gods: Nej

Ramp för i och urlastning och iläggning av båtar: ja.

Semaför: ja det finns, men instruktioner för hur den ska användas saknas.

Tillgänglighet och säkerhet

Kontrastmarkering: nej.

Taktil markering: nej.

Räcke på bryggan: ja.

Rullstolsramp: nej.

Sittplats: ja.

Vindskydd: ja, vid busshållplatsen.

Vänthall: ja, det finns det en vänthall, med sittplatser, en bokhylla och information kring skärgården.

Första hjälpen-utrustning: nej.

Hjärtstartare: Ja i vänthallen.

Livräddningsutrustning: ja.

Belysning: ja.

Service

Toaletter och sopor: den permanenta toaletten är ur funktion och underhåll begränsas då man inte kommer åt avloppsrören under byggnaden. Värmdö Hamnar har ersatt toaletten med en torrtoalett, som finns bredvid den permanenta byggnaden.

Det finns en återvinningsstation för glas och tidningar, samt hushållssopor. Platsen är dock ofta nedskräpad vilket genererar mycket klagomål från boende och höga underhållskostnader för frekvent städning. Därför är det oklart om den kommer att få vara kvar. Det är kommunen som ansvarar för hushållsavfallet och Förpacknings- och Tidningsinsamlingen som ansvarar för glas och tidningar.

Butik/kiosk/café: Cafe vid macken ca 200 meter från kajen

Wi-fi och laddningsmöjligheter: nej.

Laddningsmöjlighet för fordon: Ja, 8 laddstolpar finns vid kajen tydligt utmärkta.

Brevlåda: ja.

Information

Tidtabeller och biljettköp: information saknas och det finns ingen möjlighet att köpa biljetter.

Parkering: en skylt nere vid vändplanen i hamnen visar vilka områden som det går att parkera.

Toaletter och sopor: är tydligt skyltat.

Information om replipunkten och kärnön: nej.

Övrig information: under högsäsongen finns en Foodtruck på plats.

Samordning: Då en aktör har ansvar för servicefunktionerna på platsen är samordningen god.

Övrigt

Det pågår en process kring Trafikverkets tillgänglighetsanpassning av busshållplatsen, samt kring vändplatsen som är för snäv för att vända bussarna.

STAVSNÄS (kärnö Nämndö)

Stavsnäs

Resenärer/besökare under högsäsongen

Källa	Påstigande	Avstigande	Totalt
Vaxholmsbolaget 2019	131 860	131 127	262 987
Vaxholmsbolaget 2020	78 837	84 112	162 949
Telia 2019			253 000
Telia 2020			192 000

Aktörer och ansvar

Aktör	Ansvarar för
Värmdö Hamnar	är fastighetsägare och hamnvårdar
Region Stockholm, SL	busstrafik och hållplats
Region Stockholm, Waxholmsbolaget	passbåt
Ressel Rederi	godstrafik
Stavsnäs Båttaxi	beställningstrafik

Trafik till/från replipunkten

Kollektivtrafik: från Slussen i Stockholm går SL:s busslinje 433 och 434 till Stavsnäs med avgångar en gång i halvtimmen.

Parkering: det finns 1 400 parkeringsplatser i anslutning till hamnen.

Väglag på plats: i gott skick.

Bryggfunktioner

Bryggor: en stor brygga för turbåtar och i anslutning till hamnen finns avgiftsbelagda gästbryggor för besökande båtar, samt latrintömningsstation för småbåtar.

Lastning av tungt gods: på motsatt sida av hamnområdet finns plats för viss godshantering och omlastning.

Ramp för i och urlastning och iläggning av båtar: nej.

Semafor: nej.

Tillgänglighet och säkerhet

Kontrastmarkering: enbart vid busshållplatsen.

Taktil markering: enbart vid busshållplatsen.

Räcke på bryggan: nej.

Rullstolsramp: nej.

Sittplats: det finns bänkar vid bryggan.

Vindskydd: ja i vänthallen.

Vänthall: det finns det en vänthall med sittplatser vid bryggan.

Första hjälpen-utrustning: ja i vänthallen.

Hjärtstartare: ja, en finns i vänthallen, samt en hjärtstartare utanför hamnkontoret, tillgänglig 24-7.

Livräddningsutrustning: livbojar och stegar är centralt uppsatta i hamnen.

Belysning: hamnområdet är väl upplyst.

Service

Toaletter och sopor: det finns tillgänglighetsanpassade toaletter cirka 50 meter från bryggan. En återvinningsstation med insamling av tidningar, plast, papper, glas och batterier, samt en miljöstation för farligt avfall och insamling av kläder är belägen vid infarten till hamnområdet.

Butik/kiosk/café: det finns en bensinmack kombinerat land och sjömack med tillhörande kiosk och butik i hamnen. Restaurang och café finns vid hamnbyggnaderna. Under våren 2021 invigs nya hamntorget med sjöbodar samt torghandel.

Wi-fi och laddningsmöjligheter: fritt Wi-fi.

Laddningsmöjlighet för fordon: 14 laddstolpar för bil 100 meter från hamnen.

Brevlåda: ja.

Övrigt: Servicenivån är hög.

Information

Tidtabeller och biljettköp: digitala skyltar med information kring ankomst och avgång finns i vänthallen, samt på bryggan. Biljettköp kan endast göras via automat.

Parkering: är tydligt skyltat.

Toaletter och sopor: är tydligt skyltat.

Information om replipunkten och kärnön: nej.

Övrig information:

Samordning: Samlad information gällande trafik vid Trafikverkets brygga. Turistinformation samt allmän information finns samlad vid hamnkontoret.

Övrigt

Stavsnäs vinterhamn är en stor replipunktshamn som har byggts ut och rustats upp till viss del. Utformningen är i dagsläget något förvirrande och olika trafikslag blandas med gående från parkeringen och toaletter. Den centrala delen av hamnbyggnaderna upplevs inte som centrala och ger inte ett uttryck av att det är där människor rör sig mest i området. Det finns planer på att göra ännu större förändringar i hamnen. Enligt kommunens detaljplan, som godkänts i kommunfullmäktige, ska hamnen bli väsentligt större och få en ordentlig godsterminal. Det planeras även för bostäder, butiker, caféer och ett resecentrum. Beslutet har dock överklagats. Utbyggnad av hamnen planeras att inleds under 2022.

Foto: Tommy Alvéen/Mostphotos.

Haninge kommun

Kommunen är en av länets största med cirka 92 000 invånare. I kommunen finns två replipunkter; Dalarö och Årsta.

DALARÖ (kärnö Ornö)

Dalarö

Resenärer/besökare under högsäsong

Källa	Påstigande	Avstigande	Totalt
Vaxholmsbolaget 2019	19 083	19 675	38 758
Vaxholmsbolaget 2020	12 150	12 150	24 172
Telia 2019			581 000
Telia 2020			699 000

Aktörer och ansvar

Aktör	Ansvarar för
Ornö rederi	bilfärja
Trafikverket	bryggan
Region Stockholm, SL Region Stockholm, Waxholmsbolaget	busstrafik och hållplats passbåt

Trafik till/från replipunkten

Kollektivtrafik: pendeltåg från Stockholms Central mot Västerhaninge och Nynäshamn, sedan byte till SL-buss 839 vid Handenterminalen.

Parkering: det finns ett fåtal parkeringsplatser längs vägen i backen ner mot hamnen, samt parkering på marken mellan Odinsvägen, Dalarö strandväg och Tullbacken. I och med att hamnen ligger i ett redan tätbebyggt område är möjligheterna till anläggning av utökade parkeringsplatser i direkt anknäytning till hamnen begränsade.

Väglag på plats: i gott skick.

Bryggfunktioner

Allmänna bryggor: Passbåts trafiken lägger till vid kajen belägen vid hamnplan. Det finns gästhamn med cirka 20 båtplatser samt latrintömningsstation i nära anslutning. En utmaning som finns är den tydliga bristen på bryggplatser för de fastboende på närliggande öar, något som tydligt påpekats av de fastboende.

Lastning av tungt gods: lastning och lossning av tung last är möjligt. En ramp för Ornöfärjan ligger till höger om bryggan för övriga passbåtar.

Ramp för i och urlastning och iläggning av båtar: nej.

Semafor: nej. Tillgänglighet och säkerhet

Kontrastmarkering: nej.

Taktil markering: nej.

Räcke på bryggan: nej.

Rullstolsramp: nej.

Sittplats: nej.

Vindskydd: nej

Vänthall: nej

Första hjälpen-utrustning: nej.

Hjärtstartare: både i hamnen och i butiken finns en hjärtstartare tillgängliga.

Livräddningsutrustning: livbojar är placerade längs kajen.

Belysning: ja.

Service

Toaletter och sopor: det finns toalett och dusch tillgängligt, samt ett soprum för hushållsavfall avsett för de båtgäster som nyttjar hamnen.

Butik/kiosk/café: vid hamnen finns en butik med servering och sittplatser. I anslutning till butiksbyggnaden finns hamnkontor och bakom husen finns en sjömack. I gästhamnen finns tillgång till el, vatten och latrintömningsstation.

Wi-fi och laddningsmöjligheter: nej.

Laddningsmöjlighet för fordon: nej.

Brevlåda: ja.

Information

Tidtabeller och biljettköp: information om avgångar och Waxholmsbolagets båttrafik är samlad på en informationstavla vid kajen. Skyltningens storlek uppmärksammades som problematisk eftersom utskriften var mycket små och kan vara svåra att läsa för vissa trafikanter.

Parkering: informationsskylt finns vid parkering.

Toaletter och sopor: det skyltas tydligt att avfall från öbor och fastighetsägare i området omkring inte ska lämna avfall i hamnen. De hänvisas till Fiskarhamnen för att lämna sina sopor.

Information om replipunkten och kärnön: nej.

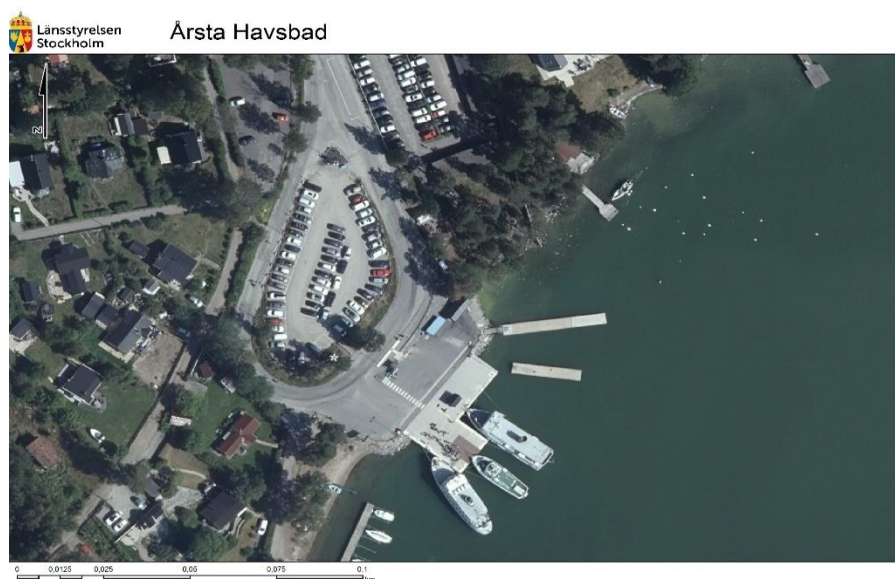
Övrig information: nej

Samordning: det saknas samordning av informationen.

Övrigt

Dalarö hamn är en levande hamn och som ligger centralt och nära boendeområden. Områden runt hamnen är redan mycket utbyggda och utnyttjas för bryggor med privata båtplatser och gästhamnar. Frågan kring den geografiska gränsdragningen av replipunkten är aktuell även vid Dalarö.

ÅRSTA (kärnö Utö)

Resenärer/besökare under högsäsongen

Källa	Påstigande	Avstigande	Totalt
Vaxholmsbolaget 2019	68 897	65 929	134 826
Vaxholmsbolaget 2020	40 725	39 009	79 734
Telia 2019			416 000
Telia 2020			505 000

Aktörer och ansvar

Aktör	Ansvarar för
Skärgårdsstiftelsen	Markägare
Trafikverket	Brygga
Region Stockholm, SL Region Stockholm, Waxholmsbolaget	busstrafik och hållplats passbåt
Utö parkering	Driftar parkering, samt pontonbrygga invid kajen

Trafik till/från replipunkten

Kollektivtrafik: från Västerhaninge station går SL:s busslinje 846 till Årsta havsbad.

Parkering: det finns flera olika parkeringar vid Årsta brygga och mycket av den intilliggande marken används för parkeringsplatser. Det finns även fler parkeringsplatser på andra sidan Årsta Havsbadsvägen, dessa drivs privat.

Väglag på plats: delvis i behov av underhåll.

Bryggfunktioner

Bryggor: en stor brygga och vid sidan av den ligger en pontånrygga som används som gästbrygga. En tilläggsbrygga har lagts ut för att förlänga gästbryggan för fler båtplatser, men positionen på dessa bryggor har medfört klagomål. Tillsvärdare ligger den nya pontånryggan inte angjord och används därför inte.

Lastning av tungt gods: ja.

Ramp för i och urlastning och iläggning av båtar: nej.

Semafor: ja det finns, men instruktioner för hur den ska användas saknas.

Tillgänglighet och säkerhet

Kontrastmarkering: ja.

Taktil markering: ja.

Räcke på bryggan: nej.

Rullstolsramp: nej.

Sittplats: ja.

Vindskydd: vid busshållplatsen.

Vänthall: en tillfällig vänthall i form av en inredd container har uppförts på kajen. En permanent vänthall är planerad att byggas under 2021.

Första hjälpen-utrustning: nej

Hjärtstartare: nej.

Livräddningsutrustning: det finns en livboj, den är dock inte tydligt uppsatt utan ligger på marken intill huset på bryggan.

Belysning: ja.

Service

Toaletter och sopor: det finns ingen toalett, men en avfallsstation är belägen cirka 150 meter från hamnen. Oklar om den är till för allmänheten.

Butik/kiosk/café: en kiosk finns cirka 50 meter från bryggan och är öppen under högsäsong.

Wi-fi och laddningsmöjligheter: nej.

Laddningsmöjlighet för fordon: nej.

Brevlåda: nej.

Information

Tidtabeller och biljettköp: nere vid bryggan där det ser ut som bussen stannar finns en informationsskylt med analoga tidtabeller för båtarna. Ingen möjlighet till biljettköp.

Parkering: ja.

Toaletter och sopor: nej.

Information om replipunkten och kärnön: bakom informationstavlan för båt tidtabeller finns en anslagstavla med information om Utö och andra skärgårdsöar, samt annan information som kan vara användbar för skärgårdsbesökare och boende.

Övrig information: nej.

Samordning: nej, informationen är mycket fragmenterad på platsen. Men det finns ett stort utbud av olika skyltar från olika aktörer när man kommer ner till hamnen. Vid parkeringen i mitten möts besökare av en samling olika skyltar.

Nynäshamn kommun

Kommunen har 100 mils kust och 1 553 öar. Här bor nästan 29 000 invånare. I kommunen finns en replipunkt; Ankarudden.

ANKARUDDEN (kärnö Öja)

Ankarudden

Resenärer/besökare under högsäsong

Källa	Påstigande	Avstigande	Totalt
Vaxholmsbolaget 2019	34 084	15 579	49 663
Vaxholmsbolaget 2020	6516	7048	13 564
Telia 2019			372 000
Telia 2020			272 000

Aktörer och ansvar

Aktör	Ansvarar för
Trafikverket	passbåtskajen
Ankaruddens bryggförening	äger och sköter mark samt stora delar av bryggan
Region Stockholm, SL Region Stockholm, Waxholmsbolaget	busstrafik och hållplats passbåt

Trafik till/från replipunkten

Kollektivtrafik: från Nynäshamn station går SL:s busslinje 852.

Parkering: Det finns och består av både fasta och tillfälliga platser.

Väglag på plats: i gott skick.

Bryggfunktioner

Allmänna bryggor: förutom passbåtskajen som tar upp en liten del av hamnen finns det en mindre brygga bestående av privata båtplatser längre in i hamnen. Tidigare fanns en avgiftsbelagd gästhamn, den är nedlagd.

Lastning av tungt gods: för tillfället är det problem med lastning samt lossning av tungt gods. Diskussion förs mellan berörda parter för att komma fram till en lösning på längre sikt.

Ramp för i och urlastning och iläggning av båtar: nej.

Ramp för iläggning av båtar: vid de privata bryggorna finns plats för iläggning av båtar bakom en bom. Det var oklart vem som tillhandahåller åtkomst för detta.

Semafor: nej.

Tillgänglighet och säkerhet

Kontrastmarkering: ja.

Taktil markering: ja.

Räcke på bryggan: nej.

Rullstolsramp: nej.

Sittplats: nej.

Vindskydd: nej.

Vänthall: nej.

Första hjälpen-utrustning: nej.

Hjärtstartare: nej.

Livräddningsutrustning: ja.

Belysning: Ja

Service

Toaletter och sopor: Det finns ingen allmän toalett. En container finns längs vägen in mot hamnen för avfall, men ingen beskrivning kring vilken typ av avfall eller vem insamlingen är ämnad för. Bakom caféet finns även insamling av glasförpackningar. Om dessa endast är ämnade för serveringens bruk eller är tillgängliga för allmänheten framgår inte och det är oklart hur de används i dagsläget.

Butik/kiosk/café: det finns ett säsongsoppet café, som tillhandahåller toaletter när det är öppet.

Wi-fi och laddningsmöjligheter: nej.

Laddningsmöjlighet för fordon: nej.

Brevlåda: nej.

Övrigt: Fiskehamnsförening driftar stora delar av hamnen, en del av kajen hyrs ut till Sjöfartsverket för att nyttjas för bunkring.

Information

Tidtabeller och biljettköp: analog tidtabell finns vid bryggan. Ingen möjlighet till biljettköp.

Parkering: Skyltar finns vid parkeringen.

Toaletter och sopor: Ingen information.

Information om replipunkten och kärnön: nej.

Övrig information: nej.

Samordning: nej.

Slutsatser efter inventeringen

Arbetet i detta projekt visar tydligt på komplexiteten med dagens pekade replipunkter. I dagsläget är definitionen av vad en replipunkt är och vad den ska erbjuda för servicenivå väldigt skiftande beroende på vem man frågar. Det är en avgörande orsak till att det på många ställen saknas en fungerande samordning och ett helhetsgrepp gällande respektive plats.

Även utvecklingen av dessa platser hämmas av att det är svårt att säkert säga vem som är ansvarig för vad. Därför behöver ansvarsförhållanden klargöras och det bör vara tydligt vem eller vilka som har rådighet för vad på respektive plats. Det finns goda exempel på lösningar gällande drift. Värmdö kommuns upplägg med ett kommunalt hamnbolag uppfattas för berörda som tydligt, effektivt och välfungerande. Bolaget Värmdö hamnar ansvarar för Stavnäs vinterhamn, Boda brygga samt Sollenkroka och det har skapat en tydlig och effektiv drift av respektive replipunkt där man håller en hög servicenivå.

En möjlig början till förtydligande av vad en replipunkt är i praktiken skulle vara en strikt uppdelning utifrån faktisk rådighet och mandat. Då det är Region Stockholm som pekar ut de elva replipunkter i RUFS 2050 skulle det vara rimligt och en förutsättning för framtida utveckling att regionen fortsättningsvis äger dessa replipunkter och även begreppet replipunkt, givetvis efter att regionens rådighet och mandat utretts. Det som idag är tydligt, och gemensamt för de 11 replipunkterna är mötet mellan land och sjöburen basstrafik. Gällande övriga funktioner är skillnaderna stora. Förutom region Stockholm är Trafikverket samt berörd kommun de aktörer som förekommer mest frekvent på samtliga 11 platser. Eftersom replipunkterna betjänar ett stort geografiskt skärgårdsområde passerar ett stort flöde gods och människor. Genom replipunkterna rör sig transporter till och från skärgårdens butiker, restauranger och vandrarhem, men även byggmaterial och vid vissa replipunkter även avfall. Vid replipunkterna ska det därför finnas terminaler eller mark som kan upplåtas för hantering av gods och passagerare, samt bryggor som hanterar både passagerare och gods på ett effektivt sätt. Det ska finnas en vänd- och lastningsplats som rymmer både passagerarbussar och lastbilar för godshantering samtidigt. Väganslutning för tunga fordon ska finnas hela vägen fram till bryggan. En lägsta basnivå gällande service på dessa platser skulle kunna se ut som följer:

- Fungerande och lättförståeliga tidtabeller
- Vänthall/väderskydd
- Sittplats/bänk
- Hjärtstartare
- Digital/analog informationstavla

- Livräddande utrustning, exempelvis livboj, stege
- Toalett
- Avfallsstation

Det omland som omger dessa replipunkter skiljer sig avsevärt åt gällande geografisk storlek, närhet till kommuncenter, aktörer och markägare, med flera. För att skapa möjlighet till utveckling och hållbar tillväxt skulle en gemensam plattform/varumärke skapas, till exempel kallat Skärgårdssport. Begrepp skulle kunna implementeras på fler platser längs kusten, oavsett om det vid den specifika platsen finns en utpekad replipunkt eller ej. Varje plats tar hänsyn till sina egna unika förutsättningar men erbjuder ett grundutbud av information, service och tillgänglighet som är gemensamt för alla Skärgårdssportar. Då det inte finns någon gemensam nämnare gällande vem eller vilka som har rådighet/mandat på de enskilda platserna måste en sådan inventering göras lokalt.

Den besöksräkning som är utförd inom projektet grundar sig på mobildata, en metod som tidigare inte använts men som får ses som mer tillförlitlig än tidigare beräkningsmetoder. Tanken är att dessa siffror kan fungera som en viktig komponent i det fortsatta utvecklingsarbetet, både då det gäller mer långsiktig planering, exempelvis kopplad till infrastrukturella frågor, fysisk planering men inte minst för att visa på förutsättningarna för nyetablering eller utveckling av näringsverksamhet. Informationen visar även på vilket flöde av människor som rör sig i aktuellt område vilket är en viktig detalj i diskussionen om vilken servicenivå som bör finnas.

Det kan även vara av intresse att se över om de replipunkter som idag är utpekade i RUFS 2050 fortfarande är de punkter som nyttjas av boende på kärnöarna. Under projektets gång har information från fastboende gjort gällande att vissa av dagens replipunkter inte är de platser som nyttjas. Ett exempel är replipunkt Stavnäs som pekad replipunkt för kärnön Nämdö där istället Björkviks brygga är den plats som de fastboende i Nämdö skärgård menar nyttjas som ”replipunkt”.

Förslag på utvecklingsarbete

Länsstyrelsens bedömning är att:

- Region Stockholm bör utreda och tydliggöra organisationens mandat/rådighet relaterat till replipunkt och kärnö.
- Benämningarna replipunkt respektive kärnö behöver få etablerade definitioner.
- Regionen bör även se över vilka andra aktörer som bör vara permanenta aktörer kopplat till replipunkterna utifrån resultatet. Gissningsvis Kommun samt Trafikverket.
- Processen kopplad till utpekande av replipunkt bör ses över.
- Processen kopplad till utpekande av kärnö bör ses över.
- En inventering av andra viktiga noder samt replipunkternas omland bör genomföras.
- Länsstyrelsen Stockholm tillsammans med Region Stockholm tar fram ett konceptförslag för bildande av en gemensam plattform, ”Skärgårdsport ” för replipunkternas omland samt andra platser längs kustbandet som är av intresse, exempelvis erbjuder servicefunktioner, evenemang eller näring och som inte definieras som replipunkter. Här kan olika aktörer, exempelvis en kommun, Skärgårdsstiftelse eller markägare ges möjlighet att gemensamt utbyta erfarenheter och utmaningar. Plattformen kan även fungera som forum för utvecklingsprojekt, samordnade insatser och gemensamma upphandlingar samt utgöra ett gemensamt varumärke. Skärgården består av ett stort antal platser som redan idag ”lever”, men som hamnar lite i skuggan då det många gånger fokuseras på de i RUFS 2050 utpekade replipunkterna och kärnorna.

Initiativ kopplade till projektet

Projektet Arc Gate

I dialog mellan Länsstyrelsen och Region Stockholm föddes idén att starta ett mer praktiskt pilotprojekt parallellt med replipunktslyftet. Projektet skulle genomföras på några av de kärnöar och replipunkter som lyfts fram i RUFS 2050. För att få resurser till ett pilotprojekt gjordes en ansökan till Central Baltic Interreg med Region Stockholm som Lead partner. Ansökan gjordes i nära samverkan mellan Länsstyrelsen och Region Stockholm. Länsstyrelsen som tidigare hanterat skärgårdsbidraget och drivit utvecklingsfrågor i skärgården förutom projektets direkta koppling till Replipunktslyftet. Projektet beviljades medel att tillsammans med tre finska kommuner utrusta 4 platser i Stockholms skärgård och 9 platser i Finland med digital skyltning av resenärsinformation. Projektet döptes till Arc Gate och projektägare är enheten för Näringsliv och Innovation på Tillväxt och regionplane-förvaltningen. I projektet utprövas även ett koncept för en servicebyggnad med möjlighet till sittplats, väderskydd, låsbara skåp och möjlighet att ladda batterier till mobil och el-cykel.

Praktiska erfarenheter från projektet

En stor del av arbetet i Arc Gate projektet är att förstå de processer, förutsättningar och hinder som finns vid investeringar i glesbygden. Man kan dela in dem enligt följande:

- Ägarförhållanden och tillstånd
- Organisationsprocesser för investeringar
- Tekniska lösningar
- Ägarförhållanden och tillstånd

Markägarförhållandena på replipunkterna och kärnöarna är sådana att Regionen inte äger någon mark. Varje typ av installation måste ske i samverkan med den som äger platsen vilket kan vara kommunen, privat markägare, stiftelse. För att komplicera saken ytterligare så äger Trafikverket bryggan och vägarna för kollektivtrafiken. Till synes enkla insatser som att sätta upp en skylt blir svåra för att det behöver ske med kommunens bygglovsavdelning, Trafikverkets lovavdelning, Länsstyrelsens avdelning för strandskydd och eventuellt avtal eller servitut med privata markägare.

Region Stockholm har Sveriges största organisation för att hantera kollektivtrafik. Detta har lett till att avdelningarna inom Trafikförvaltningen är specialiserade och anpassade för att hantera stora projekt som utbyggd tunnelbana eller fler busslinjer till regionala stadskärnorna. Investeringarna är kopplade till hur många resenärer som använder färdmedlet. Det finns

Foto: Lars Berglöf.

ingen budget kopplad till strategiska dokument som RUFS 2050 eller Skärgårdsstrategin. Uppdragen till varje avdelning är starkt avgränsat vilket gör att de speciella behov som finns i skärgårdsmiljön hamnar utanför varje enskild enhets ansvarsområde. Ett exempel kan vara väderskydd som behövs på varje replipunkt men för att det ska bedömas som prioriterat enligt de parametrar man använder krävs en viss genomströmning av passagerare.

Källförteckning

Muntliga och otryckta källor

Samtal med tjänstemän i skärgårdskommunerna Norrtälje, Österåker, Värmdö, Haninge, Vaxholm samt Nynäshamn. Värmdö Hamnar, Skärgårdens trafikantförening, Skärgårdsstiftelsen, privatpersoner och intresseföreningar i skärgården, och sakkunniga på Länsstyrelsen Stockholm samt Region Stockholm.

Tryckta källor

Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050, Region, Stockholm, rapportnummer 2018:10

Exempelkarta: skärgårdstrafik

© Maskot Media BJS 2019

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

SKÄRGÅRDS
PORT.

Aktuellt läge och utvecklingsmöjligheter vid regionens replipunkter.
Kartmaterial framtaget av Skärgårdens trafikantförening.

Bilagor

Bilaga 1 – Besökare vid skärgårdens replipunkter

WSP

Bilaga 2 – Avfallsstudie Stockholms skärgård 2020

Länsstyrelsen i Stockholm

28 juni 2021

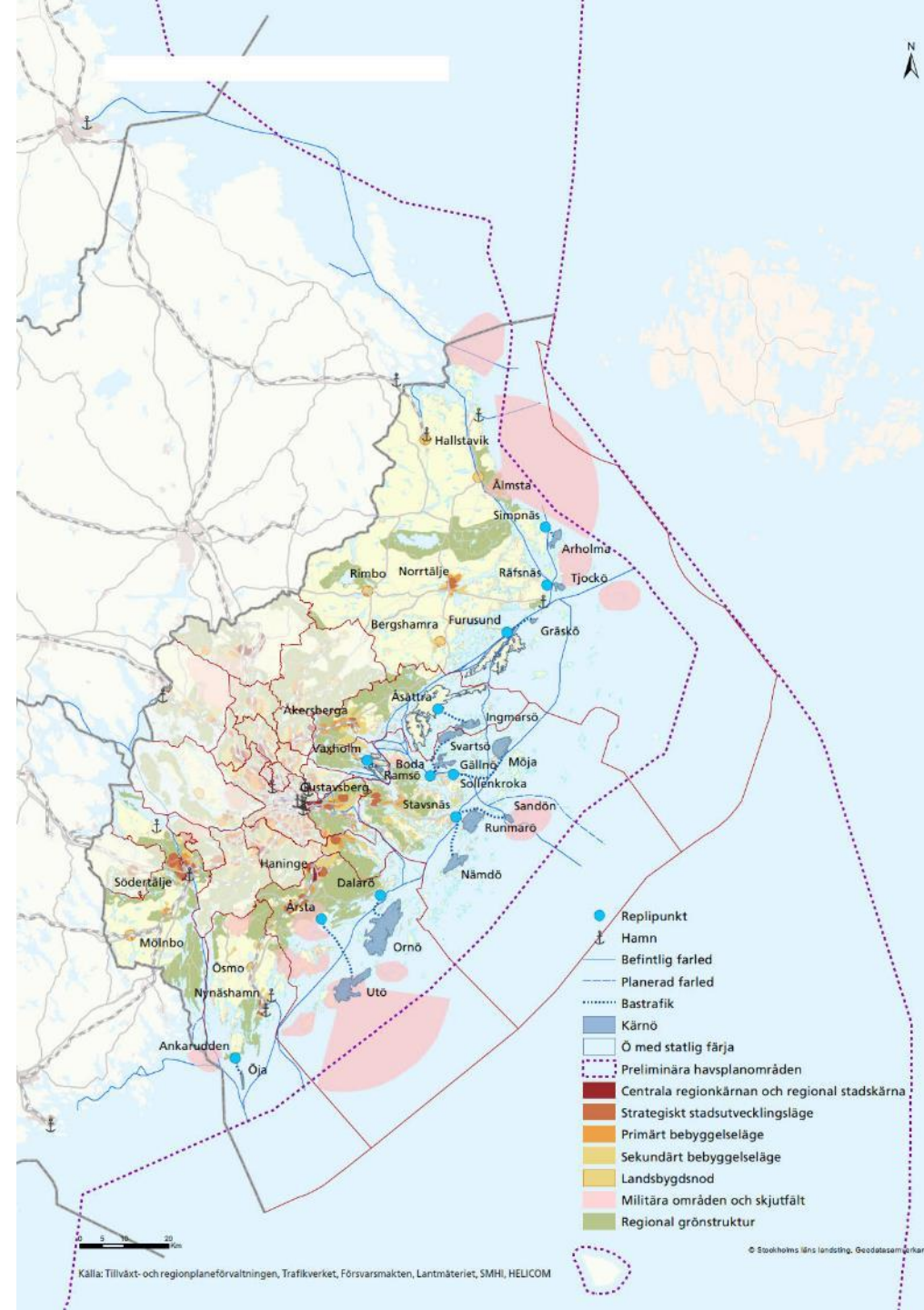
Besökare vid skärgårdens replipunkter

Underlag till Länsstyrelsen i Stockholm

Lars Berglund, Joakim Franklin och Caspar Hanes 2020-06-15

Replipunkter enl. RUFS 2050

1. Simpnäs
2. Räfsnäs
3. Furusund
4. Åsättra
5. Sollenkroka
6. Boda
7. Vaxholm
8. Stavsån
9. Dalarö
10. Årsta
11. Ankarudden

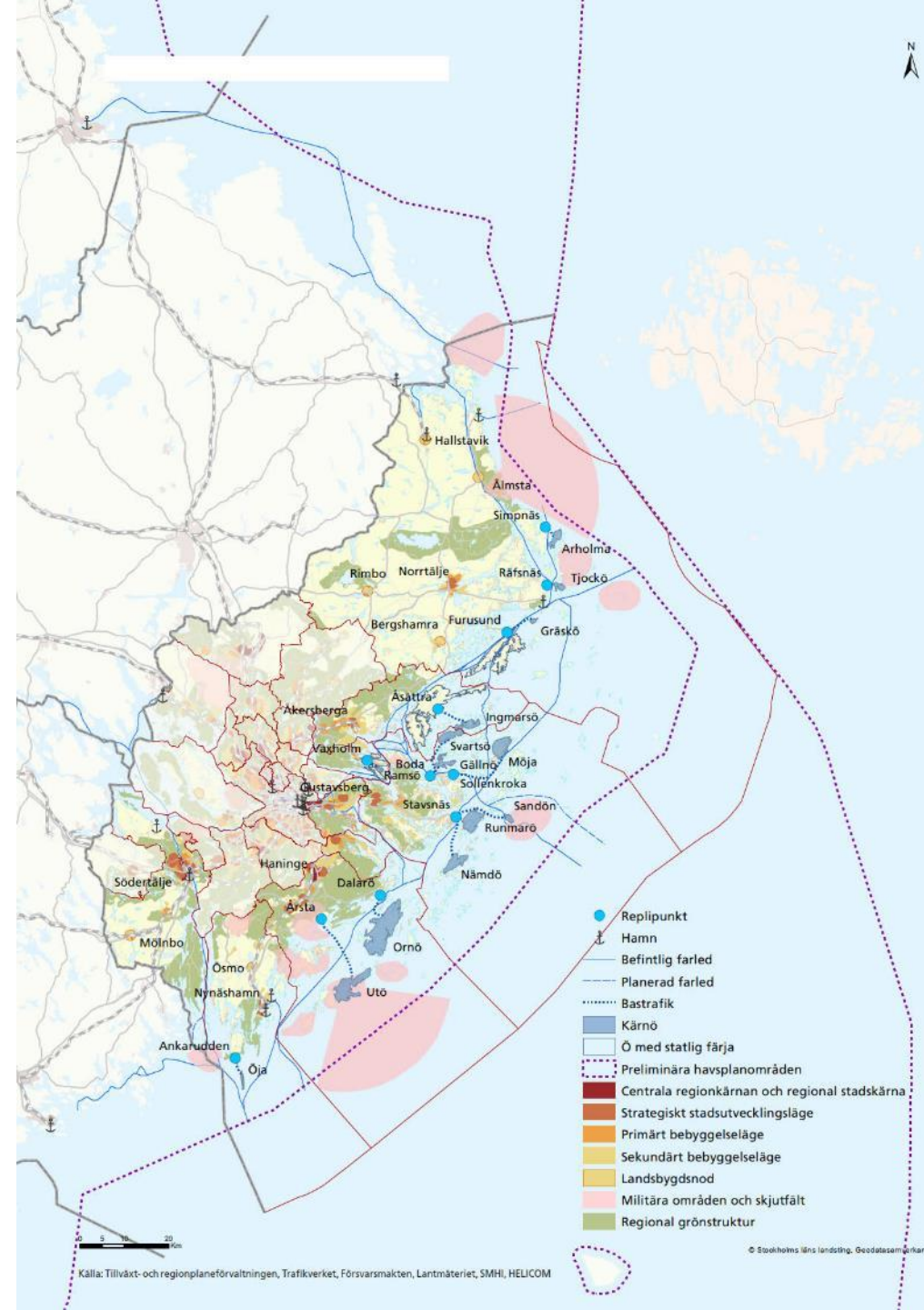

Specifikation av data

Sammanställningen av besökarantalet vid skärgårdens replipunkter baseras på mobila positioneringsdata från Telia.

Besökarna summeras efter tid och på det geografiska område (ruta) som replipunkten ligger i. Eftersom dessa områden täcker in ett omland kring replipunkten, representerar besökssiffrorna därmed även besökarna i detta omland. Rutornas storlek varierar mellan olika punkter, och därmed varierar också omlandets storlek.

På ursprungsmaterialet görs en filtrering som identifierar och sällar bort passagerare på östersjö- och gotlandsfärjor som passerar replipunkternas omland. Eftersom eventuella fastboende inte bör betraktas som besökare har också dessa tagits bort från besökarantalet. Däremot räknas eventuella sommarstugebesökare in i besöksstatistiken.

Övriga förutsättningar

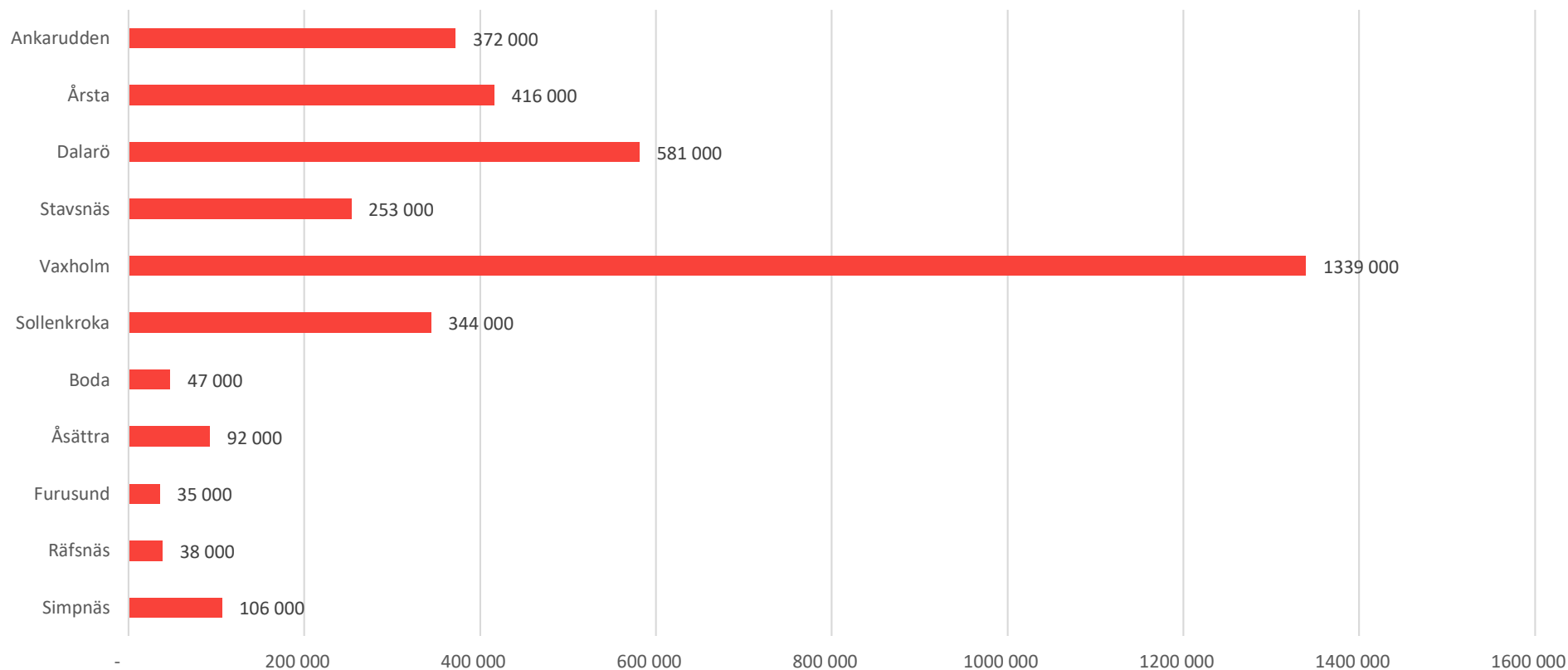
- Data hämtade från Telias positioneringsstatistik 2021-06-14
- Besökssiffrorna är uppräknade med hänsyn till Telias marknadsandel (på postnummernivå) i förhållande till andra mobiloperatörer
- 20 minuters vistelsetid (man räknas som besökare om man befinner sig i ett område i minst 20 minuter)
- Siffrorna står för antal unika besökare per område och dag (man räknas inte två gånger)
- Observationsperiod from 1 jan 2019 - 31 dec 2020
- Endast svenska mobiloperatörer ingår (eventuella utländska besökare ingår inte)
- Besökssiffrorna omfattar även ett omland av varierande storlek runt replipunkterna

Sammanställning av besökarantal vid replipunkter

Replipunkt*	2019	2020	jun-aug 2019	jun-aug 2020
Simpnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm**	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland	**Osäkra data			

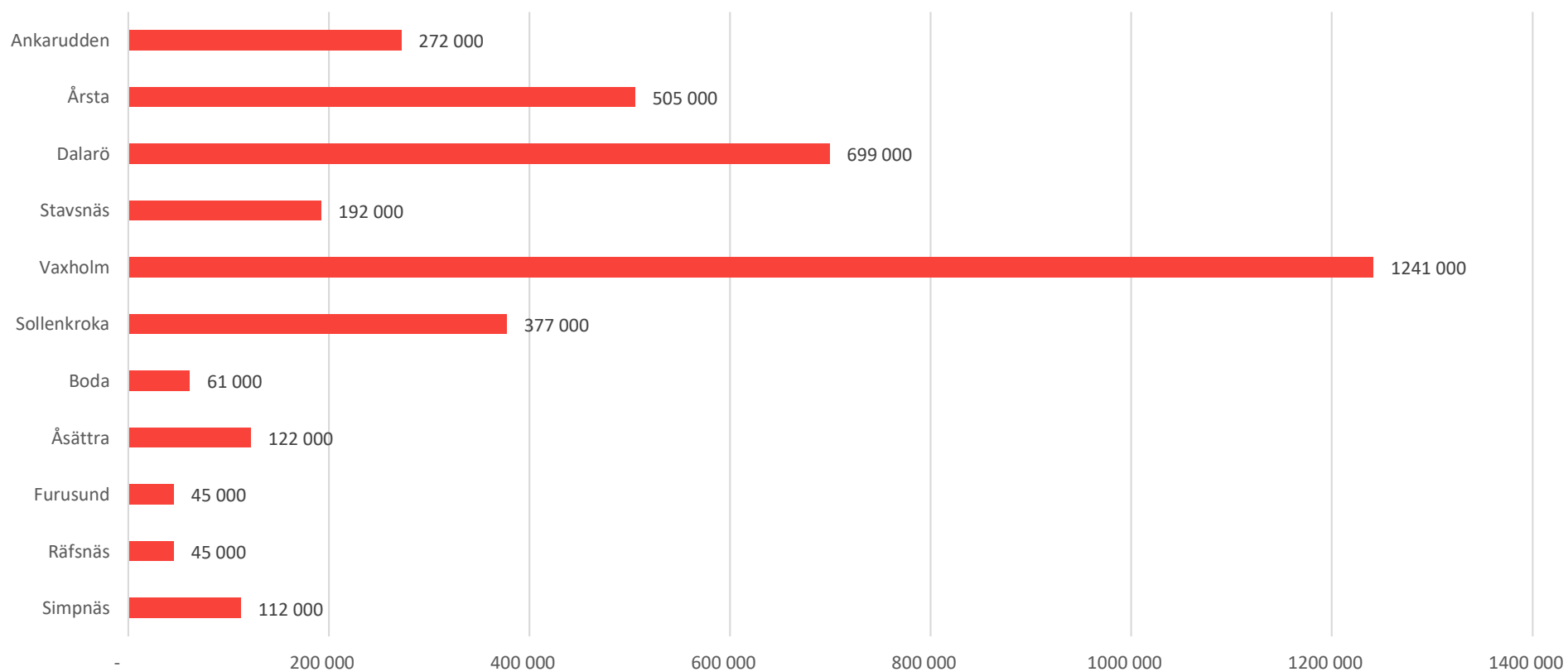
Sammanställning av besökarantal vid replipunkter

Besökare vid och omkring replipunkter 2019

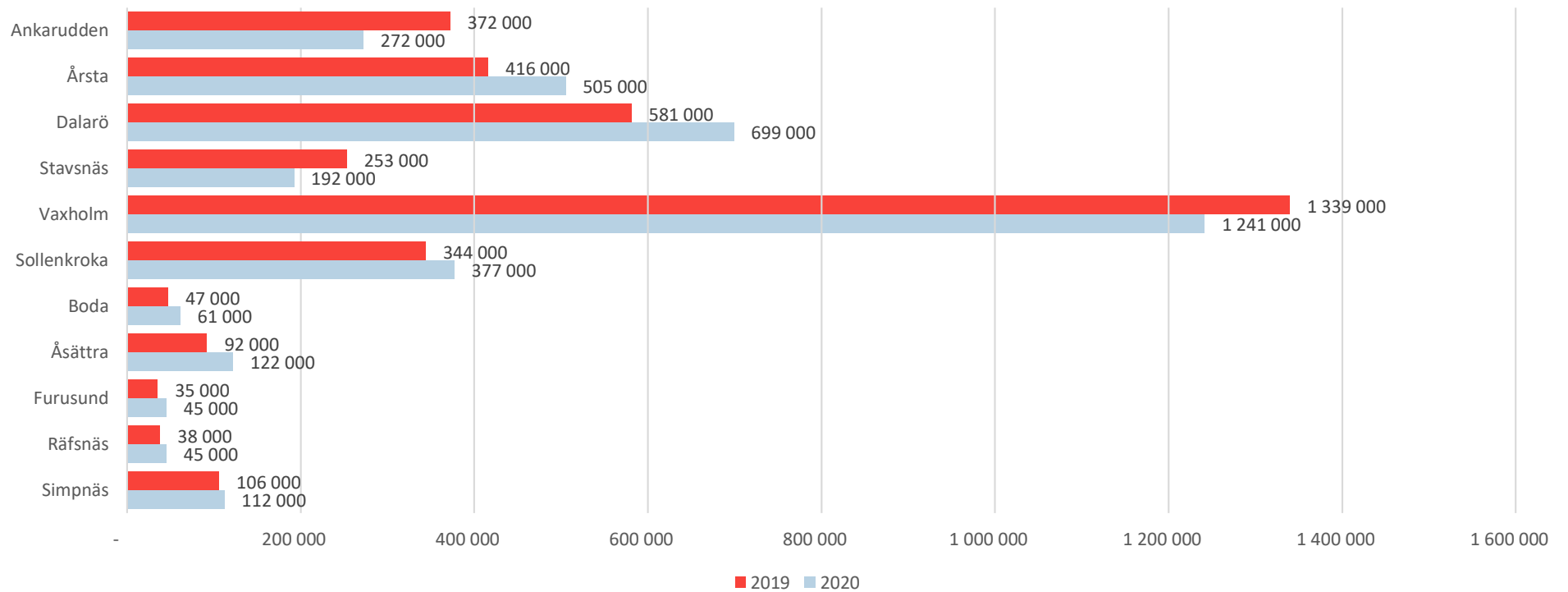
Sammanställning av besökarantal vid replipunkter

Besökare vid och omkring replipunkter 2020

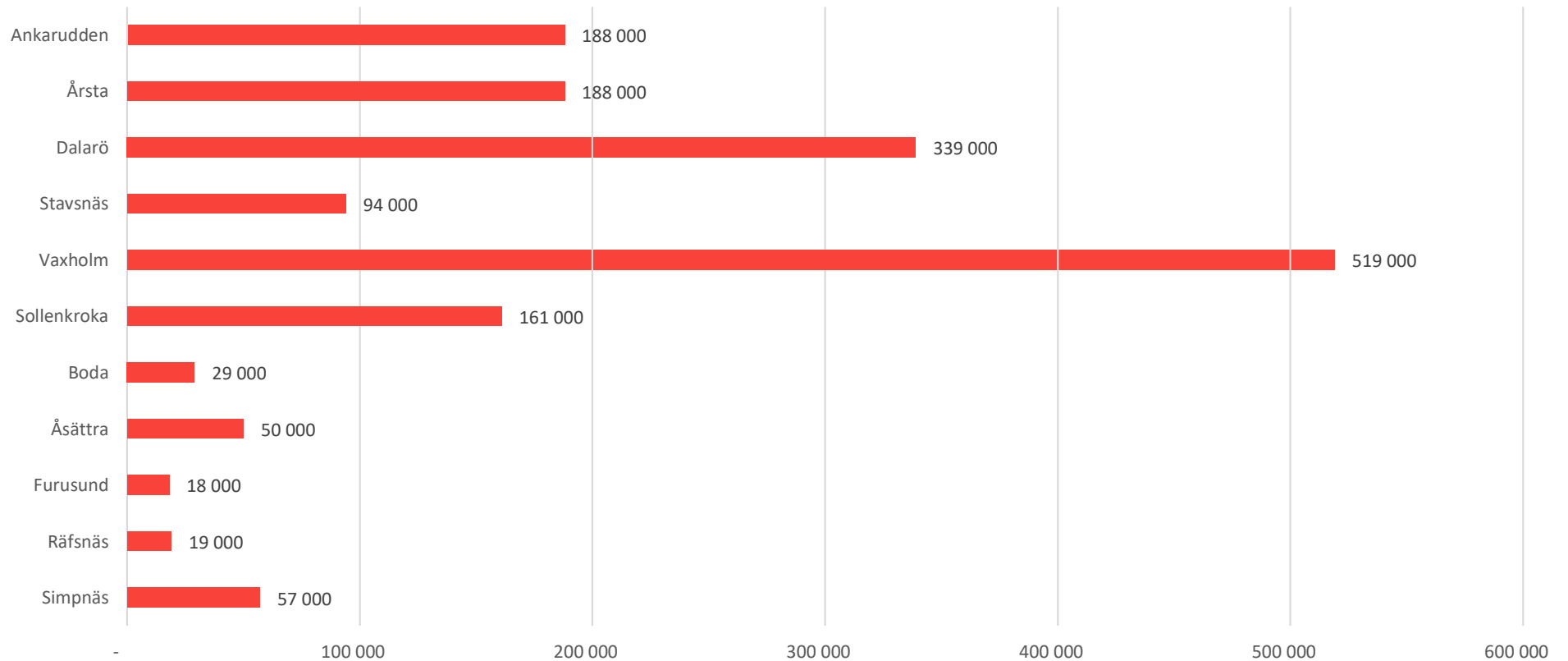
Sammanställning av besökarantal vid replipunkter

Besökare vid och omkring replipunkter 2019-2020

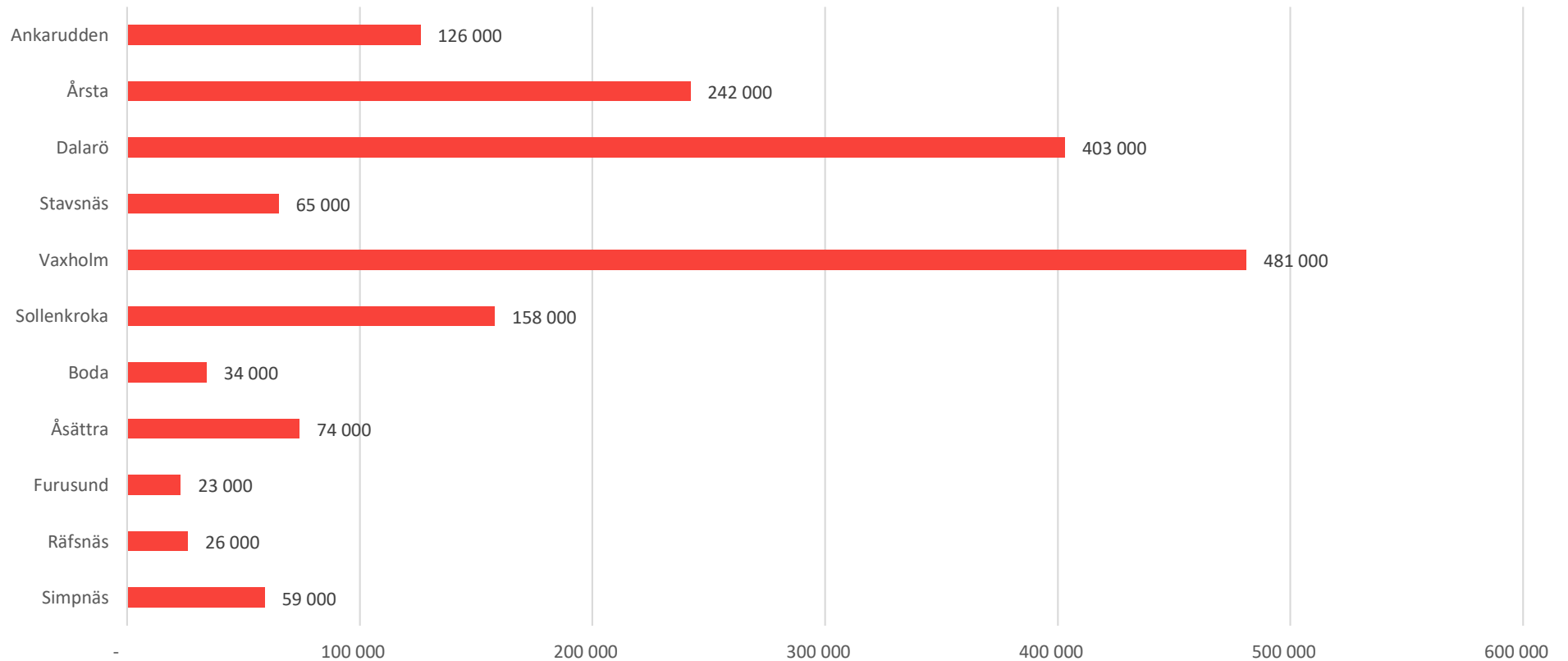
Sammanställning av besökarantal vid replipunkter

Besökare vid och omkring replipunkter jun-aug 2019

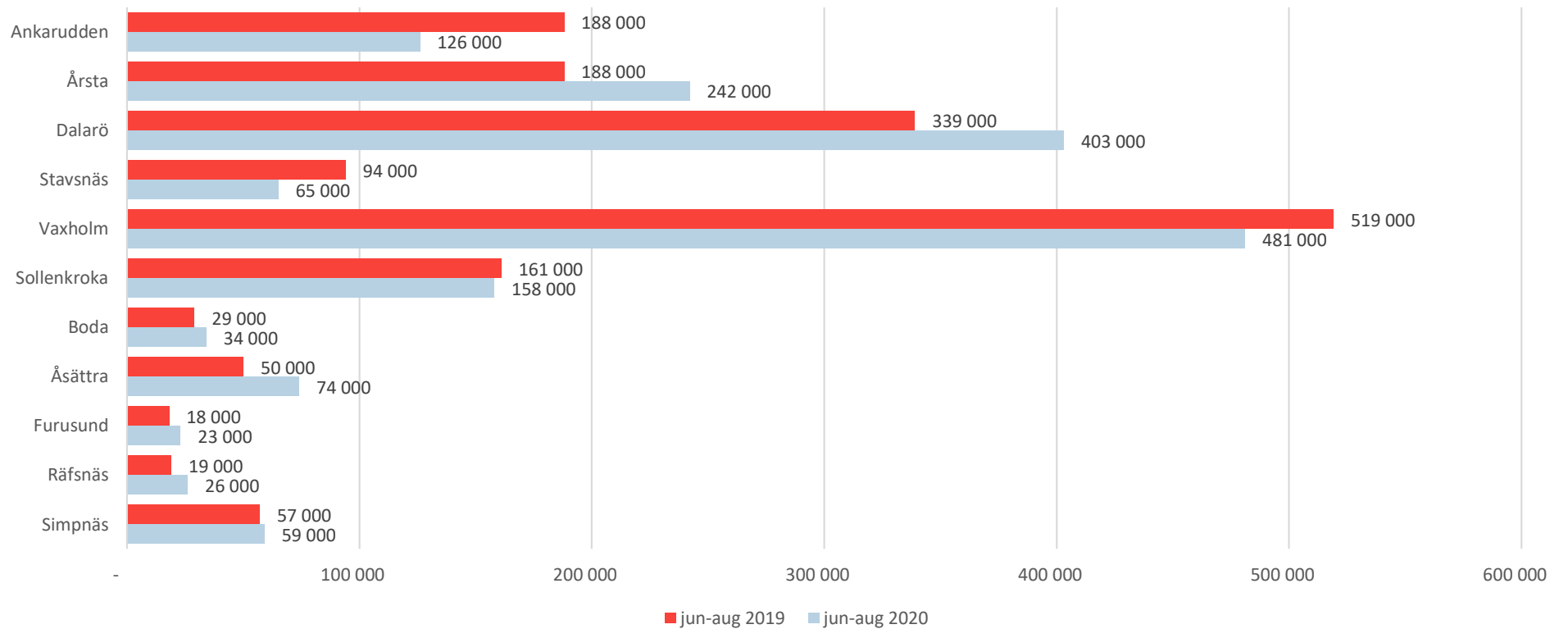
Sammanställning av besökarantal vid replipunkter

Besökare vid och omkring replipunkter jun-aug 2020

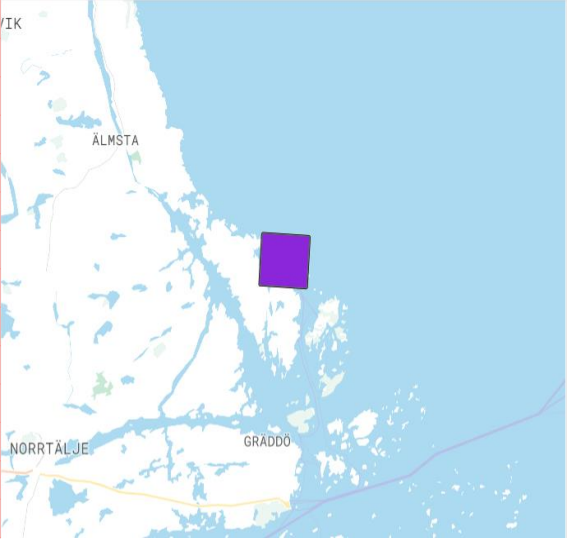
Sammanställning av besökarantal vid replipunkter

Besökare vid och omkring replipunkter jun-aug 2019-2020

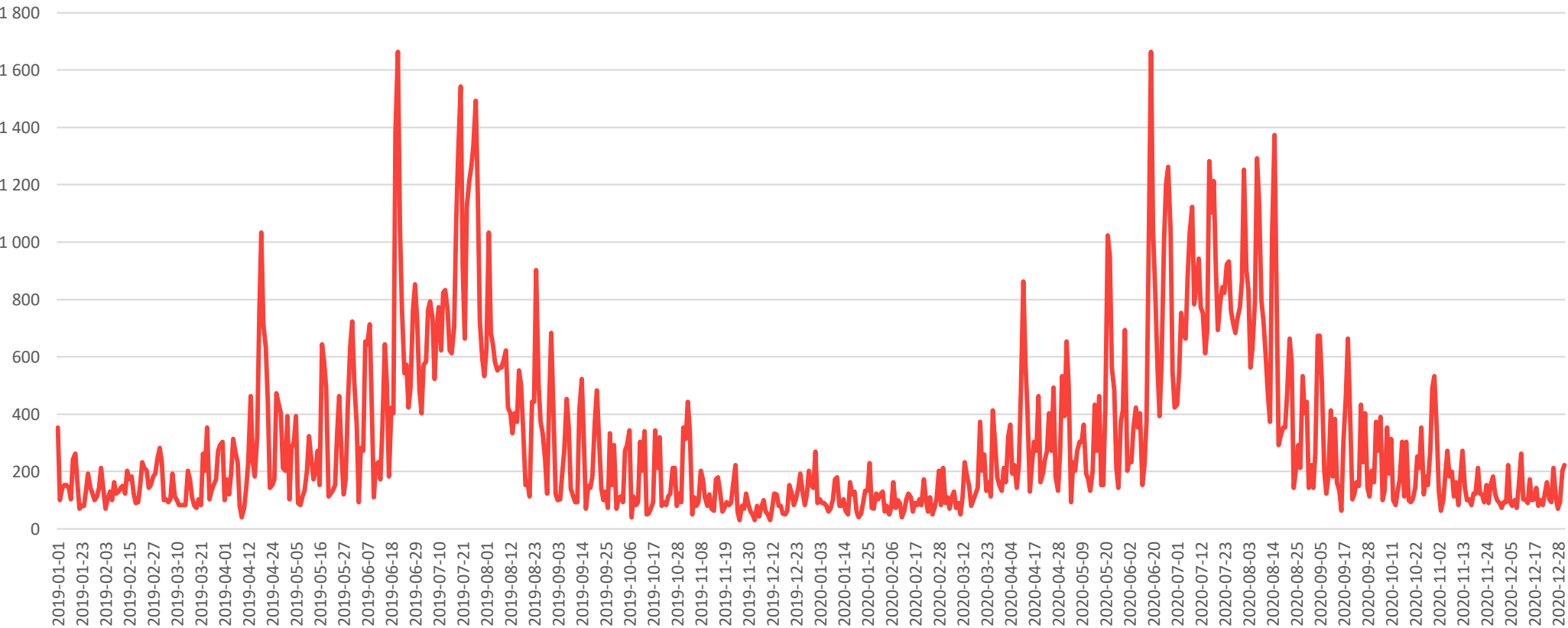

Simpnäs

Replipunkt*	2019	2020	jun aug 2019	jun aug 2020
Simpnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland				

Simpnäs

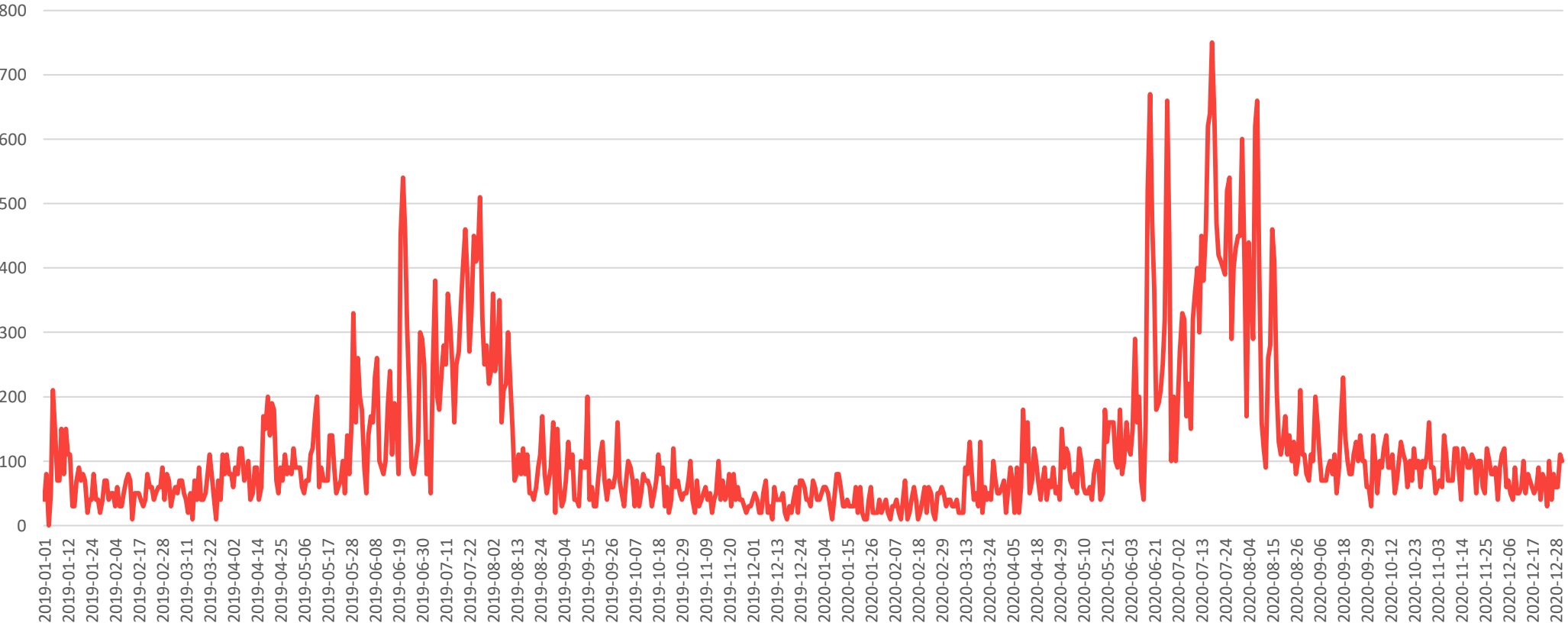

Räfsnäs

Replipunkt*	2019	2020	jun aug 2019	jun aug 2020
Simpnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland				

Räfsnäs

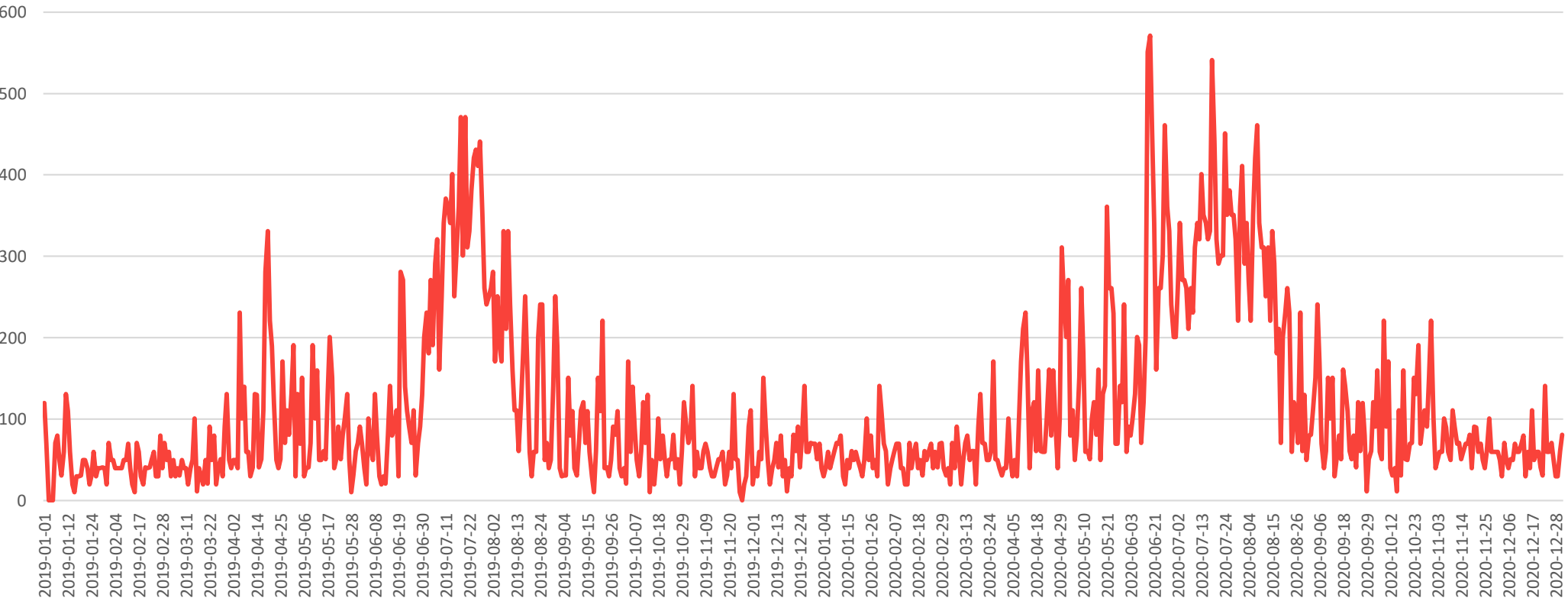

Furusund

Replipunkt*	2019	2020	jun aug 2019	jun aug 2020
Simpnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland				

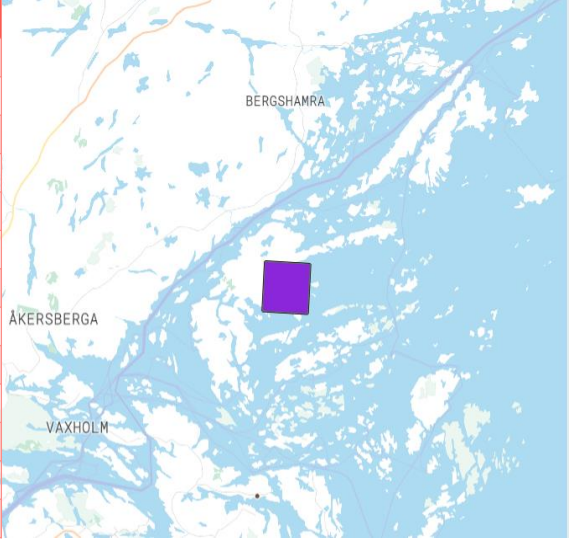

Furusund

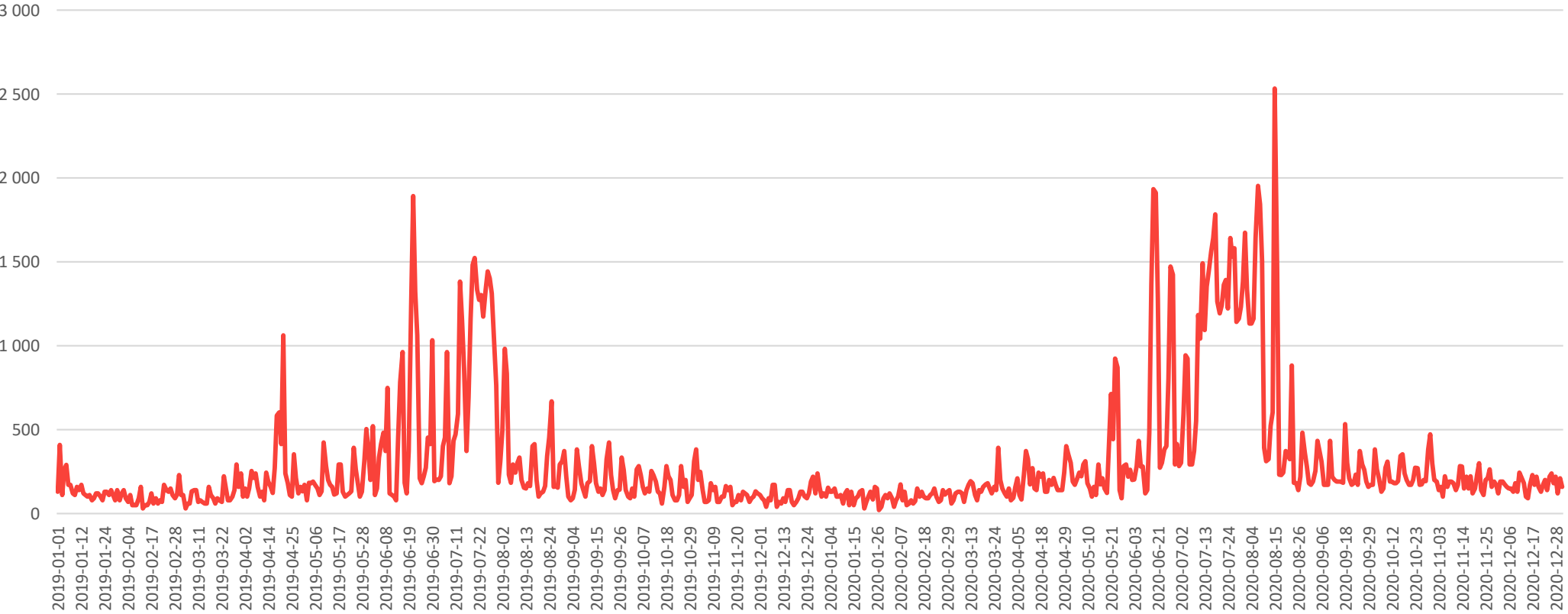

Åsättra

Replipunkt*	2019	2020	jun aug 2019	jun aug 2020
Simpnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland				

Åsättra

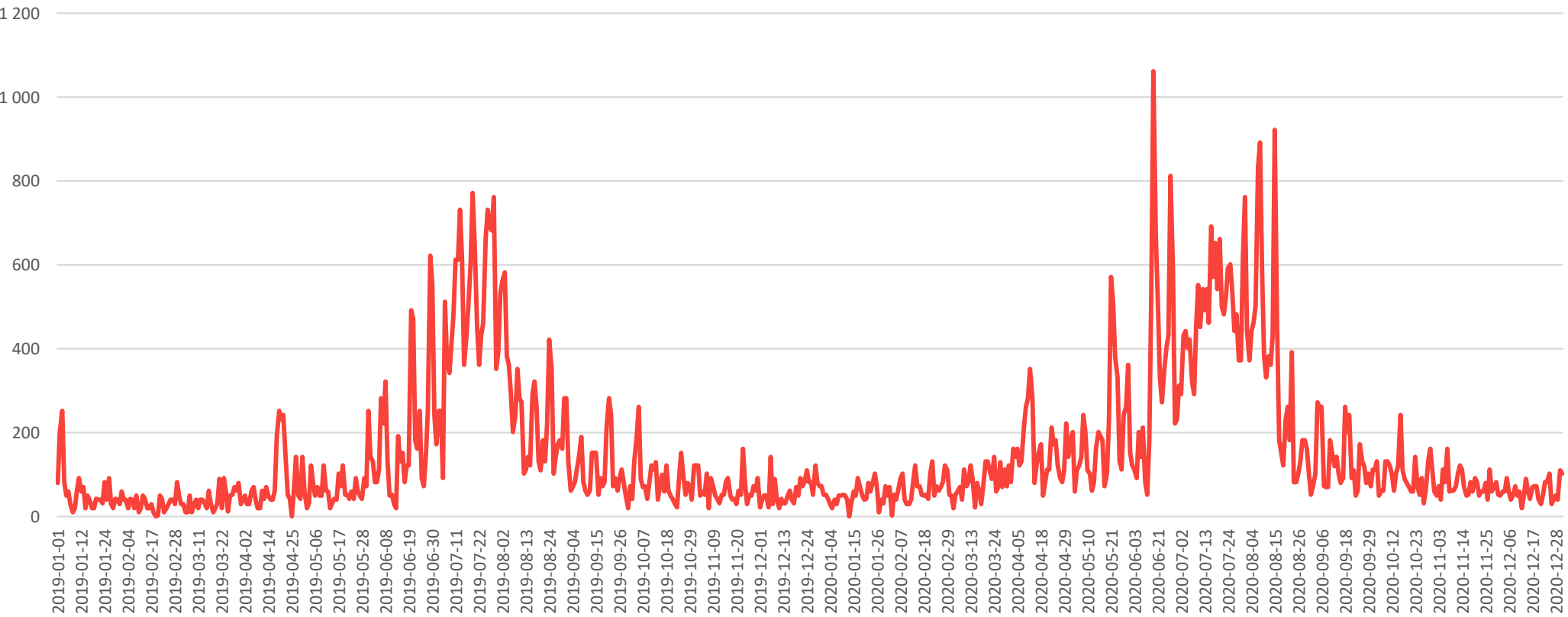

Boda

Replipunkt*	2019	2020	jun aug 2019	jun aug 2020
Simpnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland				

Boda

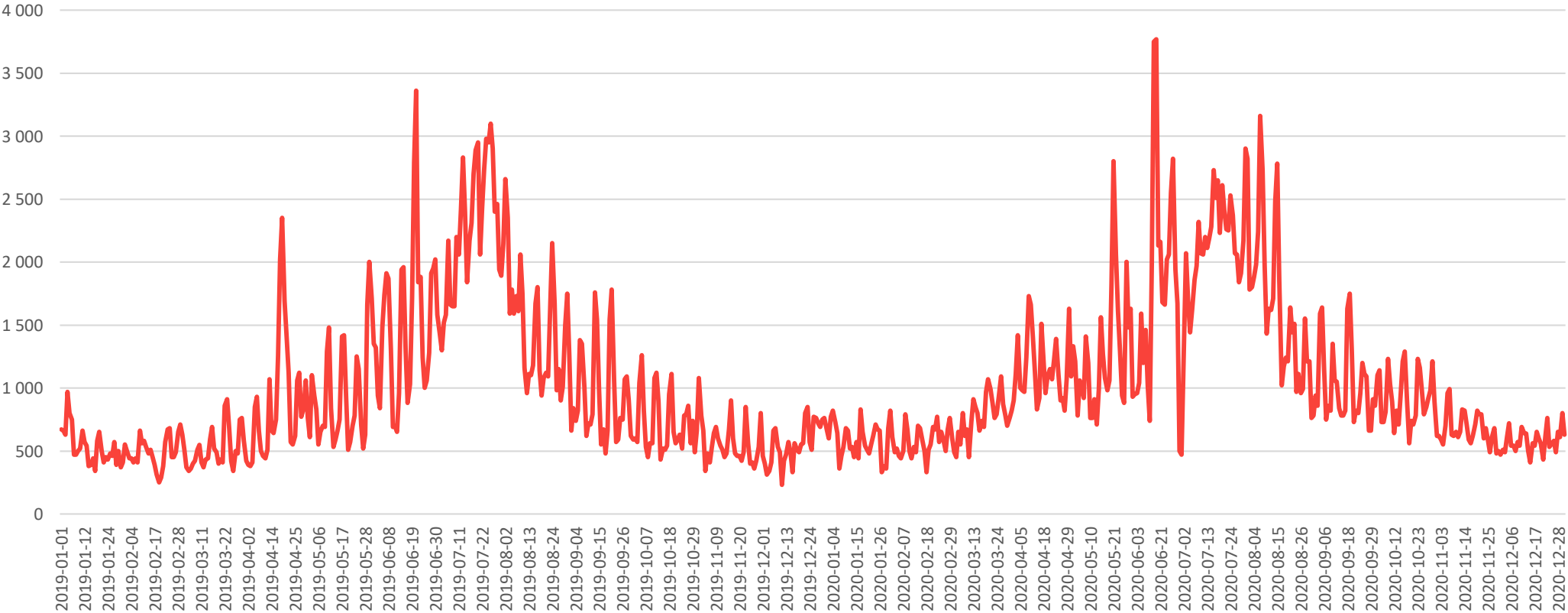

Sollenkroka

Replipunkt*	2019	2020	jun aug 2019	jun aug 2020
Simpnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland				

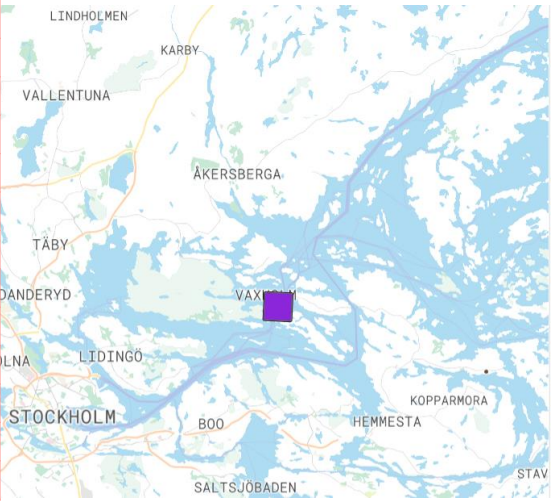

Sollenkroka

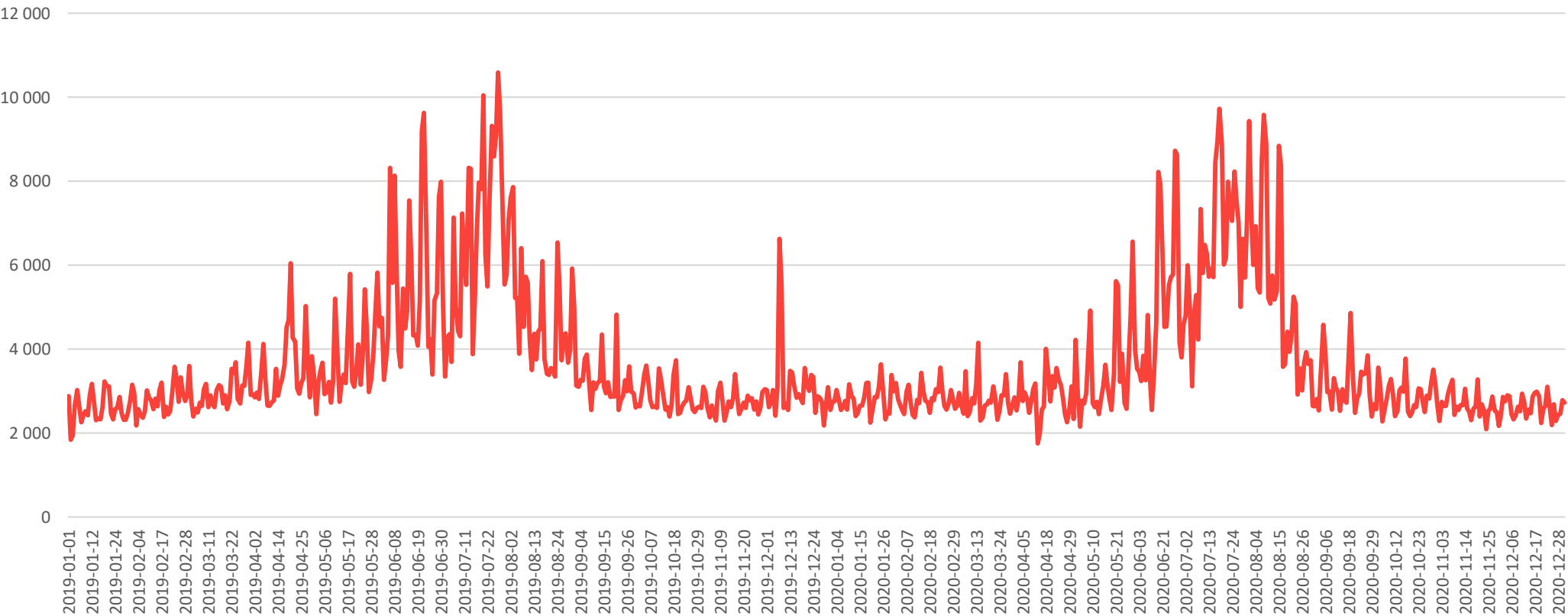

Vaxholm

Replipunkt*	2019	2020	jun aug 2019	jun aug 2020
Simprnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm**	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland **Osäkra data				

Vaxholm

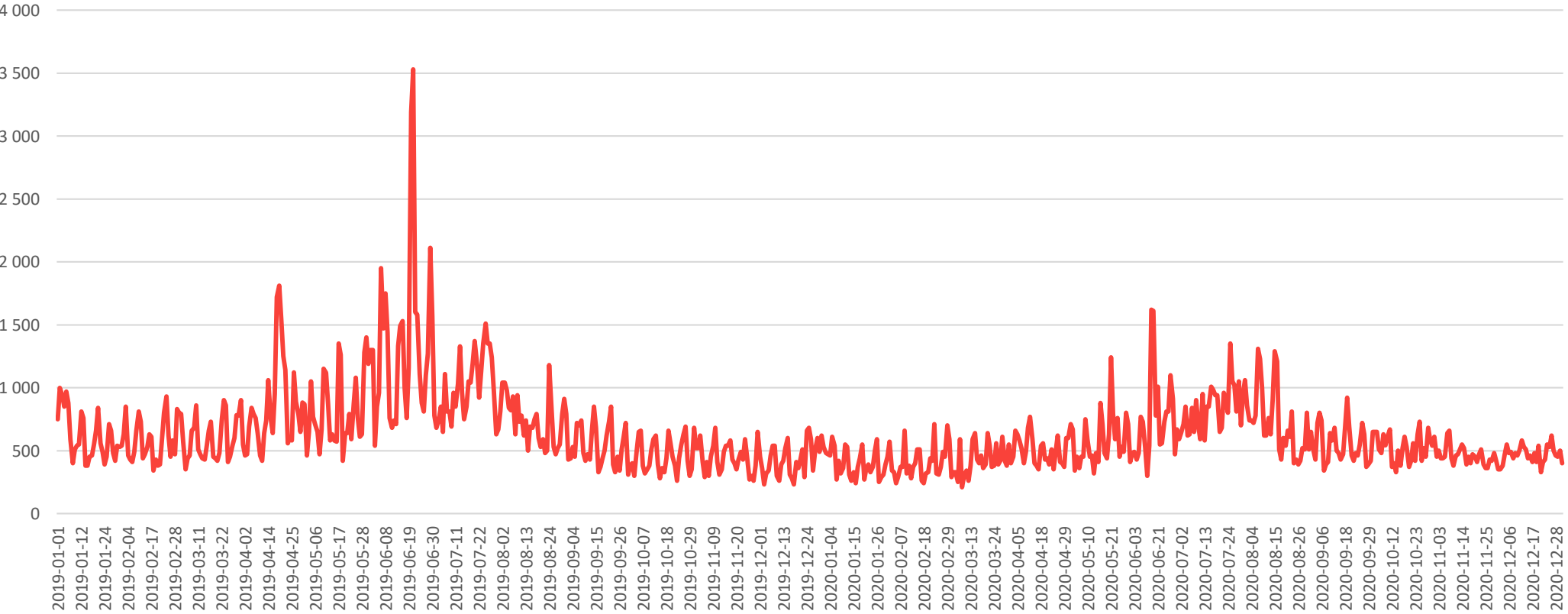

Stavsnäs

Replipunkt*	2019	2020	jun aug 2019	jun aug 2020
Simpnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland				

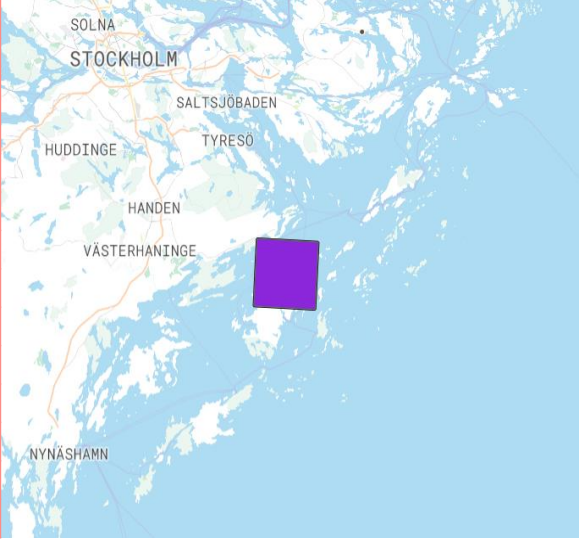

Stavsnäs

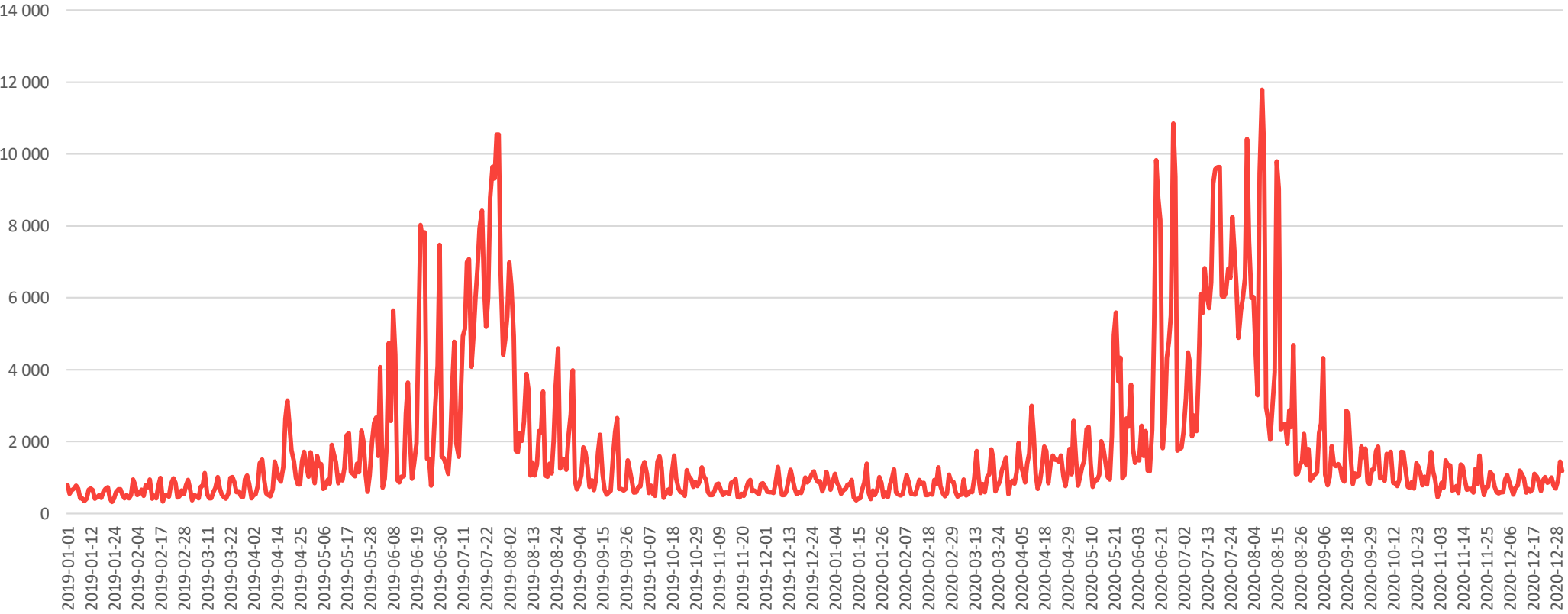

Dalarö

Replipunkt*	2019	2020	jun aug 2019	jun aug 2020
Simpnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland				

Dalarö

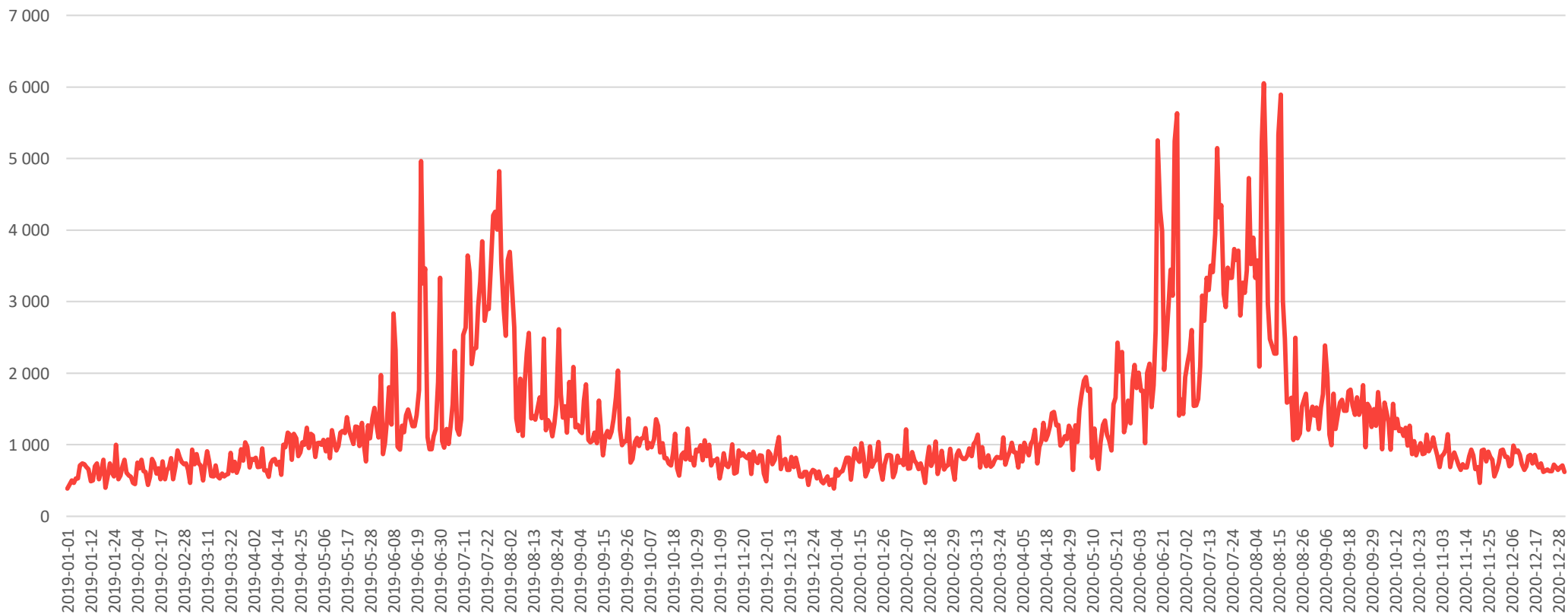

Årsta

Replipunkt*	2019	2020	jun aug 2019	jun aug 2020
Simpnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland				

Årsta

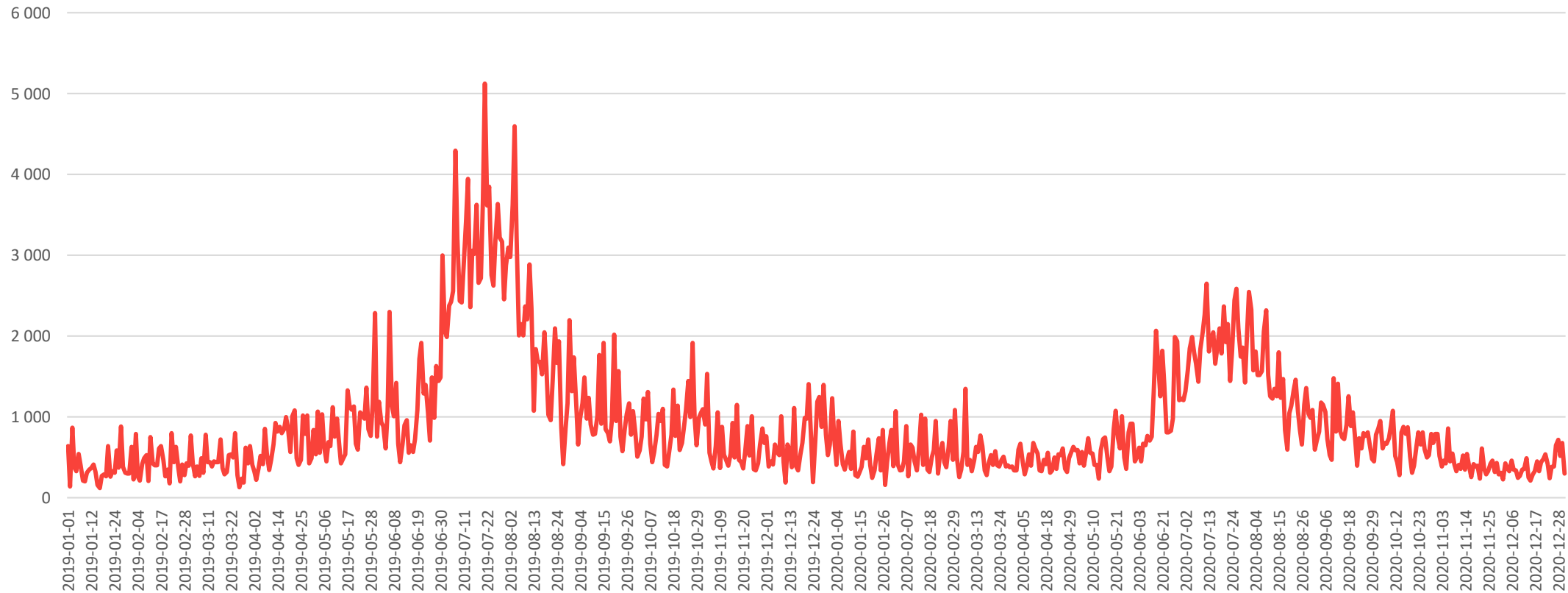

Ankarudden

Replipunkt*	2019	2020	jun aug 2019	jun aug 2020
Simpnäs	106 000	112 000	57 000	59 000
Räfsnäs	38 000	45 000	19 000	26 000
Furusund	35 000	45 000	18 000	23 000
Åsättra	92 000	122 000	50 000	74 000
Boda	47 000	61 000	29 000	34 000
Sollenkroka	344 000	377 000	161 000	158 000
Vaxholm	1 339 000	1 241 000	519 000	481 000
Stavsnäs	253 000	192 000	94 000	65 000
Dalarö	581 000	699 000	339 000	403 000
Årsta	416 000	505 000	188 000	242 000
Ankarudden	372 000	272 000	188 000	126 000
SUMMA	3 622 000	3 671 000	1 662 000	1 692 000
*Inklusive omland				

Ankarudden

WSP

Rapport 2020:15

Länsstyrelsen
Stockholm

En studie av avfallshantering i Stockholms läns skärgård 2020

För mer information kontakta
Länsstyrelsens enhet för regional utveckling
Tfn: 010-223 10 00

Foto: Sara Dreier, Länsstyrelsen Stockholm

Utgivningsår: 2020

ISBN: 978-91-7937-042-8

Du hittar rapporten på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

Förord

Länsstyrelsen Stockholm arbetar för att främja en hållbar utveckling i länet och för att Sveriges miljömål uppnås. En levande och frisk skärgård är en förutsättning för att stärka en hållbar utveckling i hela länet. För att bevara och utveckla en skärgård där människor vill bo, leva och dit besökare vill komma krävs en långsiktigt hållbar avfallshantering där både sociala, ekonomiska och miljömässiga dimensioner beaktas.

Stockholms skärgård präglas av vackra och viktiga men samtidigt känsliga natur- och vattenmiljöer. I Stockholms skärgård finns omkring 30 000 öar, varav ungefär 200 är bebodda. Den spridda bebyggelsen, öar utan vägförbindelser och de stora avstånden till fastlandet komplicerar avfallshanteringen. Under några veckor om året mångdubblas dessutom antalet boende ute på öarna och varje år tar Stockholms skärgård emot tusentals besökare. Dessa är några av de förutsättningar som gör Stockholms skärgård unik men det sätter också särskilda krav på avfallssystemet.

Länsstyrelsen tog initiativ till en förstudie som utmynnat i denna rapport för att utforska och tydliggöra de utmaningar som avfallshanteringen i Stockholms skärgård står inför. Vi vill genom kunskapshöjning bidra till samsyn mellan berörda avfallsaktörer och andra intressenter.

I denna rapport presenteras en lägesbild som beskriver hur avfallshanteringen i Stockholms skärgård fungerar idag. Rapporten belyser utmaningar och visar på lösningar som kan vara intressanta, just i Stockholms skärgård. Förhoppningen är att arbetet stimulerar en fortsatt diskussion om vilka åtgärder som behöver vidtas och vilka möjligheter som finns för att vi ska få en väl fungerande och hållbar avfallshantering för alla som bor, verkar i och besöker Stockholms skärgård idag och i framtiden.

Stockholm juli 2020

Anna Conzen
tillväxtdirektör

Innehåll

Förord	3
Innehåll	4
Sammanfattning.....	6
Läsanvisning	7
Inledning.....	8
Bakgrund	8
Målgrupp för rapporten	8
Syfte	8
Problembeskrivning	9
Metod.....	9
Omfattning och avgränsningar	10
Hållbarhet, strategi och nya lagkrav	12
Hållbar utveckling och Agenda 2030	12
Sveriges miljömål	12
Nationell avfallsplan och avfallshierarkin	12
Kommunernas avfallsplanering	13
Aktuella lagförändringar	14
Avfallsminimering och ökat återbruk.....	14
Krav på bostadsnära insamling av förpackningar och returpapper.....	14
Krav på system för matavfallsinsamling	14
Aktörer och deras ansvar	16
Ansvarsförhållanden	16
Intressenter och deras roller i Stockholms skärgård	17
Lägesbeskrivning	20
Mat- och restavfall	20
Källsortering	23
Grovsopor	25
Farligt avfall	28
Sopor från besökare	29
Sopmajor för tillfälliga besökare	29
Utmaningar i Stockholms skärgård	30
Social hållbarhet	30
Nya lagkrav och förväntad servicenivå.....	30
Arbetsmiljö	31
Ekonomisk hållbarhet.....	32
Ekonomisk belastning.....	32
Data, statistik och planeringsunderlag	32

Rätt abonnemang och ordning på kundregistret	32
Sopmajor och stödbidrag	33
Ekologisk hållbarhet.....	34
Eldning.....	34
Lärdomar för framtiden	36
Tekniska lösningar	36
Lokala lösningar i gemensam riktning	37
Bilaga 1. Ordlista och definitioner.....	39
Bilaga 2. Enkätfrågor	43
Källförteckning.....	46

Sammanfattning

Förutsättningarna för att ta hand om avfallet i Stockholms skärgård är unika och utmanande. Skärgården är glest befolkad, det är stora avstånd mellan öarna och antalet invånare och besökare mångdubblas under några få veckor över sommaren. Transporter med båt och på öar, där det kan vara svårt att komma fram, är komplicerade och kostsamma. Dessutom är väder, vind och vattenstånd avgörande för att hämtningen ska kunna genomföras. Detta ställer höga krav på avfallshanteringen i Stockholms skärgård. Syftet med förstudien som denna rapport bygger på var att kartlägga hur avfallshanteringen fungerar i Stockholms skärgård idag och identifiera förutsättningar, utmaningar och möjligheter till lösningar för en framtidssäkrad, hållbar avfallshantering i Stockholms skärgård.

Insamlingssystemet i skärgården så som det ser ut idag har till stor del utformats och anpassats efter lokala förhållanden och för att lösa lokala problem som uppstår. Därför kan insamlingen se olika ut mellan kommunerna, men också mellan olika närliggande öar. Något som både förundrat och fascinerat under arbetet är insikten att det på många sätt inte finns en övergripande uttänkt logik eller design bakom insamlingssystemet i Stockholms skärgård. Även om det finns många gemensamma problem och likheter mellan kommunerna så är det också stora skillnader i förutsättningarna mellan och inom skärgårdskommunerna. Därför är det heller inte trovärdigt att peka på en universallösning som skulle passa överallt.

I denna rapport redovisas därför en del av de gemensamma utmaningar som avfallshantering i skärgården står inför, såsom flexibel men välplanerad insamling, rimlig servicegrad, ekonomisk belastning och arbetsmiljörisker. Dessutom beskrivs några exempel på möjliga lösningar som kan vara intressanta.

Läsanvisning

Det första avsnittet beskriver bakgrunden till förstudien och syftet, avgränsningar och den metod som användes. I avsnitt 2 beskrivs övergripande lagstiftningen som ligger till grund för avfallshanteringen samt en sammanfattning av aktuella förändringar i lagstiftningen som kommer att påverka avfallshanteringen på öarna i Stockholms skärgård framåt. En kortfattad sammanfattning av ansvarsuppdelningen samt en övergripande beskrivning av de intressenter som spelar in i avfallsfrågan och deras roller i Stockholms skärgård beskrivs i avsnitt 3. I avsnitt 4 beskrivs en lägesbild av hur avfallshanteringen går till i skärgården idag, specifikt hur hanteringen av mat- och restavfall, källsortering, grovsopor, farligt avfall och avfall från besökare fungerar. Avsnitt 5 beskriver några av de utmaningar som uppmärksammas som är särskilt angelägna i Stockholms skärgård. Resultatet från den enkätundersökning som genomfördes redovisas huvudsakligen i avsnitt 4 och 5. I bilaga 2 redovisas frågorna i enkäten. Rapporten avslutas med lärdomar för framtiden i avsnitt 6.

Inledning

Bakgrund

Många olika intressenter är tillsammans med Länsstyrelsen Stockholm involverade i skärgårdens utveckling: skärgårdskommunerna, Region Stockholm, Skärgårdsstiftelsen, intresseorganisationer för exempelvis skärgårdsnäringar, miljö och båtliv, lokala näringsidkare, privatpersoner och många fler. Avfallshanteringen berör den dagliga verksamheten för många på ett eller annat sätt, utifrån flera olika perspektiv. Perspektiven innefattar bland annat besöksupplevelse, medborgardialog, arbetssituation, hållbar naturresurshantering och formella ansvar och lagkrav.

Det har under en längre tid framhållits bland annat från skärgårdsbor och intresseorganisationer i skärgården att det finns olika problem kring avfallshanteringen i Stockholms skärgård och att den från flera håll betraktas som bristfällig. Skärgårdsstiftelsen, Håll Sverige Rent och Avfall Sverige har beskrivit att den regionala kunskapsbilden av avfallshanteringen i Stockholms skärgård är relativt begränsad. Mot bakgrund av detta tog Länsstyrelsen initiativ till att genomföra en förstudie med fokus på att utforska problemkomplexet och identifiera behov och möjligheter kring avfallshanteringen i skärgården i Stockholms län.

Både Länsstyrelsen och Region Stockholm arbetar främjande för en hållbar utveckling i länet och för att Sveriges miljömål uppnås. Att gemensamt vägleda och stödja kommunerna i arbetet för att nå de nationella målen inom avfall och avfallsförebyggande är en viktig del för att främja en hållbar utveckling i hela länet. Förstudien medfinansierades genom Region Stockholms hållbarhets- och skärgårdsbidrag.

Målgrupp för rapporten

Denna rapport riktar sig främst till de som beslutar om avfallshanteringen i skärgårdskommunerna samt de som arbetar med hanteringen och dess utmaningar både på kommunal och regional nivå. Rapporten riktar sig också till enskilda medborgare och organisationer som på olika sätt är berörda eller intresserade av avfallsfrågan och dess framtida utveckling i skärgården.

Syfte

Syftet med förstudien var att samla in kunskap för att beskriva nuläget och synliggöra problematiken kring avfallshanteringen i Stockholms skärgård, identifiera behov och förutsättningar för nya hållbara lösningar.

Problembeskrivning

Avfallshanteringen är en växande utmaning för de aktörer som har ansvar för olika delar av frågan. Hanteringen i skärgården står inför unika utmaningar eftersom förutsättningarna i skärgården ser annorlunda ut än på fastlandet. Hanteringen på öar skiljer sig också jämfört med hanteringen i annan glesbygd, även om det finns vissa likheter mellan hanteringen i skärgården och i övrig glesbygd.

Skärgårdens speciella förutsättningar medför både praktiska och strategiska utmaningar vad gäller avfallshanteringen. Avfallshanteringen är både ekonomiskt och miljömässigt kostsam. Det är stor variation av tillgänglighet med ett stort besöksstryck under en kort period. Ansvarsfördelningen kring insamling och hantering utspelar sig inte likadant i skärgården som det gör på fastlandet. Detta är några av orsakerna som försvårar möjligheterna att samla in och återvinna skärgårdsavfallet. Utmaningen är därför att skapa en infrastruktur och ett insamlingssystem som fungerar i skärgården, där speciella förhållanden skapar unika problem.

Ansaret för att ta hand om avfall är fördelat mellan kommuner, producenter och andra avfallsinnehavare. Sveriges avfallsförordning ger avfallsinnehavare, kommuner och producenter ekonomiskt, juridiskt och fysiskt ansvar för olika slags avfall. En tydlig ansvarsfördelning av avfallshanteringen underlättar långsiktig planering och investeringar, vilket bidrar till en mer hållbar avfallshantering. Ansvarsförhållandena i skärgården är däremot inte så självklara och olika administrativa ansvarsområden, krav och målsättningar spelar in i hur ansvarsfördelningen utfaller i praktiken.

En ytterligare dimension av avfallsproblematiken i skärgården är den långsiktiga utvecklingen av besöksnäringen. De som besöker skärgården är en viktig tillgång för att hålla skärgården levande men med utökat besöksantal måste även avfallssystemet kunna klara en högre belastning. Dessutom bör avfallshanteringen kring skärgårdsturismen och det rörliga friluftslivet undersökas utifrån ett regionalt perspektiv, som inte begränsas av kommunala administrativa gränser, eftersom besökarna och därmed avfallsflödet rör sig fritt över kommungränser.

Metod

Begreppet skärgård inom förstudien avser öar i de sex skärgårdskommunerna Norrtälje, Österåker, Vaxholm, Värmdö, Haninge och Nynäshamn. Valet av dessa skärgårdskommuner grundar sig på Länsstyrelsens tidigare utvecklingsarbete i skärgården utifrån de kärnöar som Region Stockholm har pekat ut i den regionala utvecklingsplanen.¹

Projektet inleddes med en litteraturstudie och kartläggning av de aktörer som främst arbetar med avfallshanteringen i Stockholms skärgård. Därefter fokuserades arbetet på att samla information genom kontakt med avfalls-

---

¹ Se Landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen, Stockholms läns landsting, 2018

ansvariga inom skärgårdskommuner (Norrtälje, Österåker, Vaxholm, Värmdö, Haninge och Nynäshamn), kommunala avfallsbolag (Roslagsvatten AB och SRV AB) och avfallsentreprenörer. Genom samtal med avfallsansvariga aktörer lyftes problemområden, behov och möjligheter bland de som ansvarar för hanteringen.

För att ta del av och fördjupa förståelsen för hur hanteringen går till i praktiken genomförde Länsstyrelsen fältbesök samt följde med avfallshanterare då de samlade in avfall ute på öarna i Österåker.

Som ett komplement till intervjuer med kommuner och avfallshanterare och för att verifiera den nulägesbild som de beskrivit genomfördes en enkätundersökning riktad till skärgårdsbor i Stockholms skärgård under januari 2020. Enkätens syfte var att undersöka hur fast- och deltidsboende skärgårdsbor upplever avfallshanteringen. Totalt 2 237 personer svarade på enkäten och analysen bistod i att identifiera och kartlägga behov och brister i avfallshanteringen utifrån ett användarperspektiv.

Under våren deltog även studenter från Chalmers och Kungliga Tekniska Högskolan i projektet genom att skriva sina examensuppsatser kring olika delar av avfallshanteringen i skärgården.²

Omfattning och avgränsningar

För att få en bred förståelse för, problematiken och komplexiteten i frågan kring skärgårdens avfallshantering har arbetet innefattat flera olika delar av avfallshanteringen: hushållsavfall, grovavfall och farligt avfall, avfall från besökare samt avfall under producentansvar. Även om dessa delar ofta behandlas och beskrivs separat, inom exempelvis avfallsplanering eller i juridiska sammanhang, så kan problematiken kring dessa områden i praktiken glida in i varandra. Det innebär att hanteringen på ett område kan få praktiska konsekvenser för andra delar. Exempelvis kan bristande ansvarstagande på ett håll leda till reella ekonomiska och praktiska konsekvenser inom andra delar. Därför kan uppdelningen vara svårbestämd när det kommer till hur det går till i praktiken. Detta har genomgående beaktats i arbetet för att tillåta en flerdimensionell nulägesbeskrivning av problemkomplexet kring avfallsfrågan i skärgården.

Även andra delar av avfallshanteringen i skärgården, så som specifikt matavfall i form av kompostering, slam, byggavfall, företagsavfall samt septik- och toalettavfall från båtlivet har under arbetet lyfts som angelägna frågor från olika håll. Dessa är också viktiga delar som spelar in i frågan kring skärgårdsavfall men inom detta arbete har de endast noterats utan att närmare utforskas.

---

² Dismo, L. & Johansson, H. 2020, "Grovavfallshantering i Stockholms skärgård: Förutsättningar, problem och förbättringsmöjligheter", kandidatarbete, Chalmers samt Manolis-Grigoropoulos, N. 2020, "Analysis and visualization of deficiencies and challenges in the waste collection system of the Stockholm archipelago", masterarbete, Kungliga Tekniska Högskolan.

Hållbarhet, strategi och nya lagkrav

I följande avsnitt presenteras övergripande den lagstiftning som ligger till grund för avfallshanteringen samt en sammanfattning av några aktuella förändringar i lagstiftningen som kan komma att påverka avfallshanteringen på öarna i Stockholms skärgård.³

Hållbar utveckling och Agenda 2030

Sverige har deklarerat att vi ska vara ledande i genomförandet av de 17 globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 som antagits av FN för att nå hållbar utveckling till år 2030.⁴ Agenda 2030 är ett ramverk för hållbar utveckling med 17 globala hållbarhetsmål med 169 delmål att uppnå från samtliga dimensioner av hållbar utveckling: sociala, ekologiska och ekonomiska dimensioner.⁵

Sveriges miljömål

Sveriges miljömålssystem består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt flera etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen, hållbar stadsutveckling, luftföroreningar och klimat. Sveriges miljömål är det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av FN:s globala hållbarhetsmål och kan länkas in i arbetet med målsättningarna i Agenda 2030. Det övergripande målet för det svenska miljöarbetet är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta.⁶

Avfallshanteringen ingår i miljömålet *God bebyggd miljö* då den utgör en del av samhällets infrastruktur och har tydlig koppling till den bebyggda miljön. Avfallshanteringen har även betydelse för målen *Begränsad miljöpåverkan* och *Giftfri miljö*.

Nationell avfallsplan och avfallshierarkin

Det är Naturvårdsverket som ansvarar för att ta fram Sveriges nationella avfallsplan.⁷ Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet 2018–2023 har reviderats under 2020 utifrån nya krav och de författningsändringar som gjorts för genomförandet av dessa. Den nationella avfallsplanen framhåller att även om mycket pågår så räcker det inte. Avfallsmängderna fortsätter att öka och dagens resursuttag är inte hållbart.

---

³ För en mer djupgående presentation och genomgång av lagstiftning se exempelvis Naturvårdsverkets "Strategi för hållbar avfallshantering" eller sammanställningar från Avfall Sverige.

⁴ Handlingsplan Agenda 2030 2018-2020, <https://www.regeringen.se/rapporter/2018/06/handlingsplan-agenda-2030/>

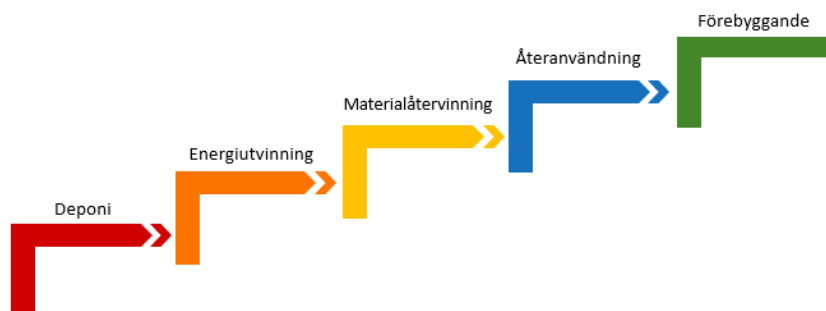
⁵ Naturvårdsverket (2018) *Att göra mer med mindre - Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program 2018- 2023*

⁶ Läs mer på: <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Sveriges-miljomal/>

⁷ Se "Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program 2018- 2023 – Att göra mer med mindre"

Sverige behöver öka takten i omställningen för att minska det ekologiska fotavtrycket.

Sveriges avfallsplan lyfter fram avfallshierarkin, även kallad avfallstrappan, som prioriteringsordning för lagstiftning och politik på avfallsområdet. Prioriteringsordningen innebär att man i första hand ska förebygga avfall, i andra hand förbereda det för återanvändning, i tredje hand materialåtervinna, i fjärde hand energiåtervinna och i femte hand deponera. Ordningen gäller under förutsättning att det är miljömässigt motiverat och ekonomiskt rimligt.

Figur 2. Avfallshierarkin är ett EU-direktiv som är antaget i den svenska miljöbalken och styr hur avfallet ska tas om hand. Bilden visar avfallstrappans fem nivåer: förebygga, återanvända, återvinna, utvinna energi och deponera.

Kommunernas avfallsplanering

Alla kommuner är skyldiga att upprätta en kommunal avfallsplan och avfallsföreskrifter som beskriver hur de arbetar med avfallshanteringen inom kommunen. Kommunerna har stor frihet att utforma sina avfallsföreskrifter och sitt avfallssystem för att uppnå en ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt god avfallshantering. I avfallsplanen måste det finnas uppgifter om allt avfall i kommunen, såväl hushållsavfall som annat avfall. I planen ska kommunen även ta fram konkreta mål och åtgärder för insamling och behandling samt åtgärder för hur mängden avfall och farligt avfall kan minskas. Målen ska utgå från de nationella miljökvalitetsmålen samt andra relevanta mål, strategier och planer. Dessa mål ska sedan utvärderas i samband med att en ny avfallsplan antas för att driva miljöarbetet framåt. I kommunens avfallsplan ska även framgå hur kommunen planerar att arbeta med nedskräpning.

Aktuella lagförändringar

Avfallsminimering och ökat återbruk

Kommunens avfallsplan ska redogöra hur kommunen planerar att arbeta med avfallsförebyggande åtgärder för att minska mängden avfall. För att främja avfallsförebyggande arbete som bidrar till en cirkulär ekonomi ska det enligt ett nytt förslag från regeringen 2019 bli möjligt för kommunerna att använda taxemedel för att arbeta med avfallsförebyggande åtgärder.⁸ Detta kan ge kommuner mer utrymme att arbeta med insatser, exempelvis att skapa plats för inlämning av saker till återbruk eller stödja verksamheter som reparerar gamla saker.

Krav på bostadsnära insamling av förpackningar och returpapper

Kraven om ökad tillgänglighet för insamling av förpackningar och returpapper skärps till år 2025 då målet är att alla bostadsfastigheter i Sverige ska erbjudas bostadsnära eller möjligen kvartersnära insamling av förpackningar och returpapper. Redan år 2021 ska 60 procent av Sveriges bostadsfastigheter erbjudas bostadsnära eller kvartersnära insamling. Från 2021 får enligt en ny förordning insamlingen av förpackningar och returpapper endast skötas av tillståndspliktiga insamlingssystem (TIS).⁹ Detta innebär att kommuner inte längre har möjlighet att själva organisera insamling av dessa återvinningsmaterial om de inte ansökt om tillstånd.

Det är ännu, under våren 2020, oklart hur det nya regelverket kommer utformas och implementeras i skärgården eftersom det nya reglerna ställer speciella krav på avfallshämtning i skärgården, där det kan vara svårt att anordna bostadsnära insamling. I skärgården kan det bli aktuellt med kvartersnära insamling eller insamling genom gemensamma återvinningsstationer ute på öarna. Implementeringen av nya insamlingssystem kommer troligtvis innebära ett glapp från det att kommunens insamling upphör till dess att det nya systemet finns på plats. Detta kan innebära en tillfällig försämring av tillgänglighet på den sortering som idag finns på vissa öar i skärgården.

Krav på system för matavfallsinsamling

Alla kommuner bör arbeta mot att minska matsvinn och uppkomst av matavfall, eftersom miljöpåverkan från produktionen är omfattande. Mål om minskat matsvinn och ökad matavfallsinsamling finns på global, nationell, regional och lokal nivå. För skärgårdskommuner med stora avstånd och höga insamlingskostnader kan det förebyggande arbetet dessutom ge ekonomisk vinning. Från 2021 ska kommunen enligt avfallsförordningen tillhandahålla

---

⁸ Miljödepartementet (2019) PM Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet

⁹ Naturvårdsverket, <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/avfall/producentansvar/forpackningar/vagledning-insamling-forpackningar-returpapper-fran-hushall.pdf>

ett system för att samla in matavfall från hushåll och transportera bort matavfallet skilt från annat avfall.¹⁰

Eftersom avstånden i skärgården är stora och transporterna från öarna är besvärliga kan lokalt omhändertagande, exempelvis egen kompostering av matavfall, vara av intresse då det kan minska transportbehovet i skärgården. Samtliga av skärgårdskommunerna försöker öka det lokala omhändertagandet genom att på olika sätt uppmuntra öbor till egen kompostering, till exempel genom att erbjuda bidrag vid inköp av kompostlösningar eller rabatt på abonnemangsavgift vid nyttjande av egen kompost.

---

¹⁰ § 15 avfallsförordningen (2011:927), Förordning (2018:1466).

Aktörer och deras ansvar

Ansvarsförhållanden

Följande avsnitt är en kortfattad sammanfattning av ansvarsuppdelningen kring avfallshanteringen. Ansvarsförhållandena kring avfall klargörs i miljöbalken.¹¹ Ansvaret är uppdelat på tre huvudaktörer och ansvarsfördelningen kan i korthet sammanfattas enligt följande:

Kommunens ansvar

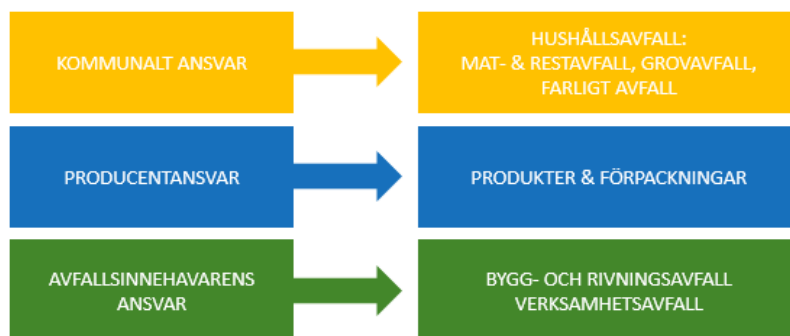
Kommunen ansvarar för insamling och hantering av hushållsavfall och därmed jämförligt avfall. Kommunen har även ett ansvar för renhållning där det ingår att sätta upp mål och åtgärder för att förebygga och begränsa nedskräpning samt att inom kommunens detaljplanelagda område städa upp skräp på gator, torg och andra allmänna platser där kommunen är huvudman.

Producenternas ansvar

Producenterna, de som tillverkar, säljer eller importerar varor, ansvarar för återvinningen och hanteringen av vissa typer av förbrukade varor och förpackningsmaterial. Detta sköts genom materialbolag som administrerar insamling och hantering av detta avfall. Förpacknings- och tidningsinsamlingen, FTI, är ett exempel på en sådan organisation.

Avfallsinnehavarens ansvar

Avfallsinnehavaren har ansvar för sådant avfall som inte omfattas av kommunens eller producenternas ansvar. Avfallsinnehavaren är på samma sätt som kommuner och producenter ansvarig för att avfallet hanteras på ett miljö- och hälsomässigt godtagbart sätt.

Figur 3. Ansvarsuppdelning mellan kommun, producenter och avfallsinnehavare.

¹¹ 15 kap. miljöbalken

Intressenter och deras roller i Stockholms skärgård

De intressenter som spelar in i och har ett intresse för avfallsfrågan i Stockholms skärgård är dock bredare än enbart de ovan nämnda huvudaktörerna. Följande avsnitt beskriver övergripande några av de intressenter som har en viktig eller inflytelserik roll i skärgårdens avfallshantering.

Kommunpolitiska nivån

Kommunala politiker har genom kommunfullmäktige ansvar för att besluta om den kommunala avfallsplanen och de renhållningsföreskrifter som styr och redogör för hur hanteringen i kommunen går till och vilka avgifter som ska gälla för hanteringen av avfall inom kommunen.

Kommunförvaltningen

Hur kommunen organiserat sig kring avfallshanteringen skiljer sig mellan de olika kommunerna. I Norrtälje och Värmdö sköts avfallshanteringen inom den egna kommunförvaltningen genom renhållningsavdelningen på uppdrag av kommunstyrelsen. De övriga kommunerna har brutit ut avfallsarbetet ur den egna förvaltningen och skapat separata avfallsbolag som arbetar med kommunens avfallshantering.

Tabell 1. Skärgårdskommunernas organisation kring avfallshanteringen

Kommun	Organisationsform	Benämning
Norrtälje	Egen förvaltning	Renhållningsavdelning
Österåker	Samägt kommunalt bolag. Koncern med kommunala dotterbolag	Roslagsvatten AB
Vaxholm		
Värmdö	Egen förvaltning	Renhållningsavdelning
Haninge	Samägt kommunalt bolag (tillsammans med andra fastlands-kommuner)	SRV AB
Nynäshamn		

Kommunala avfallsbolag

De kommunala avfallsbolagen, Roslagsvatten i Österåker och Vaxholm samt SRV i Haninge och Nynäshamn, har uppdraget att sköta avfallshanteringen och kundservice åt kommunen. De kan även hjälpa kommunen planera och projektera avfallshanteringen och ta fram avfallsplaner och avfallsföreskrifter. Österåker och Vaxholms kommun är båda delägare i Roslagsvatten AB, tillsammans med fem andra angränsande kommuner. Haninge och Nynäshamns kommun är delägare i SRV Återvinning AB, tillsammans med tre andra angränsande kommuner. Kommunala avfallsangelägenheter ligger i dessa fall alltså utanför kommunförvaltningen,

även om det yttersta ansvaret för verksamheten aldrig kan överlåtas från kommunen till deras avfallsbolag.

Renhållningsentreprenörer och underentreprenörer

De som faktiskt sköter insamlingen och transporterar avfallet ute i skärgården är de renhållningsentreprenörer som kommunen upphandlar. Renhållningsentreprenören har stor frihet att lägga upp och utforma arbetet, så länge avfallet hämtas enligt upphandlingsavtalet.

Större renhållningsentreprenörer på fastlandet har ofta underentreprenörer i skärgården som samlar in avfallet från öarna. I vissa kommuner, som Värmdö, finns många olika underentreprenörer som tar hand om olika mindre områden och som sköter insamlingen på sina öar. I andra kommuner sköter en aktör ett större geografiskt område, till exempel en hel eller flera olika kommuner. Värmdö kommun som har många lokala underentreprenörer beskriver detta upplägg som en avsiktlig strategi eftersom avfallshanteringen på så sätt kan sysselsätta fler skärgårdsbor i olika former. Kommunen/kommunala avfallsbolag lägger sig sällan i själva arbetet och har därför också begränsad inblick i hur informella strukturer och lokala nätverk formar insamlingen eller hur logistiken går till i praktiken.

FTI

Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI) är ett av de företag i återvinningsbranschen som har ansvar för att samla in förpackningar och tidningar under producentansvaret och se till att de återvinns. I dagsläget är insamlingen främst koncentrerad på fastlandet och i tätbebyggelse. FTI har idag nästan ingen insamling av förpackningar eller tidningar i skärgården på öar utan fast vägförbindelse. De nationella kraven uppfylls på fastlandet och underlaget i skärgården har inte varit tillräckligt för att organisera insamling på öarna. Nya lagkrav på fastighetsnära insamling kommer dock att innebära en översyn av insamlingssystemet även i skärgården.

Region Stockholm

Region Stockholm är regionalt tillväxtansvarig och huvudman för den regionala kollektivtrafiken. I Region Stockholms uppdrag ingår bland annat att upprätta en regionplan och en länstransportplan. Region Stockholm tillhandahåller även finansiellt stöd för att främja utveckling i skärgården genom exempelvis Hållbarhets- och skärgårdsbidraget samt bidrag för kommunernas avfallshantering genom stöd för sopmajor.

Länsstyrelsen Stockholm

Länsstyrelsen Stockholm är involverade i avfallsfrågan på flera olika plan och har olika roller vad gäller avfall. Länsstyrelsen har både en tillsynsroll, en främjande roll samt en roll som förvaltare av naturreservat i skärgården.

- Tillsynsroll för viss avfallshanteringsverksamhet. Det handlar exempelvis om tillsyn av större deponiverksamhet på fastlandet.

- Utvecklingsuppdrag och främjande roll, till exempel genom miljömålsuppdraget (där Länsstyrelsen ska verka för att miljömålen nås och stödja kommunerna) och samordning för utveckling.
- Förvaltning av flertalet naturreservat på öar ute i skärgården. Som tillsynsman finansierar och sköter Länsstyrelsen hanteringen av avfall i de naturreservat Länsstyrelsen förvaltar.

Skärgårdsstiftelsen

Skärgårdsstiftelsen äger mycket mark i Stockholms skärgård och stiftelsens tillsynsmän ser över ett fyrtiotal olika områden. Stiftelsen har cirka 200 sopmajor för besökare utplacerade på sina öar i hela skärgården. En stor del av stiftelsens arbete består därav i att hantera avfall från besökare och de har länge varit engagerade i avfallsfrågan vilket gör dem till en viktig och kunnig intressent i frågan. Skärgårdsstiftelsen har även administrativa uppgifter kring fördelningen av det stöd för sopmajor som skärgårdskommuner kan söka från Region Stockholm.

En av Skärgårdsstiftelsens sopmajor. Foto: Christina Fagergren

Lägesbeskrivning

Följande avsnitt är en lägesbild av hur avfallshanteringen går till i Stockholms skärgård samt hur den upplevs av avfallsaktörer och boende.

Mat- och restavfall

Det är kommunen som ansvarar för insamling och behandling av hushållsavfall, däribland mat- och restavfallet. Soppåsen är till för det avfall som kommer från hushållen.

Insamling och transport

I Stockholms skärgård samlas mat-och restavfallet in på lite olika sätt. Det kan hämtas i rullkärl vid tomtgräns eller från gemensamma uppsamlingsplatser med sopbil, men det är endast möjligt på öar med tillräckligt goda vägar och förbindelse med fastlandet, till exempel via bilfärja. På öar i Stockholms skärgård utan fast vägförbindelse är det därför vanligt att avfallet hämtas i säck och lyfts manuellt antingen från en gemensam insamlingsplats, ur kärl vid tomtgränsen eller från brygga. Hanteringen är tung och riskfylld. Därför har alla kommuner särskilda bestämmelser kring hur mycket säckarna i skärgården får väga och vad som får lämnas.

Transport med båt är kostsamt och faktorer som väder, vind och vattenstånd blir avgörande. Schemalagd insamling måste vara flexibel och kan med kort varsel behöva skjutas upp eller planeras om utefter rådande förhållanden. Hämtningen i skärgården förutsätter mycket god lokalkännedom och det är inte ovanligt att avfallsentreprenörer i skärgården själva är skärgårdsbor. Många skärgårdsbor är mångsysslare som även kan arbeta med andra former av båttransporter, andra jobb på båt eller helt annan skärgårdsverksamhet. För att underlätta insamlingen är det inte ovanligt att engagera lokala öbor som har möjlighet att samla in avfall på enskilda öar så att avfallet enklare kan hämtas upp av avfallsentreprenören vid en plats. Detta medför i många fall en stor flexibilitet och uppfinningsrikedom som speciellt utmärker avfallshanteringen i skärgården och kan ge större möjlighet till speciallösningar anpassade för specifika förhållandena ute på öarna. Detta är även en styrka som boende lyfter i enkäten. Som en boende på Landsort (Öja), i Nynäshamn uttrycker det:

”För vår ö tycker jag att det är väldigt viktigt med en lokal entreprenör som är flexibel och själv förstår de speciella förutsättningarna med vägar, tillgänglighet, väder etc. Det kanske passar bättre att hämta med ett litet fordon och inte en lastbil till exempel.”

Insamling och transport på öarna sker ofta med små fordon som kan ta sig fram i olika typer av terräng eftersom framkomligheten ofta är begränsad på smala vägar och stigar. Hämtningen kan också vara riskfylld för hanterarna, särskilt vid manuell hantering med lyft till och från båt och andra fordon.

Bilder från sophämtningshämtningsrutt som Länsstyrelsen följde med på i norra skärgården. Fyrhjuling och släp är en typ av fordon som vanligen används för att ta sig fram i olika typer av terräng på öarna. Foto: Sara Dreijer

Säsongsvariationer

Det är stor variation mellan hög- och lågsäsong i skärgården och antalet invånare varierar kraftigt över året. Detta ställer höga krav på planering av avfallshantering. Det kräver också en flexibilitet i systemet och särskild tydlighet kring behov vid upphandling samt tydlig information riktad till såväl boende som besökare.

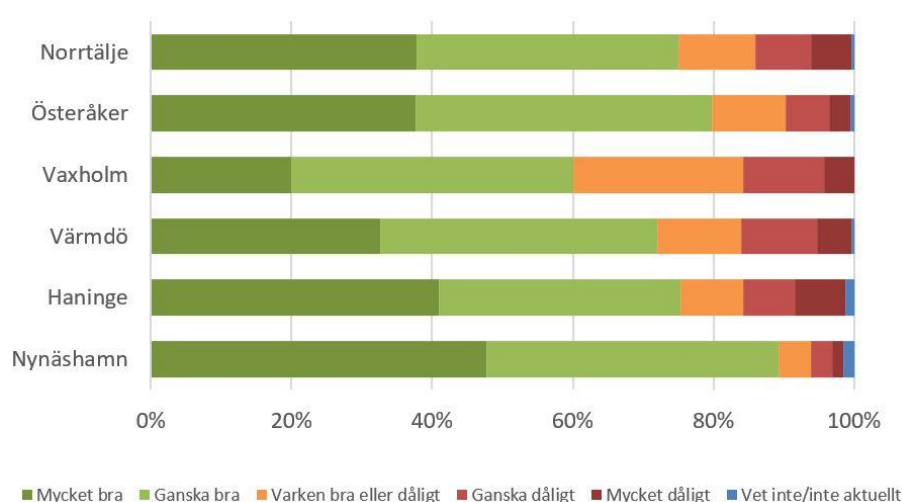
I vissa kommuner erbjuds hämtning året runt, i andra kommuner har skärgårdsbor, både fritidsboende och mantalsskrivna året runt-boende, ingen hämtning under vintern utan åker själva in för att lämna sitt avfall vid gemensamma insamlingsställen på fastlandet.

Taxa och tillgänglighet

Prissättningen för avfallshantering i skärgården skiljer sig mellan de olika kommunerna. Avfallstaxan som betalas av hushållen avser både det vanliga hushållsavfallet som lämnas i säck eller kärl och grovsopor som kan lämnas på grovsopfarjan. I Haninge och Nynäshamn betalar boende samma taxa i skärgården som på fastlandet. I övriga kommuner finns en särskild taxa för skärgårdsbor, som är dyrare än på fastlandet.

Abonnemangen är också olika utformade mellan de olika kommunerna. I Värmdö betalar alla en fast årsavgift och fast årstaxa oavsett hur mycket de vistas i skärgården. I Norrtälje och Österåker finns abonnemang med olika antal hämtningar att välja mellan, beroende på hur mycket och när fastigheten nyttjas. I Haninge och Nynäshamn sker ingen hämtning i skärgården mellan 15 oktober till 1 maj.

Överlag är många skärgårdsbor nöjda med hanteringen av rest- och matavfallet i skärgården och anser att hanteringen av hushållssopor i Stockholms skärgård fungerar bra. I de kommuner som erbjuder hämtning vid fastigheten är många boende måna om att dagens insamlingssystem inte ska förändras och vill inte se avkall på servicegraden på sin ö.

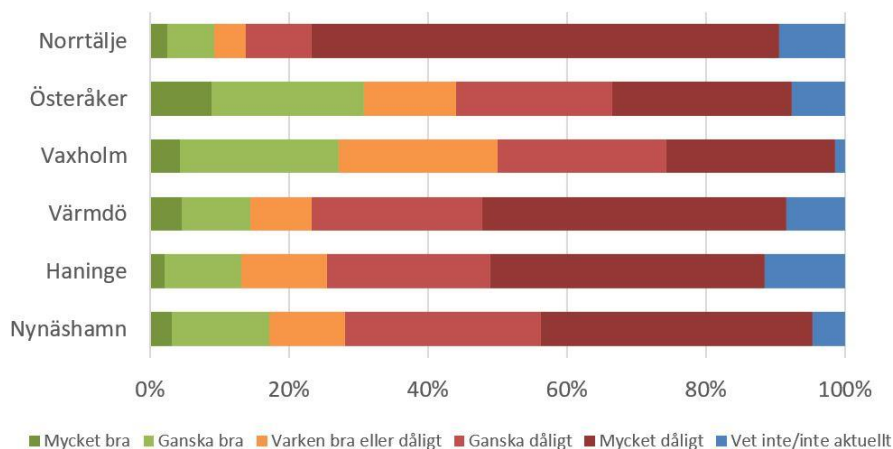

Figur 4. Skärgårdsboendes svar på frågan "Hur upplever du att hanteringen av hushållssopor fungerar på din ö i skärgården?"

Källsortering

Källsortering är sortering eller separering av avfall där avfallet uppstår, exempelvis i hushållet. Det som många förknippar med källsortering utgörs av de material som går under producentansvaret. Det gäller ofta förpackningar och tidningar, såsom glas, plast, metall, papp och kartong. I dagsläget finns få insamlingsplatser för källsortering av exempelvis papper, plast, tidningar och metall i Stockholms skärgård.

På öarna i Stockholms skärgård saknas i stor utsträckning den möjlighet till källsortering som är allmänt förekommande på fastlandet. Eftersom det inte finns någon insamling på de flesta öar hamnar avfall i skärgården ofta osorterat bland vanliga hushållssopor, även plast, returpapper, metall och glas. Det finns en utbredd efterfrågan på fler återvinningsstationer på öar i hela skärgården och de flesta skärgårdsbor upplever att källsorteringen i skärgården är otillräcklig. Resultatet från enkäten visar på att många öbor är missnöjda med tillgången till källsorteringen. Undantag finns idag på ett fåtal öar där återvinningsmöjligheter finns, vilket gör källsortering betydligt enklare. På Arholma i Norrtälje finns källsorteringsmöjligheter på återvinningsstationen på ön som till stor del sköts genom den lokala intresseföreningens engagemang.

Figur 5. Många boende upplever att tillgången till källsortering är en stor brist och otillräcklig i skärgården.

I flera kommuner ordnar kommunen separat insamling av glas. Österåker och Värmdö har exempelvis ställt ut behållare för glasinsamling på vissa öar. Att kommunerna själva valt att ordna detta motiveras med att glas som hamnar bland de vanliga hushållssoporna kan utgöra allvarliga arbetsmiljörisker eftersom säckarna blir tunga och det finns risk att personalen skär sig. Som beskrivits ovan så träder en ny förordning kring insamlingen av förpackningar och returpapper i kraft den 1 januari 2021. Enligt nya regler får endast tillståndspliktiga insamlingssystem (TIS) sköta insamlingen. Detta innebär att kommuner inte längre har möjlighet att själva organisera exempelvis glasinsamling om de inte ansökt om tillstånd. I nuläget (våren 2020) står det fortfarande oklart hur det nya insamlingssystemet kommer se ut i Stockholms skärgård.

En skylt om sopsortering vid Sandhamns servicecenter. Foto: Sara Dreier

Grovsopor

Grovsopor är hushållsavfall som är tungt, skrymmande eller har andra egenskaper som gör att det inte är lämpligt att samla in i säck eller kärl. På fastlandet är det upp till den som har gett upphov till avfallet att transportera det till kommunens återvinningscentral för att göra sig av med grovsoporna på korrekt sätt. Kommuner kan anordna insamlingsrundor där grovsopor samlas in på andra platser för att underlätta inlämningen för de som inte har medel eller möjlighet att själva transportera avfallet till återvinningscentralen. I många bostadsrättsföreningar i tätortsområden organiseras och upphandlas privat regelbundna hämtningstillfällen för att underlätta hanteringen av grovsopor för föreningens medlemmar.

I skärgården ser hanteringen av grovsopor lite annorlunda ut. Det är långa avstånd och tar mycket tid att lämna grovsopor till återvinningscentralen på fastlandet. Det innebär också att kostnaden för transport blir högre. En boende på Blidö i Norrtälje där boende själva måste åka till återvinningscentralen på fastlandet menar att:

*”Det gagnar inte miljön att alla måste
åka bil från Blidö till Norrtälje för att lämna
grovsopor – speciellt återvinning
glas/metall/papper/kartong mm.”*

Öbor utan bil beskriver det närmast som en omöjlighet att själva transportera grovavfallet till en återvinningscentral på fastlandet.

Återvinningscentraler och grovsopfärjor

Idag är Värmdö den enda kommunen som har permanenta återvinningscentraler ute i skärgården, på Möja, Runmarö och en något begränsad återvinningscentral på Svartsö (som inte tar emot farligt avfall).

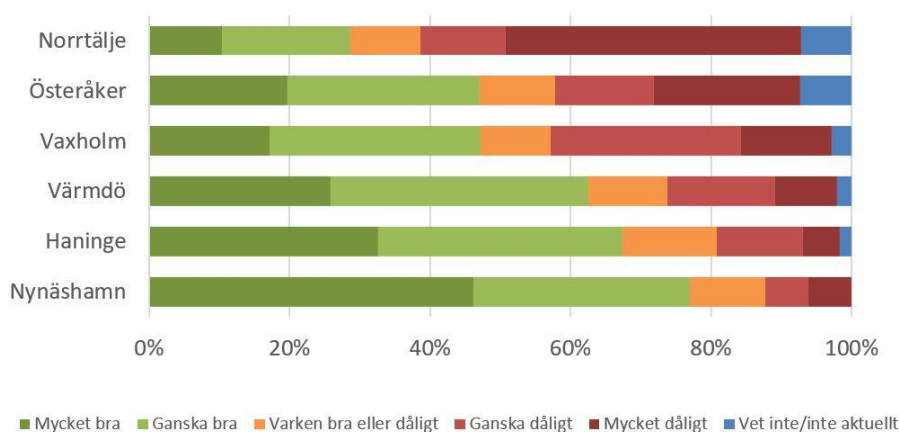
Permanent återvinningscentral på Möja i Värmdö kommun. I dagsläget är Värmdö kommun är den enda kommun som har permanenta ÅVC ute i skärgården. Foto: Sara Dreijer

Alla skärgårdskommuner, förutom Vaxholm, arrangerar särskild insamling av grovsopor i skärgården i någon form. Vanligtvis organiseras en grovsopfärja, även kallad (flytande) mobil återvinningscentral, som åker till öar under sommarsäsongen för att hämta upp grovsopor. Frekvensen och schemaläggning för grovsopfärjan varierar från kommun till kommun, och från år till år.

Tabell 2. Grovavfallsinsamling och insamlingsfrekvens i skärgårdskommunerna.

Kommun	Permanent ÅVC i skärgården	Flytande mobil ÅVC	Frekvens insamling mobil ÅVC
Norrtälje	Nej	Ja	1-2 ggr/år
Österåker	Nej	Ja	1-2 ggr/år
Vaxholm	Nej	Nej	-
Värmdö	Ja	Ja	1-6 ggr/år
Haninge	Nej	Ja	2 ggr/år
Nynäshamn	Nej	Ja	2 ggr/år

Många boende tycker grovsopphanteringen fungerar relativt bra i skärgården. Grovsoppbåten används av många boende som återvinningsstation för källsortering, såsom plast, papper etc. eftersom insamlingsplatser för dessa inte finns på de flesta öar. På vissa öar, exempelvis på Blidö och Yxlan i Norrtälje skärgård uttrycktes i enkäten ett starkt missnöje kring tillgängligheten och begränsade möjligheter till återvinning eftersom återvinningsstationen nyligen tagits bort från ön. Eftersom grovsopfärjan inte stannar på ön måste boende själva ordna transport till återvinningscentralen på fastlandet.

Figur 6. Hur upplever boende att hanteringen av grovsopor fungerar? I de södra skärgårdskommunerna upplevs hanteringen mer positivt. Mycket av det upplevda missnöjet med grovsopphanteringen i Norrtälje skärgård är koncentrerat på öarna Blidö och Yxlan då de nyligen genomförts förändringar som upprört många boende. Men det är även stor variation mellan öarna.

Bygg- och rivningsavfall ingår inte som grovavfall och det är avfallsinnehavarens ansvar att göra sig av med det på rätt sätt. I flera av skärgårdskommunerna tas därför inte bygg- och rivningsavfall eller tryckimpregnerat virke emot på grovsopfärjan. Det kan vara ett problem för boende att bli av med byggavfall på ett bra sätt. Som en boende på Ingmarsö i Österåker uttrycker det:

”Båten för grovsopor på Ingmarsö tog ej emot brädstumpar av tryckimpregnerat trä. Vi ombads bära det från ön och lämna på en anläggning kilometervis från färjeläget i Åsättra. Vi har ingen bil. Helt orimligt. I stället tog vi hem stumparna till Stockholms kommun som fick ta hand om det. Det måste finnas viss marginal för smårester av detta slag annars riskerar farligt avfall att hamna i naturen.”

En annan skärgårdsbo i Österåker berättar:

”Glad att sophämtningen fungerar så pass bra som den gör, men missnöjd med möjligheterna att lämna byggavfall på de ordinarie grovsopshämtningarna (risk att det eldas upp). Saknar också kärl för glas, metall etc. vid ångbåtsbryggan”

En boende i Värmdö ställer frågan:

”Vad göra med avfall som inte tas emot av grovsopfärjan, som gamla bildäck och plattor av asbest eller eternit? Finns risk att sådant dumpas i Östersjön, enligt gammal tradition”

Bestämmelserna kring vad som tillåts på grovsopfärjan skiljer sig något mellan de olika kommunerna. Men det är huvudsakligen hur bestämmelserna efterföljs bland entreprenörer vid hämttillfället och år för år som påverkar uppfattningarna. Otydlighet kring vad som gäller kan skapa osäkerhet och missnöje då många boende känner att reglerna plötsligt ändras utan förvarning. Enkäten visade på att många missuppfattningar finns kring vilka bestämmelser som gäller och kommunens skyldighet och ansvar kring exempelvis grovsopor, källsortering och byggmaterial.

Farligt avfall

Farligt avfall är avfall som är giftigt för människa eller miljö. Produkter som är explosiva, brandfarliga, frätande eller smittförande räknas som farligt avfall den dagen du vill göra dig av med dem. Det får därför inte hamna bland det övriga hushållsavfallet eller spolas ner i avloppet. Farligt avfall ska lämnas till särskild insamling. Kommunens återvinningscentral tar emot de flesta slags farligt avfall men det kan också lämnas vid miljöstationer och vid vissa bensinstationer som tar emot farligt avfall.

I skärgården förlitar sig kommunerna på att farligt avfall samlas in via grovsopfärjan eller att boende tar med sig sitt farliga avfall in till fastlandet själva för att göra sig av med det på återvinningscentral eller vid miljöstationer på ett korrekt sätt. Vid vissa hamnar finns miljöstationer, exempelvis i Stavsns hamn i Värmdö kommun, där visst farligt avfall kan lämnas. I Norrtälje kommun samlas farligt avfall in med en miljöbåt som kommer till utvalda öar vartannat år.

Miljöstation i Stavsns hamn för insamling av farligt avfall. Foto: Sara Dreijer

Sopor från besökare

Under sommaren mångdubblas antalet besökare som åker ut till skärgårdens öar. Många besökare och båtägare rör sig mellan kommunerna i skärgården och avfallet som tas med ut rör sig därför också över kommungränserna.

Sopmajor för tillfälliga besökare

I skärgården finns så kallade sopmajor för avfall från tillfälliga besökare, till exempel dagsturister, campare och båtfolk. Sopmajorerna är placerade både på fastland och på öar där besökare rör sig, exempelvis i välbesökta gästhamnar eller naturhamnar. I Stockholms skärgård sköter Skärgårdsstiftelsen ca 200 sopmajor på sina öar. Flera av kommunerna har också sopmajor som är till för besökare och det rörliga friluftslivet, exempelvis Norrtälje, Österåker, Värmdö, Haninge och Nynäshamn.

Många sopmajor är hårt belastade under en kort period under året. Genom åren har det rapporterats att sopmajor i yttre skärgården överfyllts innan sophämtarna hunnit komma ut för att ta hand om avfallet. Detta sker ofta i samband med att hämtningen blivit fördröjd under några riktigt fina sommark dagar. Enligt flera kommuner handlar problemen med fulla sopmajor ofta om att sopmajorerna inte bara används av förbipasserande besökare. Hushållssopor från boende utan abonnemang eller invasion av extra avfall efter tillställningar på kringliggande öar innebär också att sopmajorerna snabbt fylls och att det är svårt för kommunen och avfallshanterare att förutse när detta sker.

I flera av kommunerna diskuteras finansieringen av sopmajorernas skötsel. Kostnaden bör ligga på kommunens skattefinansierade drift men i dagsläget förekommer det att tömning och skötsel finansieras av avfallstaxan. Kostnaderna för kommunernas drift av sopmajor stöds även av Region Stockholm som fördelar sopmajerbidrag bland skärgårdskommunerna som täcker en del av kostnaden för insamling av avfall från det rörliga friluftslivet.

Även Skärgårdsstiftelsen ser att de har ett växande problem med sophanteringen på sina öar. Avfallshanteringen är en viktig arbetsmiljöfråga för stiftelsen. De flesta av personalen ute på öarna arbetar med hantering av både sopor och toalettavfall där volym och tidsåtgång blir omfattande. Hanteringen är oftast manuell och placeringen av kärlen är i många fall en försvårande faktor då det blir många lyft, långa sträckor att bära säckarna samt lastning och omlastning, uppsamling och vidare transporter i flera led. Avfallshanteringen är mycket arbetskraftsintensiv och genererar därmed avsevärda kostnader för anläggande, liksom för den löpande driften och underhållet.

Under våren 2020 har Skärgårdsstiftelsen beslutat att sluta samla in glas på sina områden. Detta för att minska arbetsbelastningen men också för att få besökare att återvinna sitt glas. De hänvisar till glasinsamling som redan finns och besökare måste själva ta med sig sitt glas tillbaka till fastlandet.

Utmaningar i Stockholms skärgård

Ett antal problemområden har framkommit under arbetets gång. En hållbar avfallshantering i skärgården tar hänsyn till sociala, ekonomiska och miljömässiga dimensioner. I detta avsnitt beskrivs några av de utmaningar som utifrån olika perspektiv uppmärksammas som särskilt angelägna i Stockholms skärgård.

Social hållbarhet

Nya lagkrav och förväntad servicenivå

Stockholms skärgårdskommuner har organiserat sig på olika sätt för att hantera avfall. Insamlingssystemet i skärgården så som det ser ut idag har till stor del gradvis utformats efter lokala förhållanden, behov och för att lösa lokala problem som uppstår. Därför ser insamlingen olika ut mellan olika skärgårdskommuner, men också mellan olika öar inom samma kommun.

I och med nya lagkrav kommer ansvarsförhållanden och organisationen kring avfallshanteringen i skärgården behöva ses över. Ökande krav kommer ställas på producenterna att ta mer ansvar och bekosta insamlingen av förpackningar och returpapper även i skärgården, ett område som tidigare försummas. Allt högre klimatmål och ökade krav på kommunerna blir särskilt utmanande i skärgårdskommunerna. Exempelvis kravet på att matavfallsinsamling ska erbjudas samtliga hushåll från 1 januari 2021.¹²

Många kommuner beskriver också att förväntningarna på servicenivån ökar bland boende i skärgården. Boende ställer allt högre krav på servicen. Detta gäller exempelvis de som flyttar ut från fastlandet och förväntar sig att sophämtningen ska fungera på samma sätt ute på öarna. Men högre förväntningar gäller även fastboende som varit bosatta länge men som vill se utökade möjligheter att lätt kunna göra rätt. Det handlar framförallt om förväntningarna på att kunna sortera ut matavfall och att källsortera. Det är inte konstigt att boende upplever motstridiga budskap då samhället å ena sidan arbetar för att människor ska källsortera mer men å andra sidan förbises källsortering på öarna i skärgården. Servicenivån speglar dock inte nödvändigtvis hur nöjda boende är med avfallshanteringen. Det handlar ofta mer om vad förväntningarna är än om den service som erbjuds. En utmaning är att navigera motvilja till förändring hos boende som inte har intresse i att dagens insamling förändras. I en omställning är det viktigt att säkerställa att den inte leder till en ökad miljöbelastning, nedskräpning eller eldning av avfall till följd av missnöje.

---

¹² Avfallsförordningen (2011:927)

Många kommuner vill styra mot hämtning på gemensamma platser, där mat- och restavfall samt förpackningar för källsortering kan lämnas på samma ställe. De menar att när kraven på att fler avfallsslag ska sorteras ut kommer är det inte möjligt att hämta alla fraktioner från enskilda fastigheter ute i skärgården. Behovet att ordna gemensamma insamlingsplatser kommer att öka men att hitta lämpliga platser för gemensam insamling är en stor utmaning. Markanvändning och placering kommer att bli en intressant och viktig fråga om en sådan omställning ska vara möjlig.

Arbetsmiljö

En utmaning som samtliga kommuner lyfter fram är stora arbetsmiljöproblem kring manuell säckhämtning i skärgården. I dagsläget innebär denna hantering tunga lyft och risk för skador när säckarna måste bäras samt skär- och stickskador eftersom vassa föremål och glas ofta hamnar i säckarna. Vid hämtning med båt anlägger båten i möjligaste mån vid brygga men det är många gånger när det inte är möjligt. Avfallshämtaren blir då tvungen att gå iland på en klippa eller på strand. Det blir många ”hopp” in och ut i båten under en arbetsdag. Även Skärgårdsstiftelsen ser arbetsmiljöproblemen för sina tillsynsmän som en av de stora utmaningar de måste bemöta.

Enligt arbetsmiljöverket bör tung manuell hantering i möjligaste mån ersättas med maskinell hantering. Kommunerna ser att gemensam insamling i skärgården är en möjlighet att förbättra arbetsmiljön. Det skulle möjliggöra en övergång till maskinell insamling vilket kan minska riskerna för avfallshämtaren.

Fartyget Granat transporterar bland annat sopor i skärgården. Foto: Sara Dreier

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk belastning

Långa eller komplicerade transporter och små mängder avfall gör att kostnaderna per mängd avfall blir höga i skärgården. Dessutom varierar belastningen kraftigt över året. Därför är det inte rimligt att dimensionera skärgårdens avfallssystem för den höga belastningen under ett par veckor under sommaren. Men då krävs det att systemet är flexibelt och att de som hämtar avfallet planerar för skillnaderna över året.

Data, statistik och planeringsunderlag

Kommunernas tillgång till underlag för just skärgårdsområdet skiljer sig mellan kommunerna och det finns stor diskrepans i den datainsamling som kommunerna arbetar med. Även om några kommuner har bra koll finns det brister i insamling och hantering av data i andra. Dataunderlaget för skärgården är fragmentariskt. Ingen kommun sammanställer i dagsläget statistik just för skärgården i sin avfallsplanering. Avfallsvolymer sammanställs exempelvis för hela kommunen. När mängden insamlat avfall från skärgården efterfrågats för den här förstudien har vissa kommuner kunnat ta fram insamlade mängder, några kan redovisa mängder per månad och andra för hela året. De flesta har olika kategorisering av insamlade fraktioner. Andra kommuner har inte återkommit med data men redovisat att ”statistiken finns i ett mycket krångligt system”. Andra har haft praktiska problem med invägningen från skärgården och de rapporterade siffrorna är jämförelsevis orimligt låga och stämmer inte. Under arbetet har det framgått att den statistik som samlas och sammanställs är olika mellan kommunerna och att diskrepansen försvårar jämförelser och överblick just för hur det ser ut i skärgården.

Rätt abonnemang och ordning på kundregistret

Flera kommuner misstänker att det finns många fastigheter i skärgården som inte har rätt sophämningsabonnemang eller helt saknar abonnemang, trots att de nyttjas. Det handlar exempelvis om småstugor och sommarhus med begränsade säsongsabonnemang som nyttjar sin fastighet året om, eller fiskebodar som inte registrerats för boende men byggs ut och används som semesterbostad. Kommuner lyfter att den här typen av fusk är problematiskt då dessa sopor ofta hamnar i gemensamma kärl som är avsedda för andra fastigheter eller kan fylla sopmajor ämnade för besökare och det rörliga friluftslivet.

I enkätundersökningen beskriver även boende i flera skärgårdskommuner att de själva upplevt liknande problem. Exempelvis att de hittar andras hushållssopor i sin soptunna, men även att sopor från besökare hamnar i privata kärl. En boende på Landsort (Öja) beskriver sina upplevelser:

”Ett antal fritidsboende arrendatorer saknar sophämtning och lägger sina sopor i de sopkärl som är avsedda för dagsturister och andra korttidsbesökare. Detta drabbar ekonomiskt Nynäshamns kommun som håller sopkärl för friluftslivet.”

Det kan vara svårt för kommunen att upptäcka fusk. Resurser och stor ansträngning kan läggas på att hitta fastigheter utan abonnemang eller med felaktiga abonnemang. Registervård kan verka avskräckande för kommuner som behöver prioritera andra insatser och måste fördela tid på andra uppgifter. Men om inte kommunen ser över register så de stämmer och tar kontroll över sina kundregister är det svårt att få bukt på problemen.

Sopmajor och stödbidrag

Systemet för besökssopor är en utmaning för många kommuner. Å ena sidan finns behov av att ta hand om det avfall som kommer från besökare och det rörliga friluftslivet, å andra sidan upplever alla kommuner att systemet så som det är utformat idag inte fungerar särskilt väl.

Något som behöver ses över är finansieringen av sopmajesystemet. Det förekommer att sopbodarna finansieras genom avfallstaxan istället för på kommunalskatten. Från kommunernas håll menar många att det är svårt att få budgeten att räcka till. Flera kommuner menar att det inte är lätt att motivera kostnaderna, speciellt inte när sopmajorerna missbrukas av boende utan rätt typ av abonnemang.

En annan aspekt av sopmajesystemet som bör ses över är utformningen av stödbidraget som Region Stockholm bistår med. Det handlar om 2,6 miljoner kronor som fördelas mellan kommunerna. Bidraget är utformat så att kommunerna kan få stöd med de kostnader de redovisat för att tömma sopbodarna. När det utformades var tanken med bidraget att kommunerna skulle kunna få högst 60 procent av sina driftkostnader täckta. Stödet motiverades för att jämna ut den ekonomiska belastningen på skärgårdskommuner eftersom en stor del av de besökssopor som skärgårdskommunerna tar emot kom inifrån andra tätortskommuner inne på fastlandet. Det var dock länge sedan systemet sågs över. Över åren har bidraget varit detsamma trots att kostnaderna för kommunerna ökat. Bidraget är nu nere på cirka 47 procent i täckning.

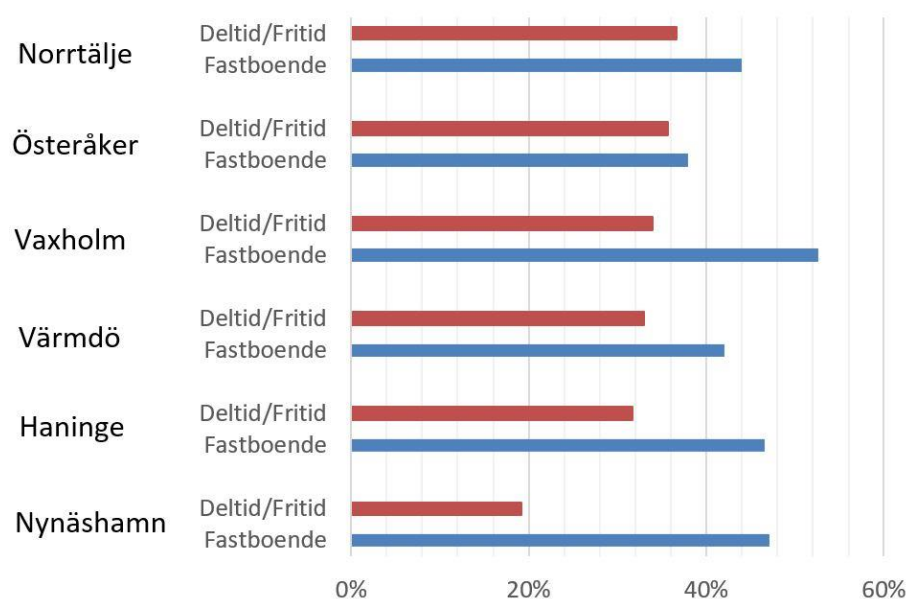
Därtill är de sopmajor som kommunerna kan söka bidrag för bestämda och endast de sopmajor som finns med på listan är berättigade till stöd. Eftersom listan inte uppdaterats är nya sopbodar heller inte berättigade till stödet. Detta skapar hinder för kommuner som vill utveckla besöksstråk eller omplacera sopmajor som ligger på olämplig plats. Listan med berättigade sopmajor skapades 1996 och uppdaterades senast 2008. Det kan vara på tiden att listan ses över igen, tillsammans med hela sopmajesystemet.

Ekologisk hållbarhet

Eldning

I de flesta fall är det förbjudet att själv elda avfall. Det är till exempel aldrig tillåtet att elda byggavfall, plast, målat eller tryckimpregnerat trä, möbler, eller hushållsavfall. Trädgårdsavfall, såsom torra kvistar och grenar, kan eldas under särskilda förhållanden.

Enkäten som genomfördes indikerar att mer än bara trädgårdsavfall fortfarande eldas ute på öarna och många svarande beskriver att de eldar andra typer av avfall. I vissa kommuner, såsom Norrtälje och Österåker, verkar inte andelen boende som uppger att de eldar avfall skilja mycket mellan fastboende och deltid/fritidsboende. I andra kommuner, såsom Vaxholm, Nynäshamn och Haninge, är andelen fastboende som eldar avfall högre. Utifrån enkäten i denna studie kan inte typen av avfall som eldas, förekomst eller omfattning påvisas. Detta arbete kan därför inte avgöra om eldning är ett akut problem eller inte, bara att det sker bland många boende i skärgården.

Figur 7. Andel skärgårdsbor per kommun som uppger att de eldar avfall som inte är trädgårdsavfall.

Uppfattningen kring förekomsten av eldning i Stockholms skärgård skiljer sig mellan de olika kommunerna. Vissa kommuner/avfallsbolag uppger att de uppfattar att de som bor och verkar i skärgården är särskilt måna om sin miljö och att boende redan är medvetna om de negativa konsekvenserna kring eldning. De menar därför att eldning inte är ett problem. Andra kommuner/avfallsbolag framhåller att de är medvetna om att det fortfarande

eldas mycket ute på öarna i skärgården och att det är problematiskt ur miljöhänsyn. Enligt exempelvis Vaxholm finns indikationer på att eldning av bygg- och rivningsavfall är ett problem. De beskriver även i sin avfallsplan att det finns behov av att öka informationen till hushåll och byggare om hur de kan göra sig av med byggavfall i skärgården och varför det är viktigt att det hanteras rätt.¹³

Diskrepansen kring denna fråga tyder på att det finns en bristande medvetenhet hos vissa kommuner eller en ovillighet att uppmärksamma och utreda problematiken. Informationen om vad som gäller kring eldning skiljer sig från kommun till kommun på deras hemsidor samt i deras avfallsföreskrifter. Otydlig information kan leda till missuppfattningar kring vad som gäller och leda till ökad förekomst av avfallseldning. Många svar i enkäten tyder på okunskap och felaktiga missuppfattningar bland boende om vad som gäller, exempelvis hur skärgårdsbor ska göra med byggmaterial och vem som har ansvar för detta avfall. Höga transportkostnader och svårigheter att lämna avfallet ökar risken för dumpning och eldning.

---

¹³ Avfallsplan Vaxholms stad 2014–2020, antagen av Vaxholms kommunfullmäktige 16 december 2013.

Lärdomar för framtiden

Även om det finns många gemensamma problem och frågor för skärgårds-kommunerna finns det också många skillnader mellan dem. Men stora skillnader råder också inom kommunerna. Olika öar har olika förutsättningar. Det är därför sällan möjligt att hänvisa till en universal-lösning som passar för alla öar.

Tekniska lösningar

Det verkar troligt att en övergång mot gemensamma lösningar kommer bli mer vanlig i skärgården, både på grund av nya lagkrav och för att avhjälpa arbetsmiljöproblem i hanteringen. Detta medför att behovet av mark för gemensamma uppställningsplatser förmodligen kommer att öka under de kommande åren. Men det kan vara svårt att etablera gemensamma insamlingsplatser. Processen kring markupplåtelse kan vara svår och det är hård konkurrens om mark på öarna i Stockholms skärgård. Dessutom är det inte ovanligt att boende i närheten motsätter sig placering av gemensam avfallsinsamling nära bostaden. En möjlig lösning för att underlätta kan därför vara att använda särskilda avfallsbryggor för gemensam hämtning. När det är ont om plats på land eller svårt för båten som ska hämta avfall att komma iland kan en flytande avfallslösning vara ett bra alternativ.

I Norrtälje skärgård har man redan flera flytbryggor på plats. På ön Rödlöga finns exempelvis en så kallad miljöbrygga, även kallad flytande sopmaja. En miljöbrygga består av ett litet hus med toalett, sugtömningspunkt och möjlighet att lämna avfall. Lösningen med krantömmande behållare på bryggor används också för hushållsavfall, exempelvis på ön Fejan som också ligger i Norrtälje skärgård, vilket även kan minska arbetsmiljöriskerna.

Utvecklingen av den här typen av tekniska lösningar är även på gång på andra platser i Sverige. I ett Leaderprojekt samarbetar kommunerna Valdemarsvik, Söderköping och Västervik för att ta fram en prototyp till en flytande återvinningscentral (sopbrygga). Projektet handlar om att källsortera hushållsavfall redan på ö, slippa manuella lyft, hantera avfall i storsäck, hitta ett lämpligt fartyg för att transportera in avfallet till fastlandet och kunna ta hand om det på ett rationellt sätt för vidare transport. Förhoppningen är att lösningen ska kunna hantera upp till 8 olika fraktioner och minst 7 ton avfall per vecka. Systemet planeras att installeras under sommaren 2020 och därefter utvärderas efter ett och ett halvt år.

Flera kommuner rapporterar problem med att fastighetsägare på öarna använder sopmajorna i stället för att teckna rätt typ av sophämtnings-abonnemang. En typ av teknisk lösning som skulle kunna vara intressant i Stockholms skärgård är låsta bodar som låses upp mot en avgift eller med en låsbricka. En sådan lösning bör vara kommunöverskridande för att underlätta

för exempelvis båtfolket som rör sig fritt mellan kommunerna. Utformningen av ett sådant system kräver naturligtvis likformighet i hela skärgården och samordning mellan kommunerna. Lösningar med låsta bodar finns exempelvis i Åland och används där framför allt för gemensam insamling av hushållsavfall i skärgården.¹⁴

Lokala lösningar i gemensam riktning

Samtliga kommuner uppger att de önskar att det fanns ett större samarbete mellan skärgårdskommunerna. I dagsläget är samarbetet mellan skärgårdskommunerna begränsat. Några kommuner beskriver att det sker visst informationsutbyte sinsemellan, men i mycket liten utsträckning.

Samtliga kommuner/avfallsbolag ser fördelar med mer samverkan, men synen på hur ett samarbete skulle kunna se ut skiljer sig. Några kommuner menar att ett mer samordnat "skärgårdssystem" utöver kommungränser skulle kunna vara ett steg framåt. Från ett användarperspektiv kan ett mer samordnat system skapa tydlighet och minska förvirring som lätt uppstår när olika bestämmelser gäller på närliggande öar, bara för att de tillhör en annan kommun. Det skulle också förenkla för besökare och båtfolk som rör sig mellan kommunerna.

Förslag på gemensamma upphandlingar lyftes från en kommun som en möjlig form för samarbete som skulle kunna ge kostnadsbesparingar. Skärgårdskommuner med litet befolkningsunderlag som har svårt att bära kostnaderna själva kan finna fördelar med att slå sig ihop med andra kommuner. Men det finns även hinder för gemensam upphandling. Vissa entreprenörer har inte möjlighet att vara med i upphandlingen om den omfattar ett för stort geografiskt område, hög kapacitet eller speciell utrustning. I Stockholms skärgård kan gemensam upphandling vara svårt att genomföra i och med att kommunerna i dagsläget har skilda upplägg och strategi kring upphandling. Gemensam upphandling passar möjligtvis inte de kommuner med många mindre entreprenörer som vill bevara den sysselsättning som det genererar i skärgården.

Dessutom beskriver kommunerna att de upplever att regelverket kring hur de får samarbeta är otydligt och att komplexiteten i lagstiftningen för samverkan blir ett hinder. Flera kommuner beskriver att de ser behov av stöd med samordning utifrån för att hitta former och forum för samarbete. Ett samarbete mellan kommunerna skulle kunna stärkas av regionala aktörer och det finns behov av att se över vilka former sådant stöd skulle kunna ta. Ekonomiskt stöd som sopmajebidraget hade initialt goda avsikter att underlätta för skärgårdskommunerna genom att jämna ut obalanserad ekonomisk belastning för hanteringen av avfall från besökare och det rörliga friluftslivet. Men i dagsläget behöver stödet granskas och uppdateras. Andra former av stöd, som exempelvis möjligheterna att utforma driftsstöd till

---

¹⁴ Avfall Sverige rapport, "Avfallshantering i glesbygd, på öar och vid säsongsvariationer"

butiker i skärgården för att motivera att de tar emot förpackningar eller samlar in pant och hur det går ihop med nya regler om tillståndspliktiga insamlingssystem skulle kunna utforskas vidare.

Det finns inte en lösning som passar överallt i hela skärgården. Lokala lösningar kan vara lika olika som öarna där de är utformade, men det kan underlätta för avfallsplanerare, hanterare och samtliga intressenter om Stockholms skärgård arbetade i en mer uttalad gemensam riktning.

Hantering av sopor med båt. Foto: Sara Dreier

Bilaga 1. Ordlista och definitioner

Avfall	Med avfall avses varje föremål eller ämne som innehavaren gör sig av med, avser eller är skyldig att göra sig av med (15 kap. miljöbalken).
Avfallshantering	Med hantering av avfall avses en verksamhet eller åtgärd som utgörs av insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall.
Avfallshierarki	Hierarki för hur avfallet ska omhändertas. Även kallad avfallstrappan. Ursprungligen från EU, men även implementerat i Sverige.
Bostadsnära insamling	Insamling från bostadsfastighet, dvs. i direkt anslutning till bostadsfastigheten. Insamling av de vanligt förekommande förpackningsslagen och returpapper, enligt 45 § förpackningsförordningen eller 14 § returpappersförordningen. ¹⁵ Kan ibland även kallas fastighetsnära insamling.
Bygg- och rivningsavfall	Med bygg- och rivningsavfall avses avfall från ombyggnads-, husbyggnads-, anläggnings- eller rivningsverksamhet, vilket inte ingår i kommunens renhållningsansvar.
Båtfolk	Ägare av fritidsbåtar sedda som en grupp.
Deltidsboende	Deltidsboende är den som är folkbokförd på annan fastighet men använder skärgårdsbostaden delar av året. Definitionen är inte oproblematisks eftersom det inte går att veta om deltidsboende vistas i skärgården fem månader, fem veckor eller fem dagar om året. I denna rapport görs ingen direkt distinktion mellan deltidsboende och fritidsboende.

---

¹⁵ SFS 2018:1462. Förordning om producentansvar för förpackningar samt SFS 2018:1463. Förordning om producentansvar för returpapper.

Farligt avfall	Med farligt avfall avses sådant avfall som finns uppräknat i avfallsförordningen (2011:927) och som har egenskaper som gör att det måste hanteras särskilt för att inte skada levande organismer eller miljön. Exempel på farligt avfall som uppkommer i hushållen är färg, lösningsmedel, förtunningsmedel, olja och el-avfall.
Fritidsboende	Fritidsboende är den som är folkbokförd på annan fastighet men använder bostaden som fritidsbostad. Definitionen är inte oproblematisk eftersom det inte går att veta om fritidsboende vistas i skärgården fem månader, fem veckor eller fem dagar om året. I denna rapport görs ingen skillnad mellan deltidsboende och fritidsboende.
Gemensam behållare	Med gemensam behållare avses när två eller flera hushåll delar på en behållare.
Gemensamt hämtställe	Gemensamt hämtställe är ett utrymme där fler än två kan lämna avfall. Införandet kan ske frivilligt i egen regi eller på kommunstyrelsens begäran.
Grovavfall	Grovavfall är den del av hushållsavfallet som är så tungt eller skrymmande eller har andra egenskaper som gör att det inte är lämpligt att samla in. Det kan till exempel vara möbler, trädgårdsavfall, cyklar, stekpannor och skidor.
Grovsopfärja	En typ av mobil återvinningscentral vanligt förekommande i skärgården. Grovsopfärjan anordnas av kommunen och åker runt till olika öar så öbor kan lämna ifrån sig sina grovsopor för att transporteras till fastlandet.
Hushållsavfall	Med hushållsavfall avses avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförligt avfall från annan verksamhet. Som hushållsavfall räknas sådant avfall som uppkommer som en direkt följd av att människor vistas i och nyttjar en lokal eller byggnad för bostadsändamål. Jämförligt avfall från en verksamhet kan t. ex. vara avfall från personalmatsal.

Kvarternära insamling	Insamling i nära men inte direkt anslutning till den egna bostadsfastigheten. Sådan insamling är i första hand avsedd för de vanligt förekommande förpackningsslagen och returpapper, enligt 45 § förpackningsförordningen eller 14 § returpappersförordningen. ¹⁶
Källsortering	Källsortering innebär att avfallet sorteras redan där det uppstår (t.ex. i bostaden), utifrån vad det består av. På så sätt underlättas olika former av återvinning.
Miljöstation	Med miljöstation avses uppsamlingsplats för farligt avfall från hushåll.
Mobil återvinningscentral	En mobil återvinningscentral kan utformas på olika sätt och med olika fraktioner. Konceptet innebär att någon form av återvinningsinsamling anordnas tillfälligt på utvald plats. På öar med vägförbindelse till fastlandet förekommer det att lastbil eller container placeras ut för att samla in återvinningsmaterial och/eller grovsopor. På öar utan vägförbindelse är en grovsopfärja vanligt förekommande.
Permanentboende	Permanentboende är den som är folkbokförd på fastigheten. Benämningen fastboende används även som synonymt med permanentboende i denna rapport.
Producentansvar	Producenterna har ansvar för att en vara eller produkt samlas in och omhändertas genom återvinning, återanvändning eller bortskaffning på ett sådant sätt som krävs för en hälso- och miljömässigt godtagbar avfallshantering. Här ingår t.ex. förpackningar, tidningar, däck, batterier, bilar och el-avfall samt vissa radioaktiva produkter.
Renhållnings-entreprenör	Även kallad avfallsentreprenör. Den eller de som kommunen kontrakterat för att utföra avfallsinsamlingen i kommunen.

¹⁶ SFS 2018:1462. Förordning om producentansvar för förpackningar samt SFS 2018:1463. Förordning om producentansvar för returpapper.

Renhållningsordning	Lokala regler för avfallshanteringen. Renhållningsordningen innefattar både avfallsplan och föreskrifter. Varje kommun måste ha en renhållningsordning enligt miljöbalken. ¹⁷
Skärgård	Med skärgård i den här rapporten menas öar i de sex skärgårdskommunerna Norrtälje, Österåker, Vaxholm, Värmdö, Haninge och Nynäshamn. Dessa kommuner har tidigare pekats ut som skärgårdskommuner med viktiga kärnöar och kommunikationspunkter t.ex. i Region Stockholms regionala utvecklingsplan. ¹⁸
Säck- och kärlavfall	Den del av hushållsavfallet som läggs i kärl eller säck, det vill säga exklusive avfall till materialåtervinning, grovavfall och farligt avfall.
Tillståndspliktigt insamlingssystem (TIS)	Från och med januari 2021 krävs tillstånd att samla in förpackningar och returpapper från hushåll.
Trädgårdsavfall	Som trädgårdsavfall räknas komposterbart och flisbart växtavfall som uppkommer vid normal trädgårdsskötsel i småhus, däremot inte fällda träd eller avfall som uppstår vid större anläggningsarbete i en trädgård. Endast visst trädgårdsavfall får eldas, såsom torra kvistar och ris som ger upphov till liten rökutveckling.
Återvinning	Användning, behandling eller omhändertagande av material, näringsämnen eller energi från avfall. Kan delas in i återanvändning, materialåtervinning och energiåtervinning.
Återvinningscentral (ÅVC)	Bemannad mottagningsanläggning för till exempel grovavfall, trädgårdsavfall, farligt avfall och producentansvarsmaterial.
Återvinningsstation (ÅVS)	Obemannad uppsamlingsplats med containrar för producentansvarsmaterial, förpackningar och returpapper.

¹⁷ SFS 1998:808. Miljöbalk

¹⁸ Se RUFS 2050 - regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

Bilaga 2. Enkätfrågor

Enkäten genomfördes av Länsstyrelsen Stockholm som en del av förstudien kring avfallshanteringen i Stockholms skärgård. Syftet med enkäten var att undersöka hur avfallshanteringen fungerar på olika platser i skärgården och vad de som spenderar sin tid i skärgården tycker och tänker om skärgårdsavfallet och hur det hanteras.

Enkäten riktade sig till alla skärgårdsboende, både heltid-, deltid- och fritidsboende, samt till företagare i skärgården. Enkäten var öppen och tillgänglig online under januari 2020. Enkäten spreds via Tidningen skärgården, genom e-post till föreningar på öar i skärgården och genom kontakter hos skärgårdskommunerna som spred den vidare i sina nätverk.

Om dig och ditt boende

1. [Kön] Jag är (kvinna/man/annat)
2. Hur gammal är du?
3. Är du fast- eller deltidsboende?
4. I vilken omfattning vistas du i skärgården?
5. Vilken skärgårdskommun bor du i?
6. Vilken ö bor du på?
7. [Transportförbindelse] Ön där jag bor nås med...

Upplevda läget idag

8. Hur upplever du att avfallshanteringen fungerar på din ö i skärgården?
9. Hur upplever du att avfallshanteringen i skärgården fungerar i jämförelse med avfallshanteringen på fastlandet?

Miljö och hållbarhet

10. Uppfattar du dig själv som miljömedveten?
11. Har du förtroende för att avfallet tas om hand på ett miljömässigt godtagbart sätt i skärgården?
12. Hur viktigt tycker du det är att [avfallsminimera, återbruka, återvinna, effektivisera transporter] i skärgården?
13. Komposterar du ditt matavfall?
14. Händer det att du eldar avfall som inte är trädgårdsavfall?

Hushållsavfall

15. Hur gör du främst för att bli av med dina hushållssopor sommartid (juni-augusti)?

16. Hur gör du främst för att bli av med dina hushållssopor vintertid (november-februari)?
17. Hur ofta under det senaste året har din ordinarie hämtning uteblivit helt?
18. Hur väl tycker du följande påståenden stämmer?
  - a. Avståndet för att lämna hushållsavfall är för långt
  - b. Insamlingskärl är ofta fullt/överbelastat
  - c. Bristfällig information och ovisshet kring hämtningen skapar missnöje
  - d. Insamlingskärl är skrymmande och ger ett oestetiskt intryck
  - e. Det är ofta skräpigt kring insamlingsplatser på min ö
  - f. Djur tar sig in i/välter insamlingskärl
19. Hur nöjd är du med hanteringen av hushållssopor på det hela taget?

Källsortering

20. I vilken utsträckning [källsorterar du]?
21. Finns återvinningsinsamling på din ö?
22. Hur viktigt tycker du följande faktorer är för att ditt hushåll ska sortera soporna i större utsträckning i skärgården?
  - a. Ha nära till en insamlingsplats
  - b. Tillgång till insamling av flera avfallsfraktioner vid samma insamlingsplats
  - c. Få personlig hjälp och service då jag lämnar till återvinning
  - d. Vara en förebild för barnen
  - e. Vetskap om att man gör nytta för miljön
  - f. Skyldighet enligt lag
  - g. Socialt tryck från omgivningen
  - h. Få mer information om hur man rent praktiskt ska göra
  - i. Att jag kan lita på att materialet verkligen återvinns
  - j. Att få återkoppling om vad som sker med det sorterade materialet

Grovsopor

23. Hur gör du för att bli av med dina grovsopor?
24. Hur nöjd är du med hanteringen av grovsopor på din ö?

Farligt avfall

25. Vet du vad som ska sorteras ut som farligt avfall?
26. Hur gör du för att bli av med farligt avfall?
27. Hur nöjd är du med hanteringen av farligt avfall?

Verksamhetsavfall

28. Har du en verksamhet som genererar avfall i skärgården?
29. Vilken typ av verksamhet?

- 30. Vet du vilket avfall du som verksamhetsutövare själv är ansvarig för att ta hand om?
- 31. Hur tycker du att hanteringen av verksamhetsavfall fungerar?
- 32. Hur gör du för att bli av med verksamhetsavfall som inte räknas som hushållsavfall, alltså inte tas om hand av kommunen?
- 33. Har du upplevt problem som inte tagits upp i enkäten?

Avfall från besökare

- 34. Hur upplever du hanteringen av besökssopor på din ö?

Nedskräpning och renhållning

- 35. Hur upplever du [nedskräpning i skärgården]?
- 36. Hur ofta har du [stött på/rapporterat/plockat upp skräp]?

Övriga tankar och funderingar

- 37. Har du upplevt problem som inte tagits upp i enkäten?
- 38. Har ni avfallslösningar som fungerar bra på din ö?
- 39. Övriga kommentarer och synpunkter.

Källförteckning

Avfall Sverige (2020). Avfallshantering i glesbygd, på öar och vid säsongsvariationer. (Rapport 2020:19)

Dismo, Linn & Johansson, Hanna (2020). *Grovavfallshantering i Stockholms skärgård: Förutsättningar, problem och förbättringsmöjligheter*. Kandidatuppsats, Chalmers, Göteborg.

Manolis-Grigoropoulos, Nikolaos (2020). *Analysis and visualization of deficiencies and challenges in the waste collection system of the Stockholm archipelago*. Masteruppsats, Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm.

Miljödepartementet (2019) *Promemoria: Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet*.

Naturvårdsverket (2020). *Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program 2018- 2023 – Att göra mer med mindre*. (Reviderad 2020).

Naturvårdsverket (2018). *Att göra mer med mindre - Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program 2018- 2023*. (Rapport 6857).

Naturvårdsverket (2005). *Strategi för hållbar avfallshantering*

Naturvårdsverket, <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/avfall/producentansvar/forpackningar/vagledning-insamling-forpackningar-returpapper-fran-hushall.pdf>

Regeringskansliet (2018). *Handlingsplan Agenda 2030 (2018-2020)*.

SFS 1998:808. *Miljöbalk*.

SFS 2011:927. *Avfallsförordning*.

SFS 2018:1462. *Förordning om producentansvar för förpackningar*.

SFS 2018:1463. *Förordning om producentansvar för returpapper*.

SFS 2018:1466. *Förordning om ändring i avfallsförordningen (2011:927)*

Stockholms läns landsting (2018) *RUFS 2050 – regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen*.

Stockholms läns landsting (2018) *Landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen*.

Vaxholm Stad (2013). *Avfallsplan Vaxholm stad 2014-2020*.

Muntliga och otryckta källor

Samtal med tjänstemän i skärgårdskommunerna Norrtälje, Österåker, Värmdö och Haninge, kommunala avfallsbolag, avfallsentreprenörer, Skärgårdsstiftelsen, privatpersoner och intresseföreningar i skärgården, Håll Sverige Rent, Avfall Sverige, skärgårdsutvecklare i Valdemarsviks kommun och sakkunniga på Länsstyrelsen Stockholm.

Länsstyrelsen i Stockholm – en samlande kraft för en hållbar framtid.

Mer information kan du få av
Länsstyrelsens enhet för regional utveckling
Tfn: 010-223 10 00

Rapporten hittar du på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm